

Vrije Universiteit Brussel

Behoefteteonderzoek van de senioren in Maaseik

Soort: Eindwerk in de Sociale en Culturele Agogiek
Student: An Bosmans
Promotor: Prof. Dr. D. Verté
Opdrachtgever: Stadsbestuur Maaseik

Academiejaar 2005-2006

WETENSCHAPSwinkel
Brussel

Behoeftteonderzoek van de senioren in Maaseik.

Eindwerk voorgelegd voor het behalen van de graad van licentiaat in de Agogiek door

Bosmans An

Academiejaar 2005-2006

Promotor: Prof. Dr. D. Verté

Aantal woorden: 14248

SAMENVATTING

**VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL
FACULTEIT VOOR PSYCHOLOGIE
EN EDUCATIEWETENSCHAPPEN**
Vakgroep Agogiek

EINDVERHANDELING
acad.jaar 2005-2006

Naam: Bosmans An

Richting: Sociale en culturele agogiek

Titel verhandeling & promotor:

Behoeftonderzoek van de senioren in Maaseik

Prof. Dr. D. Verté

Samenvatting:

Naar aanleiding van het decreet houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen, werd een behoeftonderzoek voor ouderen ontworpen op vraag van het West-Vlaams Overleg Adviesraden van Senioren. De bedoeling van deze behoeftonderzoeken is het ondersteunen van lokale beleidsmakers bij het realiseren van een ouderenbeleidsplan. Deze onderzoeken werden reeds in verschillende Vlaamse provincies uitgevoerd. Dit behoeftonderzoek vond plaats in Maaseik. Er werden in totaal 428 senioren bevraagd.

De woningen van de ouderenpopulatie in Maaseik zijn nog jong. Nochtans zien we dat bij de meerderheid van de ouderen, de woningen onaangepast zijn. Verder zijn er in Maaseik minder ouderen lid van een vereniging dan elders in Vlaanderen. Nog geen één op drie is lid van een vereniging voor ouderen. Een derde van de ouderenpopulatie geeft wel aan lid te willen worden in de toekomst. Een vierde van de ouderen in Maaseik doet vrijwilligerswerk en een vijfde van de senioren geeft aan dit in de toekomst te willen doen.

Verder is men in Maaseik sterk georiënteerd op het familiale netwerk. Men ontvangt voor allerlei zaken opvang en steun van ouders of kinderen. Kinderen kunnen anderzijds ook rekenen op de steun van de ouders voor de opvang van kleinkinderen.

De buurt van de Maaseikerse senior kenmerkt zich door een goede sfeer. De senioren wonen er graag, vertoeven bijgevolg ook meermaals per week op straat, kortom de band tussen de buurtgenoten wordt door de meerderheid van de senioren heel positief ervaren. Slechts enkele dingen zijn voor verandering vatbaar volgens de senioren. Dit zijn meer rustbanken, meer openbare toiletten en een ruimer aanbod van het openbaar vervoer. Tenslotte zouden ze het verkeer in hun buurt liever wat rustiger en veiliger zien.

**VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL
FACULTEIT VOOR PSYCHOLOGIE
EN EDUCATIEWETENSCHAPPEN**
Vakgroep Agogiek

EINDVERHANDELING
acad.jaar 2005/2006

Naam: Bosmans An

Richting: Sociale en Culturele Agogiek

Titel verhandeling & promotor:

Behoeftonderzoek van de senioren in Maaseik

Prof. Dr. D. Verté

Beknopte inhoud:

Naar aanleiding van het decreet houdende de stimulering van inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen, werd een behoeftonderzoek voor ouderen ontworpen om lokale beleidsmakers te steunen bij het realiseren van een ouderenbeleidsplan. Dit behoeftonderzoek vond plaats in Maaseik. Er werden in totaal 428 senioren bevraagd.

De meerderheid van de ouderen vindt hun woning onaangepast, hoewel deze woningen nog relatief jong zijn. Nog geen één op drie ouderen is lid van een vereniging voor ouderen. Een vierde van de ouderen in Maaseik doet vrijwilligerswerk. Verder is men in Maaseik sterk georiënteerd op het familiale netwerk. De buurt van de Maaseikerse senior kenmerkt zich door een goede sfeer. Meer rustbanken, een ruimer aanbod van het openbaar vervoer en een rustiger en veiliger verkeer in de buurt, zijn tenslotte enkele problemen die de senioren in Maaseik aanhalen.

Dankwoord

Iedereen die op welke manier dan ook heeft bijgedragen aan het tot stand komen van mijn eindwerk wil ik via deze weg hartelijk bedanken.

In de eerste plaats wil ik mijn promotor Prof. Dr. Dominique Verté bedanken omdat hij mij de gelegenheid heeft gegeven dit eindwerk te maken. Dank u wel voor de kansen, de goede raad en de ondersteuning die u mij gegeven heeft.

Verder wil ik ook Nico De Witte bedanken voor de ondersteuning en de hulp die hij mij geboden heeft bij het methodologische aspect van de thesis.

Mijn ouders wil ik bedanken voor het geduld dat ze gehad hebben en voor de kans die ze mij hebben gegeven om deze opleiding te voltooien. Daarnaast zou ik mijn zus Evi willen bedanken voor de nodige ontspanning tijdens het schrijven van mijn thesis.

Voorts had dit onderzoek niet kunnen plaatsvinden zonder het grote enthousiasme van de seniorenconsulent Sandra Vancleef en de vele enquêteurs. Verder wil ik ook alle respondenten, de senioren uit Maaseik zelf, bedanken voor hun medewerking. Dank u wel voor deze enorme inzet.

Daarnaast wil ik Wiske Verhaest bedanken voor de uitstekende hulp en begeleiding bij het maken van mijn thesis. Ook medewerkster Ils De Bal van de wetenschapswinkel wil ik bedanken voor de goede begeleiding tijdens het schrijven van mijn thesis.

Als laatste maar zeker niet als minste wil ik mijn klasgenoten bedanken voor de fijne jaren en voor de vele leuke momenten die we samen beleefd hebben.

Inhoudstafel

SAMENVATTING.....	I
BEKNOPTE INHOUD	II
DANKWOORD	III
INHOUDSTAFEL	IV
INLEIDING	VIII
DEEL I: LITERATUURSTUDIE	1
1. PARTICIPATIE VAN OUDEREN	1
<u>1.1 Inleiding.....</u>	<u>1</u>
<u>1.2 Actief burgerschap.....</u>	<u>1</u>
2. DECRETEN	4
<u>2.1 Decreet 'Lokaal Sociaal Beleid'</u>	<u>4</u>
<u>2.2 Decreet houdende 'de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen'</u>	<u>4</u>
3. BEHOEFTEONDERZOEKEN	6
<u>3.1 Behoefteonderzoek: algemeen</u>	<u>7</u>
3.1.1 DEFINITIE.....	7
<u>3.1.1.1 Behoefte</u>	<u>7</u>
<u>3.1.1.2 Behoefteonderzoek</u>	<u>7</u>
3.1.2 RELEVANTIE.....	8
3.1.3 DOELSTELLINGEN	9

3.1.4 VOORWAARDEN.....	10
3.1.5 VERWACHTINGEN VOOR DE TOEKOMST.....	10
<u>3.2 Behoefteonderzoeken bij ouderen.....</u>	<u>11</u>
DEEL II: ONDERZOEKSMETHODE.....	12
1. PROBLEEMSTELLING.....	12
2. ONDERZOEKSDOELSTELLINGEN.....	12
3. ONDERZOEKSOPZET.....	13
<u>3.1 Algemeen verloop.....</u>	<u>13</u>
<u>3.2 Steekproef.....</u>	<u>14</u>
<u>3.3 Vragenlijst.....</u>	<u>14</u>
4. VERWERKING VAN DE GEGEVENS.....	14
<u>4.1 De constructie van de schalen.....</u>	<u>14</u>
<u>4.2 Analyses.....</u>	<u>15</u>
4.2.1 CHI-KWADRAAT-TOETS EN DE KRUISTABEL.....	15
4.2.2 KRUSKAL-WALLIS-TOETS.....	16
4.2.3 ENKELVOUDIGE VARIANTIEANALYSE.....	16
DEEL III: ONDERZOEKSRESULTATEN.....	17
1. VOORSTELLING VAN DE ONDERZOEKSPOPULATIE.....	17

2. HET LEVEN IN DE BUURT.....	21
<u>2.1 Buurtbetrokkenheid</u>	<u>21</u>
<u>2.2 Problemen en voorzieningen</u>	<u>21</u>
3. (ON)VEILIGHEIDSGEVOELENIS	23
4. EENZAAMHEIDSGEVOELENIS	25
5. NEGATIEVE AFFECTEN BIJ OUDEREN	26
6. PRIMAIRE NETWERKEN	27
7. HULP.....	28
8. DE VRIJETIJDSEBELEVING VAN DE SENIOREN IN MAASEIK.....	30
<u>8.1 Verenigingsleven</u>	<u>30</u>
<u>8.2 Vrijwilligerswerk.....</u>	<u>32</u>
<u>8.3 Vrijetijdsbeleving.....</u>	<u>32</u>
<u>8.4 Culturele participatie.....</u>	<u>34</u>
9. PENSIOENLEEF TIJD EN OUDERDOMSBEELD	35
10. DIENSTVERLENING EN FINANCIËLE TEGEMOETKOMINGEN	36
DEEL VI: BESPREKING	38
1. TERUGKOPPELING RESULTATEN AAN LITERATUURSTUDIE.....	38

2. DISCUSSIE	40
DEEL V: CONCLUSIE	42
BIBLIOGRAFIE	43

Inleiding

Naar aanleiding van het decreet houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen, ontwikkelde Professor Dr. Dominique Verté (VUB) en Nico De Witte (Hogeschool Gent) op vraag van het West-Vlaams Overleg Adviesraden van Senioren (WOAS) een behoefteonderzoek voor senioren. De bedoeling van deze behoefteonderzoeken, is de behoeften van de senioren in kaart te brengen en om de lokale besturen te steunen in het schrijven van een seniorenbeleidsplan.

In de provincies West- en Oost-Vlaanderen, Vlaams Brabant en Antwerpen is men reeds gestart met het onderzoek. Limburg is sinds dit jaar ook begonnen met de behoefteonderzoeken. Maaseik is de eerste gemeente in Limburg die gestart is met het onderzoek in het kader van dit eindwerk.

In het eerste deel werd er gezocht naar literatuur omtrent de participatie van ouderen en omtrent behoefteonderzoeken.

Vervolgens wordt in het tweede deel een beschrijving gegeven van de onderzoeksmethoden van het onderzoek.

In het derde deel worden de onderzoeksresultaten beschreven. Er werd voor gekozen om de onderzoeksresultaten, bekomen uit het behoefteonderzoek, op een integrale manier weer te geven.

Het vierde deel gaat over de terugkoppeling van enkele resultaten naar de literatuur.

Het laatste deel tenslotte houdt de conclusie van het onderzoek in.

Deel I: Literatuurstudie

1. PARTICIPATIE VAN OUDEREN

1.1 Inleiding

Vandaag ziet men de fenomenen ontgroening en vergrijzing louter als iets negatiefs. De vergrijzing is de laatste jaren tevens geëvolueerd van 16 procent in 1961 naar 22 procent in 2000. Dit is de uitkomst van een dalende vruchtbaarheid en vooral van meer overlevingskansen op hogere leeftijd (Vanderleyden & Schoenmaeckers, 2006).

Daarbovenop staat in het actuele debat over de verzorgingsstaat de discussie inzake 'sociale' activering centraal. Er wordt meer nadruk gelegd op de plichten van burgers in termen van eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid. Hierbij wordt arbeidsmarktparticipatie gezien als voorwaarde tot maatschappelijke participatie (Bouverne-De Bie & Verschelden, 2003, p. 174)'.

Uit bovenstaande lijkt het misschien dat onze samenleving evolueert naar een "curiosum" waarin niet-actieve burgers niets meer te bieden hebben. Toch mag men echter de positieve kant niet uit het oog verliezen. Het feit dat mensen steeds langer leven en daarbovenop in steeds betere gezondheid mag men niet vergeten. Een verbetering in de levensomstandigheden van mensen en de medische vooruitgang heeft voor een hogere levensverwachting gezorgd. Bovendien blijkt uit onderzoek dat bijna 90 procent van de 55-plussers 'als zelfredzaam of bijna zelfredzaam kan worden omschreven' en dat de groep ouderen die zorg en ondersteuning ontvangt, kleiner is dan deze die zorg en ondersteuning geeft (Vanderleyden & Schoenmaeckers, 2006, p. 6).

1.2 Actief burgerschap

Wat kunnen we vandaag onder 'actief burgerschap' verstaan? Actief burgerschap is geen vast begrip, het is voortdurend in beweging (Stroobants, Celis, Snick & Wildemeersch, 2001). Stroobants et al. (2001) gaan uit van actief burgerschap wanneer er in de samenleving sprake is van een 'stijgend democratisch deficit (p. 14)'. In deze tijden verdwijnt het vertrouwen in de bestaande beleidsstructuren omdat ze niet langer in staat blijken aan nieuwe uitdagingen het hoofd te bieden (Stroobants et al., 2001). Het 'democratisch deficit' stimuleert vanuit de overheid de zorg om burgers te 'remoraliseren'. In de Vlaamse context gebeurt dit door onze samenleving te laten evolueren van een verzorgingsstaat naar een actieve welvaartsstaat. Dit betekent dat individuen worden geactiveerd om aan de arbeidsmarkt te participeren (Stroobants et al., 2001).

In het publieke debat over burgerschap wordt burgerschap gezien als 'een vereiste voor het effectief functioneren van maatschappelijke systemen zoals staat, civiele samenleving en arbeidsmarkt (Van Der Veen, 2001, p. 5)'. Volgens de systeembenadering van Van Der Veen (2001) kunnen er verschillende invullingen gegeven worden aan actief burgerschap. Zo bestaan er

theorieën die burgerschap zien als een versterking van de staat en het democratische gehalte ervan. Het accent ligt hier op de versterking van allerlei vormen van **politieke participatie**.

Uit de literatuur blijkt dat politieke participatie een belangrijke element is van actief burgerschap bij ouderen (Verté & De Witte, 2006). In Verté, Ponjaert-Kristoffersen & Geerts (1996) spreekt men over beleidsparticipatie van senioren en maakt men een onderscheid tussen de rechtstreekse deelname aan het politieke apparaat en de participatie buiten het politieke apparaat.

Rechtstreekse deelname gaat er in eerste instantie van uit dat men interesse heeft in de politiek. Uit onderzoek is gebleken dat de groep 65-74 jarigen de hoogste interesse vertoont. Meer dan 70 procent van de senioren meent echter dat het slecht gesteld is met hun vertegenwoordiging op diverse politieke niveaus. Dit lijkt haaks te staan op het feit dat senioren minder lid zijn van een politieke partij of van een vakbond. Een mogelijke verklaring voor dit gegeven kan de pensionering van vele senioren zijn. 'Eens de leeftijd van 65 jaar voorbij, slagen quasi geen senioren er in om een politiek mandaat te bekleden (Verte et al., 1996)'. Vandaag bestaan seniorenadviesraden in meer dan de helft van de Vlaamse gemeenten. Dit laatste betekent echter nog niet dat de belangen van senioren werkelijk verdedigd worden in het gemeentelijk beleid.

De *participatie buiten het politieke apparaat* tenslotte houdt de lokale adviesraden voor senioren in. Deze adviesraden kenden drie doelstellingen, namelijk 'advies uitbrengen aan het bestuur over alles wat tot hun werkterrein behoort', 'er over waken dat inspraak een geïntegreerd onderdeel wordt en blijft van de voorbereiding en de uitvoering van het beleid in hun sector' en 'een platform bieden voor gesprek en samenwerking ten behoeve van de verenigingen, organisaties en instellingen die op hun terrein werkzaam zijn (Verte et al., 1996, p. 8)'.

Andere theorieën koppelen burgerschap aan de versterking van de civiele samenleving en/of de plaatselijke gemeenschap. Dit wordt ook **komunitarisme** genoemd. De nadruk ligt hier op het bevorderen van vrijwilligerswerk (Verté et al., 1996).

Tot slot is er de neo-liberale theorie. Binnen deze theorie betekent burgerschap **arbeidsparticipatie** waardoor het economisch systeem versterkt wordt (Van Der Veen, 2001). Deze laatste theorie was vaak de enigste voorwaarde tot actief burgerschap.

Onze samenleving werd tot in de eerste helft van de 20ste eeuw gekenmerkt door een gestaag toenemende levensverwachting, een sterk dalend geboortenniveau en een vermindering van de participatie van de 55-plussers op de arbeidsmarkt (Knipscheer, 1996). Mede door de economische crisis van de jaren '70 en de jaren '80 werden arbeiders steeds vaker vervroegd op pensioen gestuurd. Tot het begin van de 21ste eeuw was actief burgerschap niet besteed aan ouderen. Ouderen konden geen formele bijdrage meer leveren aan de samenleving (Verté & De Witte, 2006). Men creëert op deze manier een negatieve voorstelling van die groepen die niet (meer) actief zijn op de arbeidsmarkt. 'Ouder worden is dan nagenoeg niets anders dan aftakeling en daarmee samenhangende ziekteprocessen, uitgerangeerd door de maatschappij, dan wel de ultieme vrijheid waarin alles nog mogelijk is (Marcoen, 1996, p. 65)'. Deze definitie omtrent ouderen vinden we terug in het deficit-model. Met betrekking tot de maatschappelijke participatie van ouderen, wordt 'ouder worden' als een periode van onomkeerbare achteruitgang aangeduid, 'waarbij actieve participatie aan de samenleving ernstig bemoeilijkt wordt (Verté & De Witte, 2006, p. 28)'. Vandaag heeft men het over de politieke paradox '*large numbers but small influence*' van ouderen (Geerts & Messelis, 2000, p. 105; Verté, 2002, p. 127)'. Ouderen scoren het laagst

wanneer het gaat over actief of passief lidmaatschap (Pacolet & Hedeboom, 2000). Door het feit dat pensionering een proces van disengagement inhoudt, worden senioren zowel op sociaal als politiek vlak uitgesloten (Verté et al., 1996).

Het duurde tot het begin van de jaren '90 vooraleer men deze ontwikkeling in vraag stelde (Geerts & Messelis, 2000). Zoals ook uit vorig hoofdstuk is gebleken, is de huidige generatie ouderen op de leeftijd van 65 jaar echter nog zeer actief. Dit blijkt ook uit het 'Leefsituatie-Onderzoek Vlaamse Ouderen' {LOVO} (Houben, Audenaert & Mortelmans, 2004). Veel senioren blijven tot de leeftijd van 70 jaar zeer actief in zowel het verenigingsleven (1/3 is lid van een ouderenvereniging) als in het vervullen van verschillende informele rollen. Bovendien wil 1/3 lid worden als hij of zij daartoe aangesproken wordt. Eens men de 70 heeft bereikt, is men minder actief. Overigens verschillen ouderen nogal wat betreft participatie. Sommigen hebben een zeer actief verenigingsleven, terwijl anderen minder participeren. Tenslotte zijn er senioren die weinig sociale contacten bezitten (Verté & De Witte, 2006). Zo kan men stellen dat de groep ouderen zeer heterogeen is 'waarover men moeilijke algemeen geldende uitspraken kan doen (Ponjaert-Kristoffersen, 2006, p. 8)'.

Ondertussen is de erkenning van participatie naar voor geschoven in beleidsnota's inzake ouderen. 'Meermaals wordt gewezen op het belang om ouderen op een actieve wijze in te schakelen in het maatschappelijke gebeuren (Geerts & Messelis, 2000)'. Vogels (2000) pleit voor een 'actieve ouderdom' doorheen het beleid waar erop wordt toegezien dat ouderen als volwaardige burgers (blijven) participeren in een samenleving van alle leeftijden.

De uitdaging vandaag bestaat er in om in onze samenleving maatschappelijke ruimte te voorzien om een diversiteit van mogelijke vormen van maatschappelijke participatie als waardevol te (h)erkennen (Bouverne-De Bie & Verschelden, 2003). Deze vormen van maatschappelijke participatie worden mogelijk gemaakt binnen het decreet 'Lokaal Sociaal Beleid' en meer specifiek via het decreet 'houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen' waar in volgend hoofdstuk dieper op wordt ingegaan. Deze twee decreten kunnen mogelijk een andere invulling geven aan mogelijke vormen van actief burgerschap van ouderen.

2. DECRETEN

2.1 Decreet 'Lokaal Sociaal Beleid'

Op 3 maart 2004 heeft de Vlaamse Regering het decreet 'Lokaal Sociaal Beleid' goedgekeurd. Het decreet biedt een definitief kader voor het uitbouwen van een geïntegreerd lokaal sociaal beleid. Dit lokaal sociaal beleid omvat alle acties die lokale actoren en besturen opzetten om de toegang van elke burger tot de economische, sociale en culturele rechten, zoals deze zijn vastgelegd in artikel 23 van de Grondwet, te verzekeren (Vlaamse Regering, 2004).

Elke gemeente die een lokaal sociaal beleid wil voeren, zal zich moeten baseren op vier pijlers: planning, samenwerking, coördinatie en participatie. Planning houdt een sterkere, coördinerende rol voor de lokale besturen in. Dit kan gerealiseerd worden via het lokaal sociaal beleidsplan, waarvoor er meer samenwerking wordt verwacht tussen gemeente en OCMW. Concreet betekent dit dat gemeente en OCMW samen verantwoordelijk zijn voor de coördinatie van het sociale beleid in hun gemeente en dus samen een lokaal sociaal beleidsplan opstellen en goedkeuren. De wijze waarop ze de bevolking en andere actoren betrekken bij de voorbereiding, de uitvoering en voortgang van het beleidsplan en het lokaal sociaal beleid moet eveneens duidelijk zijn in het plan. Een ander belangrijk onderdeel van het lokaal sociaal beleid, is de oprichting van een 'Sociaal Huis'. Aangezien het lokaal sociaal beleid poogt een maximale toegankelijkheid van de dienstverlening voor elke burger te bereiken, is het aangewezen dit sociaal huis te starten. Het zal een plaats zijn waar burgers terecht kunnen met vragen rond de sociale dienstverlening in hun gemeente, buurt of wijk (Vlaamse Regering, 2004).

Participatie tenslotte, staat voor het organiseren van meer concrete participatiemogelijkheden aan organisaties, doelgroepen en burgers bij het opstellen van het lokaal sociaal beleid (Vlaamse Regering, 2004).

Aangezien dit eindwerk over senioren gaat en zij een belangrijke doelgroep uitmaken van het lokaal sociaal beleid, gaan we in volgend deel verder in op de participatie van ouderen in het lokaal ouderenbeleid.

2.2 Decreet houdende 'de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen'

Op 21 april 2004 keurde het Vlaams Parlement het decreet houdende 'de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen' goed. Het decreet werkt op drie niveaus: het bepaalt de werking van het Vlaamse ouderenbeleid, richt de Ouderenraad voor de Vlaamse Gemeenschap op en wenst het lokaal ouderenbeleid te stimuleren (Vlaamse regering, 2004).

Participatie is een belangrijk onderdeel van het decreet. Zo pleit men voor een verhoging van de deelname aan het maatschappelijke leven met het oog op het individuele en collectieve welzijn. Om deze deelname te bevorderen worden gemeenten verondersteld een lokaal ouderenbeleid op te

stellen. Dit moet in al zijn aspecten en samenhang aan de algemene en de specifieke behoeften van ouderen beantwoorden en de competenties van de ouderen inschakelen (Vlaamse Regering, 2004). Volgens Vervotte (2004) is het belangrijk ouderen zelf te laten participeren aan beleidsvoorbereidend en adviserend werk. 'Als ze hun ervaringsdeskundigheid inbrengen creëren we een gericht en meer gedragen antwoord op hun behoeften en verwachtingen. Participatie creëert betrokkenheid (p. 19)'. Hiertoe moet er een lokaal ouderenbeleidsplan worden opgesteld. Dit beleidsplan is overigens een onderdeel van het lokaal sociaal beleidsplan.

Indien gemeenten een lokaal ouderenbeleidsplan wensen op te stellen en uit te voeren, ontvangen zij van de Vlaamse Regering hiervoor een jaarlijkse subsidie. Deze subsidie wordt gebaseerd op het aantal ouderen dat op 1 januari van het voorafgaande kalenderjaar in de bevolkingsregisters van de gemeente aanwezig waren. Het specifieke bedrag van de subsidie wordt door de Vlaamse Regering bepaald. Om als gemeente in aanmerking te komen voor een jaarlijkse subsidie wat betreft het opstellen en uitvoeren van een lokaal ouderenbeleidsplan, moet de gemeente voldoen aan een aantal voorwaarden: een schepen aanwijzen die verantwoordelijk is voor het ouderenbeleid, het aanduiden van een seniorenconsulent, de beheerraden van de ouderenvoorzieningen stimuleren, ... (Vlaamse Regering, 2004). De belangrijkste voorwaarden zijn het opstellen en uitwerken van een lokaal ouderenbeleidsplan en de deelname van ouderen aan lokale adviesraden bevorderen. De gemeenten worden verondersteld met de subsidies die zij ontvangen de werking van de lokale adviesraden en het nemen van nieuwe initiatieven te ondersteunen (Vlaamse Regering, 2004).

Deze lokale 'ouderenvoorspraken' vormen een van de belangrijkste wegen voor ouderen om te participeren aan het plaatselijke besluitvormingsapparaat. Ondanks de stijgende lijn in het aantal gemeenten waar ouderenvoorspraken actief zijn, moeten er dringend vragen gesteld worden bij de vertegenwoordiging van de representanten in deze raden. Er is verder aandacht nodig om het aantal seniorenvoorspraken te doen toenemen, en vooral om de kwaliteit van de seniorenvoorspraken te verbeteren (Geerts & Messelis, 2000).

Wanneer kunnen we spreken van een goed en degelijk lokaal ouderenbeleid? Wat zijn de voorwaarden? Een ouderenbeleid dat voldoet aan de noden en behoeften van de ouderen die in de gemeente wonen, kan men een goed beleid noemen. Daarvoor is het uiteraard noodzakelijk om deze behoeften in kaart te brengen. Professor Dominique Verté & het WOAS ontwikkelden hiertoe een behoefteonderzoek, specifiek ontworpen om de behoeften van de senioren van een welbepaalde gemeente te onderzoeken.

In volgend deel wordt er dieper ingegaan op 'behoefte en behoefteonderzoeken' in het algemeen. Daarna wordt er meer aandacht besteed aan 'behoefteonderzoeken van ouderen'.

3. BEHOEFTEONDERZOEKEN

Een van de meeste bijzondere aspecten van het verouderingsproces eind 20ste eeuw, is de groeiverandering binnen de ouderenpopulatie. De ouderen leven steeds langer en hun populatie is steeds meer etnisch verschillend geworden dan ooit tevoren. Plannen suggereren dat deze trend zal aanhouden in de komende jaren. Instanties die oudere individuen dienen, en die streven naar pro-actief te zijn in hun planning, moeten de ontwikkeling van de populaties volgen, om tegemoet te komen aan de veranderende behoeften van hun veranderend publiek (Reviere, Berkowitz, Carter & Ferguson, 1996).

Behoefteteonderzoeken zijn vandaag, als gevolg van deze ontwikkelingen, enorm populair geworden. Het opzetten en het uitvoeren van een behoefteteonderzoek is echter niet altijd vanzelfsprekend. Zo ontwikkelden volgens Lareau behoefteteonderzoeken zich vanuit de groei van praktische overwegingen. Echter, door de afwezigheid van een waarachtige basis voor behoefteteonderzoeken, is de individuele practicus blijven zitten met de verantwoordelijkheid om een concept te definiëren en te operationaliseren. Dit heeft ervoor gezorgd dat verschillende studietypes uitgevoerd werden onder de benaming 'behoefteteonderzoek' (Reviere et al., 1996).

Onderzoekers, waarvan wordt verwacht dat zij een behoefteteonderzoek uitvoeren, ontvangen bovendien weinig samenhangend advies over wat ze juist moeten doen en hoe ze het goed moeten doen. Enkele methodologische zwakheden in behoefteteonderzoeken kunnen bijgevolg toegeschreven worden aan het feit dat zij uitgevoerd worden door instanties of anderen met weinig of geen vorming over onderzoeksmethoden. Er zijn dus weinig systematische gegevens voor handen omtrent de praktische en strategische kwesties, over hoe men in feite de resultaten moet verspreiden en hoe deze resultaten kunnen aangewend worden opdat ze een positieve impact zouden hebben op politiek en praktijk (Reviere et al., 1996).

De meeste behoefteteonderzoeken zijn beperkte projecten, ontworpen om lokale beleidsvormers te voorzien van informatie over specifieke populaties of groepen. De belangstelling voor het ontwikkelen van een gemeenschapsgerichte structuur voor het aanbieden van diensten binnen de welzijnszorg, heeft de vraag naar accurate en bruikbare informatie, naar het weergeven van de behoeften en karakteristieken van een bepaalde populatie, echter geëscaleerd (Neuber, 1980).

Professor Dominique Verté & Nico De Witte ontwikkelden een behoefteteonderzoek, specifiek ontworpen om de behoeften van de senioren van een welbepaalde gemeente te onderzoeken. Dit wetenschappelijk behoefteteonderzoek voor ouderen vond reeds in verschillende provincies in Vlaanderen plaats. De onderzoeksresultaten worden uitvoerig besproken in volgend deel.

Voordat er overgegaan wordt naar de onderzoeksresultaten, wordt er eerst een invulling gegeven van de termen 'behoefte' en 'behoefteteonderzoek'. Dan volgt er een specifiek deel omtrent behoefteteonderzoeken van ouderen.

3.1 Behoeftonderzoek: algemeen

3.1.1 DEFINITIE

Wat betekent het als men zegt dat een persoon of gemeenschap een specifieke dienstverlening nodig heeft? Wat is het verschil tussen behoefte en nood (Reviere et al., 1996)? Om dit onderscheid te verduidelijken is het belangrijk een definitie te geven van 'behoefte' en een invulling te geven aan de term 'behoefteonderzoek'.

3.1.1.1 Behoeft

De term 'behoefte' is reeds door verschillende auteurs bediscussieerd. In Reviere (1996) worden een aantal invullingen van behoefte van verschillende auteurs besproken. De bekendste auteur is ongetwijfeld Abraham Maslow, die de gedachte van een 'hiërarchie van behoeften' ontwikkelde. Volgens hem stappen mensen over naar andere, hogere behoeftegraden eens een lagere behoeftegraad is bereikt. York politiseerde de definitie van behoefte als een sociaal probleem wanneer hij verklaarde dat 'sociale zaken worden gedefinieerd als sociale problemen doorheen een politiek proces waarin afwisselende actoren belang hebben bij uiteenlopende uitkomsten (York, 1982 in Reviere et al., 1996, p. 5).' Volgens Baert is een behoefte 'een min of meer expliciet geformuleerd aanvoelen van een gemis of een tekort in een door een persoon als moeilijk of problematisch beschreven situatie die door die persoon in mindere of meerdere mate als lenigbaar of oplosbaar wordt gezien. Het kan zowel over actuele als over toekomstige, enigszins voorspelbare behoeften gaan (1998, p. 112)'.

3.1.1.2 Behoeftonderzoek

'Behoeftonderzoeken' zijn reeds op verschillende manieren gedefinieerd. Voor York is een behoefteonderzoek een 'maatstaf van de hoeveelheid dat nodig is (York, 1982 in Reviere et al., 1996, p. 5).' Voor McKillip tenslotte is een behoefteonderzoek een proces van '*ordering and prioritization of community needs* (McKillip, 1987 in Reviere et al., 1996, p. 5)'.

Volgens Hernández-Plaza, Pozo, & Alonso-Morillejo (2004) focussen de meeste behoefteonderzoeken zich op de identificatie en de voorrang van behoeften en het analyseren van formele hulpmiddelen die beschikbaar zijn in de gemeenschap als mogelijke oplossingen voor bestaande problemen. Deze modellen zijn er van uit gegaan dat formele diensten de primaire hulpbronnen zijn voor individuen in nood. Intussen hebben een groot deel van de onderzoeken in het veld van de sociale psychologie aangetoond dat de voornaamste bron van hulp, wanneer er zich een probleem voordoet, niet de formele organisaties zijn, maar de informele netwerken van de mensen zelf. Alhoewel in sommige behoefteonderzoeken analyses van informele sociale ondersteuning zijn meegerekend, is deze component niet systematisch geïntegreerd in modellen van behoefteonderzoeken.

Volgens Reviere et al. (1996) zijn behoefteonderzoeken middelen die speciaal ontworpen zijn om datgene te identificeren wat een bepaalde groep personen onvoldoende bezit om een meer toereikend leven te verkrijgen. Behoeftte wordt gedefinieerd als de kloof tussen reële en ideële condities, dat zowel erkend is door gemeenschappelijke waarden en potentieel vatbaar is voor verandering. Volgens deze definitie, moet de kloof bestaan tussen de reële en de ideële condities in een gemeenschap. Verschillen zullen altijd bestaan. Niettemin, is het versmallen van de kloof een positief doel. Vervolgens moet deze kloof aanvaard en erkend worden als een behoefte door de gemeenschap. Hierbinnen is het de taak van een behoefteonderzoek dit vermoeden te controleren en te garanderen dat alle betrokken groepen het eens zijn wat betreft de richting waartoe men zich verplaatst om vooruitgang te bereiken. Tenslotte moet de kloof ontvankelijk zijn voor verandering en er moet aan de behoefte voldaan kunnen worden. Als er geen verandering mogelijk is, moet men zich richten op die condities die vatbaar zijn voor wijziging.

Uit al deze definities kunnen we afleiden dat een behoefteonderzoek eigenlijk een methode is om data te verzamelen of om de populatie te beschrijven. Behoeftteonderzoek is hier gedefinieerd als 'een systematisch en voortdurend proces van voorziening van bruikbare informatie over de noden van de doelpopulatie voor diegenen die het kunnen en willen aanwenden om uitspraken te doen over beleidsvoering en programma's (Reviere et al., 1996, p. 6)'. Behoeftteonderzoek is dus een vorm van toegepast onderzoek dat verder reikt dan louter het verzamelen van data en het uitvoeren van analyses om de bevindingen te rapporteren (Reviere et al., 1996).

3.1.2 RELEVANTIE

Sociale wetenschappers zijn geïnteresseerd in behoefteonderzoeken als een middel om de status van een bepaalde populatie op te sporen, statistische analyses uit te voeren en als antwoord op primaire vragen. Behoeftteonderzoek is in wezen een type van sociaal toegepast onderzoek. Dit betekent dat de resultaten die voortkomen uit het behoefteonderzoek aangewend worden om beleids- en programmaontwikkeling te informeren (Reviere et al., 1996).

Wanneer families en andere informele steunverlenende netwerken er niet in slagen alle of een bepaalde behoefte van een individu te bevredigen, richten personen zich vaker tot professionelen en publieke en private instanties voor bijstand. Formele organisaties moeten weten welke diensten en programma's voldoende verbeterend zijn of in staat zijn deze problemen te kunnen oplossen. Doordat de populatie van vandaag in toenemende mate verscheiden is, kunnen dienstenverleners en sociale wetenschappers er niet meer van uitgaan dat, wat ze in het verleden gedaan hebben, geschikt blijft voor hun huidig publiek (Reviere et al., 1996).

De laatste jaren is er een stijgende ontvankelijkheid gegroeid voor dienstenbehoeften van de gemeenschap. Tegelijkertijd deden dienstverleners een daarmee gepaarde inspanning om efficiënter te kunnen beantwoorden aan deze behoeften. Bijna alle sociale instellingen en gemeenschapsgroepen hebben op een bepaald moment de nood om behoeften te bepalen onder ogen gezien. Publieke, private en non-profit organisaties hebben ingezien dat diensten niet langer

op dezelfde manier of voor dezelfde populatie als in het verleden aangeboden kunnen worden (Neuber, 1980; Reviere et al., 1996).

Daarom is het belangrijk dat men een goede representatie bekomt van de behoeften van de doelgroep. Schaars geld zorgt er echter voor dat een behoefteonderzoek op touw zetten moeilijker wordt, maar zorgt er tegelijkertijd ook voor dat het juist noodzakelijker wordt. Als de financiën beperkter worden, worden de inkomsten meer en meer gericht naar diegene die er het meeste nood aan hebben. Data verkregen via een behoefteonderzoek zijn bijgevolg noodzakelijk om organisaties te helpen in het maken van onderlegde beslissingen bij het plannen van programma's en het situeren van de middelen (Reviere et al., 1996).

3.1.3 DOELSTELLINGEN

Historisch gezien heeft men zich binnen behoefteonderzoeken altijd gericht op de onderzoeksfase en vaak geen aanwijzing gegeven over wanneer en hoe de bevindingen zullen verspreid en gebruikt worden, of welke impact ze kunnen hebben op de doelgroep, beleid of diensten. Een behoefteonderzoek eindigt echter niet bij het analyseren van de data (Carter, 1996).

Een behoefteonderzoek is bedoeld om programmaontwikkeling en beleidsvorming aan te moedigen. Het kan gebruikt worden door een breed veld van organisaties, instanties en sociale wetenschappers op lokaal, landelijk, regionaal en nationaal niveau als middel om informatie te verzamelen (Reviere et al., 1996). Het basisdoel van een behoefteonderzoek is het produceren van bruikbare informatie en het versterken van een bepaald dienstverleningssysteem (Neuber, 1980).

Om zo bruikbaar mogelijk te zijn en een impact te kunnen hebben op het beleid, programmaontwikkeling en dienstverlening, moeten de bevindingen overgebracht en verspreid worden naar een verschillend publiek (Carter, 1996). Eens het definiëren van de specifieke probleemgebieden en de behoefte van de dienstgebruiker duidelijk is vastgesteld, is degene die de dienst voorziet, verantwoordelijk voor het ontwikkelen van een programma om de geïdentificeerde behoefte te beperken. Data van behoefteonderzoeken kunnen bijgevolg waardevol zijn in de selectie van programmaontwerp (Neuber, 1980).

Aangezien een behoefteonderzoek *'a systematic and ongoing process of providing usable and useful information about needs of the target population to those who can and will utilize it to make judgements about policy and programs'* (Carter, 1996, p. 198), is het hoogtepunt de realisatie van het proces. De verwezenlijking toont aan dat de doelstellingen van het behoefteonderzoek bereikt zijn en dit via drie mogelijke wegen: (a) de introductie van nieuwe beleidsvoering of verandering in het bestaande beleid, (b) de ontwikkeling van programma's en (c) een nieuwe of gewijzigde dienstverlening (Carter, 1996).

De implementatie van de resultaten neemt een meer formele weg aan wanneer de aanbeveling goedgekeurd of bevestigd is, en zal leiden tot 'officiële' beleidsverandering, programmaontwikkeling, en/of veranderingen in de dienstverlening. Implementatie via formele

kanalen is waarschijnlijk meer zichtbaar voor de gemeenschap in vergelijking met informele implementatie omdat machtspersonen – zoals verkozen ambtenaren of beleidsmakers – betrokken zijn. Personen met een sterke machtspositie kunnen plannen aankondigen op een publieke samenkomst om aanbevelingen te implementeren, om aanbevolen fondsen te verzamelen of om beleidsveranderingen naar de dienstverlening toe, door te voeren (Carter, 1996).

Het geregeld opnieuw in kaart brengen van de behoeften van een gegeven populatie, biedt ondermeer de mogelijkheid de impact van de programmering te bepalen op het verminderen van eerder geïdentificeerde behoeften. Het gebruik van behoefteonderzoeken om een programma te evalueren creëert een kans voor de gebruikers om nieuwe behoeften vast te stellen en om het planningsproces van de dienstverlening vast te leggen (Neuber, 1980).

Het proces van behoefteonderzoek en de verkregen data zijn tenslotte ook nuttig op bredere schaal. Human service planning en evaluatie gaat verder dan de interne structuur van een instelling alleen (Neuber, 1980). Soms zijn de resultaten onvoorzien en kunnen ze op die manier leiden tot nieuwe en niet-traditionele toepassingen om tegemoet te komen aan de behoeften. Met een effectieve verspreiding en een nuttige toepassing, kunnen de gevolgen van een behoefteonderzoek verrijkend zijn, voor lange tijd, en nieuwe overeenkomsten stimuleren (Reviere et al., 1996).

3.1.4 VOORWAARDEN

Behoeftteonderzoeken kunnen uitgevoerd worden onder wisselende overeenkomsten. De stimulans kan komen vanuit de gemeenschap zelf wanneer de inwoners hun wens voor verbeterende gezondheids -en sanitaire voorzieningen uitdrukken, of om de omvang en de locatie van de dienstverleningen te bepalen. De nood aan informatie kan zich echter ook voordoen vanuit een organisatie of vanuit het politieke veld. In het algemeen gebruiken instanties en individuen een behoefteonderzoek om twee redenen: enerzijds omdat het aangewezen is voor organisaties die gewoonweg de bestaande omstandigheden willen documenteren, anderzijds om de verkregen informatie te gebruiken om werkelijke veranderingen door te voeren in de bestaande beleidsvoering en programmering. Aangezien behoefteonderzoeken dus voorkomen onder variërende structurele omstandigheden, kunnen de voorwaarden sterk verschillen van situatie tot situatie (Reviere et al., 1996).

Het is dus belangrijk dat men als onderzoeker kennis heeft van de juiste onderzoeksmethoden en dat men weet onder welke omstandigheden het onderzoek kan uitgevoerd worden.

3.1.5 VERWACHTINGEN VOOR DE TOEKOMST

De behoeften van de doelgroep zullen altijd veranderen doorheen de tijd. Ouderen worden ouder, nieuwe migrantengroepen zullen binnenstromen en ziektepatronen zullen veranderen. Data blijven aldus niet voorgoed actueel. Een ideaal behoefteonderzoek zou daarom een voortdurend proces zijn in plaats van een eenmalige inspanning. Het verzamelen van informatie over langere perioden

is veel krachtiger en meer aangepast om problemen en behoeften te veranderen. Behoeften zijn niet vast, maar zijn contextgebonden. Veranderingen op vlak van beleid en programma kunnen, soms onopzettelijk, nieuwe behoeften creëren (Reviere & Berkowitz, 1996).

3.2 Behoeftedonderzoeken bij ouderen

In Reviere (1996) is een hoofdstuk gewijd aan behoeftedonderzoek van ouderen. In dit hoofdstuk worden twee verschillende behoeftedonderzoeken beschreven, namelijk een longitudinaal behoeftedonderzoek en een behoeftedonderzoek gericht naar minderheden (*minority focused*). In het eerste onderzoek worden dezelfde personen gedurende een lange periode opgevolgd. Dit geeft de mogelijkheid om het veranderingsproces te bestuderen en te onderzoeken. Het andere behoeftedonderzoek spitste zich toe op een specifieke subgroep van de ouderenpopulatie, namelijk de 'aan huisgebonden minderheden'. De bedoeling van het weergeven van deze twee verschillende onderzoeken, was niet louter om twee benaderingen te tonen om de behoeften van ouderen te bestuderen, maar eerder om aan te tonen dat er met vele kwesties en overwegingen rekening gehouden moet worden wanneer men van plan is een behoeftedonderzoek uit te voeren (Reviere et al., 1996).

De methodologische aanpak van de twee studies waren erg verschillend. Eén instantie voerde een longitudinaal behoeftedonderzoek uit, wat er op wijst dat er reeds van een eerdere basis werd vertrokken. Het andere kwalitatieve onderzoek werkte echter met geen voorafgaande onderzoeksbasis. Volgens deze twee verschillende benaderingen gebruikten de twee instanties de hulpmiddelen en vaardigheden van de onderzoekers elk op een andere manier (Reviere et al., 1996).

Ofschoon het eerste doel van de twee behoeftedonderzoeken erg verschilden van elkaar, gebruikten beide projecten hun bevindingen voor vele strekkingen. De resultaten van beide studies werden gepresenteerd op verschillende manieren, gebaseerd op de globale doelstellingen van elk project. Het longitudinaal project ontwikkelde geen specifieke aanbevelingen. De resultaten werden weergegeven als resultaten van de survey. Toch deden zich beleids- en programmaveranderingen voor. Dit in tegenstelling tot het *minority focused* behoeftedonderzoek wat opzettelijk ontworpen werd om specifieke aanbevelingen te produceren over programma en diensten. Als resultaat werden dan ook beleids- en programmaveranderingen verwezenlijkt (Reviere et al., 1996).

Het behoeftedonderzoek gericht naar minderheden had dan wel een kwalitatieve opzet, toch gaat het uit van dezelfde doelstelling als het onderzoek dat in Maaseik wordt uitgevoerd, namelijk aanbevelingen doen naar het beleid en ouderen zoveel mogelijk betrekken bij het beleid.

Tenslotte wordt er niet verder ingegaan op het ontwerp, het verloop en de resultaten van beide onderzoeken aangezien zij een ander onderzoeksontwerp kennen als datgene van Prof. Dr. D. Verté & het WOAS.

Deel II: Onderzoeksmethode

1. PROBLEEMSTELLING

Het decreet houdende 'de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen' dat op 21 april 2004 werd goedgekeurd door het Vlaamse Parlement, is een stimulans voor ouderen om deel te nemen aan het lokale beleid. De seniorenadviesraden is een van de weinige toegangswegen voor senioren om deel te nemen aan het lokale beleid. Het is de taak van de gemeente om hiertoe een lokaal beleidsplan op te stellen dat inspeelt op de noden en behoeften van de ouderen en dat hen uitnodigt om deel te nemen aan het lokale beleid. De gemeente zal daartoe een ouderenbeleidsplan opstellen dat ten voordele is van alle senioren in de desbetreffende gemeente en zal ruim aandacht hebben voor initiatieven die de inspraak van senioren trachten te verbeteren.

2. ONDERZOEKSDOELSTELLINGEN

De Dienst Doelgroepen - sectie ouderenwerk - van de Stad Maaseik wil een lokaal seniorenbeleidsplan opstellen voor de 60-plussers in de gemeente. Om dit plan te verwezenlijken is het belangrijk dat eerst de noden en behoeften van de Maaseikerse senioren in kaart worden gebracht, wat meteen ook de eerste doelstelling van dit onderzoek inhoudt: wat is de leefsituatie van de senioren in Maaseik? Om de leefsituatie van de Maaseikerse senioren in kaart te kunnen brengen, wordt er gebruik gemaakt van een vragenlijst waarin algemene thema's zoals inkomen, gezondheid, huisvesting, verenigings -en vrijwilligersleven, ... bevroegd worden.

De tweede doelstelling van dit onderzoek kan samengevat worden in de volgende vraag: op welke manier kan er een beleidsplan worden uitgewerkt dat tegemoet komt aan de behoeften van alle senioren van Maaseik?

Bij beide doelstellingen wordt er overigens uitgegaan van het activeringsprincipe. Dit betekent dat alle lokale actoren (de ouderenorganisaties, professionelen, ...) betrokken worden in het zoeken naar oplossingen van de mogelijke uitdagingen of problemen die zich lokaal zouden stellen. Het is dus zeer belangrijk dat senioren actief participeren in het onderzoek.

Om een antwoord te vinden op beide onderzoeksvragen, maakt de Stad Maaseik gebruik van het reeds bestaande behoefteonderzoek voor senioren dat uitgaat van de Vrije Universiteit Brussel en het WOAS. Het onderzoek wordt geleid door Professor Dr. Dominique Verté (Vrije Universiteit Brussel) en begeleid door Nico De Witte (Hogeschool Gent). Samen ontwikkelden zij een behoefteonderzoek met daarbij een draaiboek voor de gemeenten. Op basis van de resultaten die zullen voortkomen uit dit onderzoek, kan de Dienst Doelgroepen een gericht lokaal ouderenbeleidsplan opstellen voor de senioren van Maaseik.

3. ONDERZOEKSOPZET

3.1 Algemeen verloop

De gegevens die tijdens dit onderzoek verzameld werden, zijn bekomen via gestandaardiseerde vragenlijsten, afgenomen bij ouderen. Tijdens het onderzoek werd er gewerkt met enquêteurs die qua leeftijd niet zozeer verschilden van de doelgroep en soms zelf deel uit maakten van de doelgroep. Dit heeft als voordeel dat de respondenten de enquêteurs meer als gelijken beschouwen en daardoor sneller geneigd zijn de vragenlijst in te vullen. Bovendien kan de enquêteur zich beter inleven in de situatie van de respondent (Verté & De Witte, 2005).

Om het onderzoek tot een goed einde te volbrengen, werden er een aantal fasen doorlopen zoals deze beschreven staan in het draaiboek van het onderzoek (bijlage 2).

In september was er een korte briefing over het behoefteonderzoek aan de seniorenconsulent en aan de Schepen bevoegd voor sociale zaken van de gemeente. Vervolgens ging men over tot het oprichten van de stuurgroep. Deze stuurgroep is zeer belangrijk voor het verder verloop van het onderzoek omdat zij verantwoordelijk is voor de verdere uitwerking en opvolging van het onderzoek (Verté & De Witte, 2005). In deze stuurgroep zetelden Sandra Vancleef (Dienst doelgroepen – sectie ouderenwerk), Els Hermans (voorzitter OCMW), Boudewijn Derkoningen (Secretaris OCMW), André Willen (Schepen van sociale zaken), Luc Langie (Afdelingshoofd afdeling IV), Ludo Keymis (Diensthoofd Dienst doelgroepen) en An Bosmans (Onderzoeksbegeleider VUB). Vervolgens werd er in oktober een eerste stuurgroepvergadering vastgelegd. Tijdens deze vergadering werd het onderzoek toegelicht en de vragenlijst overlopen. Het belangrijkste aandachtspunt van deze vergadering was het ontwikkelen van een rekruteringscampagne van de enquêteurs die de vragenlijsten zullen ronddragen. Men heeft de voorkeur om in behoefteonderzoeken te werken met enquêteurs met dezelfde leeftijd als de doelgroep zelf. Om deze campagne tot een goed einde te brengen, was het bijgevolg belangrijk om zoveel mogelijk sleutelfiguren te betrekken in dit proces. Sleutelfiguren zijn personen met een grote kennissenkring binnen de senioren en zijn actief in seniorenaangelegenheden en seniorenzorg (Verté & De Witte, 2005). In Maaseik werden er voldoende sleutelfiguren aangesproken, toch verliep de rekrutering van de enquêteurs voornamelijk via leden van de stuurgroep.

Tijdens een tweede stuurgroepvergadering in november werden deze sleutelfiguren uitgenodigd om mogelijke enquêteurs aan te bieden. De enquêteurs werden via verschillende kanalen aangesproken (via sleutelfiguren, via de seniorenconsulent, via het stedelijk magazine, via plaatselijke brochures en via het internet).

Vanaf het moment dat er meer dan 20 vrijwilligers zich aanmeldten als enquêteur, werd een derde stuurgroepvergadering opgericht. Deze vergadering vond plaats in december en was voorzien van een korte opleiding van de enquêteurs (bijlage 3). Er werd hen informatie gegeven over de manier waarop men de vragenlijsten moest ronddragen en over de inhoud van de vragenlijst zelf. Er werd een einddatum vastgelegd waarop het verdelen van de enquêtes zou eindigen en er werd hen meegedeeld dat ze tijdens de periode van het verdelen van de vragenlijsten verzekerd waren. Tenslotte werd hen een 'handleiding voor enquêteurs', een legitimatiebewijs, een adressenlijst en

een pakket met vragenlijsten meegeven. De enquêteurs hadden nu de opdracht de vragenlijsten te verdelen en terug op te halen (Verté & De Witte, 2005).

Op 24 februari, zes weken na de opleiding, werd er een korte evaluatiefase gehouden. Tijdens dit moment konden de enquêteurs hun ervaringen meedelen en werd er ook ruimte gelaten om eventuele problemen toe te lichten of vervangadressen mee te geven.

De data werden tijdens de maanden januari, februari, maart, april en mei tenslotte verzameld in Microsoft Access door enkele personeelsleden van de gemeente. Omdat er een proportioneel gestratificeerde steekproef werd getrokken voor het onderzoek, dienden de strata gecontroleerd te worden. Dit gebeurde door Nico De Witte aan wie de data via e-mail werden doorgestuurd.

3.2 Steekproef

Een proportioneel gestratificeerde steekproef werd getrokken uit een totale populatie van 5045 respondenten. De gerealiseerde steekproef bedraagt 500 respondenten en is representatief in de fusiegemeente Maaseik. In totaal werden er 428 personen bevraagd.

De respondenten bekomen uit de steekproef, werden verdeeld volgens geslacht en volgens drie leeftijdsklassen (60-69, 70-79 en 80+). Vervolgens werden uit deze zes strata, drie ad random steekproeven getrokken om voldoende vervangadressen te voorzien indien nodig (bijlage 5).

3.3 Vragenlijst

De vragenlijst bestaat uit 79 vragen en peilt naar verschillende items, waaronder wijk, leeftijd, geslacht, inkomen, huisvesting, gezondheid, dienstverlening, buurtbetrokkenheid, onveiligheid, eenzaamheid, informele contacten, hulpbehoevendheid, maatschappelijke participatie, media en cultuur, ... (bijlage 4).

4. VERWERKING VAN DE GEGEVENS

De gegevensanalyse werd uitgevoerd met behulp van het softwareprogramma SPSS 14.0 (Statistic Pachage Social Sciences). Via een codeboek in Microsoft Access werden de gegevens verzameld. Dit codeboek is speciaal ontwikkeld door het onderzoeksteam voor deze behoefteonderzoeken om er eerst eventuele fouten uit te halen. Vervolgens worden deze data ingevoerd in SPSS.

Voordat er analyses konden worden uitgevoerd, werden er eerst schalen geconstrueerd. Daarna volgden de analyses waarbij gebruik werd gemaakt van een aantal toetsen.

4.1 De constructie van de schalen

Om analyses te kunnen uitvoeren, werden er eerst schalen gemaakt. Er werd hierbij altijd gebruik gemaakt van een factoranalyse op de voorziene items. De Cronbach's Alpha werd berekend om na te gaan of een schaal homogeen is. Deze schaal bestaat meestal uit een aantal scores. Alvorens deze scores op te tellen tot een totaalscore, moet eerst de betrouwbaarheid of de homogeniteit gecontroleerd worden van deze schaal of met ander woorden 'de mate waarin de geselecteerde

items hetzelfde meten (Baarda et al., 2003, p. 71)'. Indien de items een item-correlatie vertoonden van 0,30, konden zij worden opgenomen in de schaal. Tenslotte werd de interne consistentie van de schalen nagegaan en moest er een Cronbach's Alpha (α) van 0,60 behaald worden.

De outputs van de schalen van SPSS kan men terug vinden in bijlage 7.

In vraag 15 werd de tevredenheid met de woning bevraagd (cronbach's $\alpha = 0,81$). Hoe hoger de scores, hoe onaangepaster de woning is.

Vragen 20, 21, 23 en 24 peilt naar de buurtbetrokkenheid (cronbach's $\alpha = 0,69$). Hoe hoger de scores, hoe hoger de betrokkenheid bij de senioren in de buurt.

In vraag 29 werd gepeild naar de onveiligheidsgevoelens (cronbach's $\alpha = 0,87$). Voor het opstellen van de schaal is gebruik gemaakt van bedreigd, kwetsbaar en hulpeloos 2003 van Elchardus en Smits, Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR.

In vraag 31 werden de eenzaamheidsgevoelens bevraagd (cronbach's $\alpha = 0,86$). Hier werd gebruik gemaakt van de Manual of Loneliness Scale 1999 van De Jong Gierveld en Van Tilburg.

Vraag 64 en 65 werden tezamen genomen om het gemiddeld aantal uren dat men tv kijkt per dag te berekenen. In vraag 64 werd het aantal uren tv-kijken door de week gevraagd, in vraag 65 gebeurde dit voor het weekend. De berekening van het gemiddeld aantal uren tv-kijken gebeurde volgens de volgende formule: $((5 \times (v64) + 2 \times (v65)) / 7)$.

De schalen die werden opgemaakt, zijn in alle behoefteonderzoeken van ouderen in Vlaanderen, op dezelfde manier gebeurd zijn.

4.2 Analyses

4.2.1 CHI-KWADRAAT-TOETS EN DE KRUISTABEL

Aan de hand van de Chi-kwadraat-toets kan men nagaan of er een significant verschil bestaat tussen twee of meer groepen. Hierbij wordt er voor het weergeven van nominaal gegevens en ordinale (discrete) gegevens gebruik gemaakt van een kruistabel. De Chi-kwadraat-toets wordt bekomen door het verschil te berekenen tussen de gevonden frequenties en tussen de 'van toeval te verwachten frequenties (Baarda, De Goede & Van Dijkum, 2003, p. 108)'.
$$\chi^2 = \sum \frac{(f_{obs} - f_{exp})^2}{f_{exp}}$$

Hoe groter de Chi-kwadraat-toets is, hoe kleiner de kans dat de afwijking op toeval berust (de p-waarde). Deze p-waarde of de overschrijdingskans is afhankelijk van de grootte van de Chi-kwadraat (χ^2) en van het aantal vrijheidsgraden (df = degrees of freedom). In een kruistabel wordt het aantal vrijheidsgraden bepaald door het aantal kolommen minus éénmaal het aantal rijen minus één. Hoe minder kolommen en rijen in de kruistabel, hoe kleiner het aantal vrijheidsgraden zal zijn en hoe meer kans er bestaat dat de Chi-kwadraat significant is (Baarda et al., 2003). Bij een p-waarde $< 0,005$ kan men spreken van een significant verschil als de waarschijnlijkheid dat de verdeling op toeval berust kleiner is dan 5 procent (Baarda & De Goede, 2001).

De formule om de Chi-kwadraat weer te geven is: $(\chi^2(df) = _ ; p = _)$.

4.2.2 KRUSKAL-WALLIS-TOETS

De Kruskal-Wallis-toets (KW) of de 'K Independent Samples' (in SPSS) kan je gebruiken wanneer er sprake is van meer dan twee niet-gekoppelde steekproeven (vb burgerlijke staat). Ook hier moet er een nominale splitsingsvariabele zijn en moet de testvariabele (minimaal) op ordinaal niveau gemeten zijn (Baarda, De Goede & Van Dijkum, 2003). De formule voor deze toets is: $(KW-X^2(df) = _ ; p = _)$.

4.2.3 ENKELVOUDIGE VARIANTIEANALYSE

Bij de enkelvoudige variantieanalyse of de One-way Anova (in SPSS) gaat men de gemiddelden na van drie of meer niet-gekoppelde steekproeven. Hierbij is de testvariabele op interval-/rationiveau gemeten en de splitsingsvariabele op nominaal niveau. De totale variantie in de testvariabele (vb leeftijd) wordt opgesplitst in de tussenvariantie (between) en de binnenvariantie (within). De formule om de One-way Anova weer te geven is: $(F(df, N) = _ ; p = _)$. De F-waarde is de verhouding tussen de gemiddelde binnenvariantie (Within Groups) en de gemiddelde tussenvariantie (Between Groups) (Baarda, De Goede & Van Dijkum, 2003).

Deel III: Onderzoekresultaten

In dit deel worden de resultaten van het onderzoek beschreven. De resultaten werden bekomen met het statistisch verwerkingsprogramma SPSS.

In totaal zijn er 428 personen bevroegd. De totale populatie senioren in Maaseik werd ingedeeld volgens de strata leeftijd en geslacht. De onderzoekspopulatie is bijgevolg een representatieve staal van de totale populatie senioren waardoor de resultaten genereerbaar zijn naar de totale populatie. De onderzoekspopulatie vormt tien procent van het totaal aantal senioren in de stad Maaseik. In bijlage 1 kan u een overzicht terugvinden van de gemeenten in Vlaanderen waar reeds een behoefteonderzoek van senioren heeft plaatsgevonden en waar het onderzoek op dit moment plaats vindt.

Wat volgt is een beschrijving van de verschillende variabelen die bevroegd zijn in het onderzoek om op deze manier een schets te geven van de leefsituatie van de senioren in Maaseik. De tabellen die vermeld worden in dit gedeelte, kunnen terug gevonden worden in bijlage 6.

1. VOORSTELLING VAN DE ONDERZOEKSPOPULATIE

In dit deel geven we een overzicht van de individuele karakteristieken van de onderzoekspopulatie weer aan de hand van een aantal overzichtstabellen.

De gemiddelde leeftijd van de personen die hebben deelgenomen aan de steekproef is 70,7 jaar (sd 7,0) (tabel 4). In tabel 5 kan u een overzicht zien wat betreft de socio-demografische kenmerken van de onderzoekspopulatie. Bijna de helft van de onderzoekspopulatie is tussen 60 en 69 jaar oud. In vergelijking met andere gemeenten in Vlaanderen waar het behoefteonderzoek reeds plaats vond, zijn er in Maaseik in verhouding minder vrouwen aanwezig ten opzichte van mannen. In bijlage 5 kan u een meer gedetailleerd overzicht van de verdeling van mannen en vrouwen uit de steekproef terug vinden.

Een zeer groot deel van de senioren in Maaseik is gehuwd. De tweede grootste groep die daarop volgt, zijn weduw(e)naars. Iets wat opvalt in Maaseik is het hoog aantal kloosterlingen met een gemiddelde van 0,81 voor de totaalpopulatie in Vlaanderen. Belangrijk in dit gegeven is dat toch iets meer dan 1/5 weduw(e)naar is.

Tabel 5

Socio-demografische gegevens

	Totaalpopulatie	%
Leeftijd	60-69 jaar	48,1
	70-79 jaar	37,4
	80+	14,5
Geslacht	Man	48,6
	Vrouw	51,4
Burgerlijke staat	gehuwd	70,0
	nooit gehuwd	2,1
	gescheiden	3,5
	samenwonend	1,2
	weduw(e)naar	21,5
	kloosterling	1,6

In tabel 6 vinden we een overzicht terug van de socio-economische karakteristieken van de onderzoekspopulatie. Wanneer we kijken naar de Vlaamse gemiddelden, heeft meer dan een derde een maandelijks netto inkomen dat tussen €500 en €999 ligt. In Maaseik is dit iets meer dan een vijfde. Het aantal mensen dat gemiddeld een inkomen heeft beneden de €1000, ligt laag in Maaseik. Bovendien komen er meer personen voor met een extra hoog inkomen. Zo ligt voor bijna 40 procent het inkomen tussen €1000 en €1499. Men kan dus stellen dat er een concentratie van de middenklasse in Maaseik aanwezig is.

Tabel 6

Socio-economische gegevens

	Totaalpopulatie	%
Inkomen	€500-€999	22,9
	€1000-€1499	39,1
	€1500-€1999	19,5
	meer dan €2000	18,4
Rondkomen	zeer moeilijk	6,9
	moeilijk	6,6
	eerder moeilijk	22,9
	eerder gemakkelijk	33,9
	gemakkelijk	21,8
	zeer gemakkelijk	8,0

In Vlaanderen heeft gemiddeld tien procent het moeilijk om rond te komen. In Maaseik wonen er aanzienlijk minder mensen die het moeilijk hebben. Van de groep die het moeilijk heeft om rond te komen, is 60,0 procent gehuwd en is 24,0 procent weduw(e)naar. Een vierde van de personen die

gescheiden zijn geven aan dat zij het moeilijk hebben om rond te komen (tabel 7). De burgerlijke staat van de onderzoekspopulatie differentieert echter niet ten opzichte van het rondkomen met het inkomen ($KW-X^2(5) = 7,84; p = 0,165$).

In tabel 8 vinden we een overzicht terug van de huisvestingssituatie van de onderzoekspopulatie. De senioren in Maaseik wonen gemiddeld 50,0 jaar in de stad (sd 22,4). De ouderdom van de woning is gemiddeld 39,2 jaar (sd 25,1). Voor Vlaanderen is dit gemiddeld 46,7 jaar. In Maaseik zijn er dus relatief jonge woningen aanwezig. Een logisch gevolg zou zijn dat de woningen in Maaseik in een goede staat verkeren. Nochtans zullen we zien dat dit niet het geval is.

Uit onderstaand kader blijkt dat de meeste ouderen eigenaar zijn van een woning. In totaal huurt bijna 15 procent waarvan 6,6 procent huurder is van een sociale woning. Redelijk weinig senioren nemen hun intrek in een woning op de privé-markt. Dit is mogelijk een signaal naar deze markt toe.

Wat de woonvorm betreft, woont het merendeel van de populatie zelfstandig thuis in een ééngezinwoning. Opmerkelijk is het hoog aantal ouderen dat inwoont bij de kinderen (4,2%). In vergelijking met andere gemeenten in Vlaanderen is dit hoog (gemiddelde = 1,9). De interfamiliariteit is in Maaseik een sterke component. Slechts twee procent woont in een individueel aangepaste woning. Senioren, wonende in een rusthuis of RVT, zijn niet opgenomen in de steekproef.

Tabel 8

Huisvestingssituatie

	Totaalpopulatie	%
Huisvesting	eigenaar	79,6
	huurder (privé-markt)	8,3
	huurder (sociaal woning)	6,6
	geen van bovenstaande	5,5
Woonvorm	zelfstandig thuiswonend in ééngezinwoning	77,2
	zelfstandig thuiswonend in appartement	15,1
	inwonend bij kinderen	4,2
	groepswonen	0,7
	individueel aangepaste woning voor ouderen	2,0
	kangoeroewonen	0,7
	Intergenerationeel wonen	0,0

Vervolgens gingen we kijken naar kenmerken die van toepassing zijn op de woning (tabel 9). Uit deze tabel kunnen we afleiden dat er een aantal kenmerken, van toepassing op de woning, dringend aanpassing vragen. De ouderen gaven volgende kenmerken met betrekking tot de woning

aan: trappen in de woning, de te grote afstand tot de voorzieningen, de inbraakgevoeligheid van de woning, het feit dat de kinderen niet in de buurt wonen en dat de woning te groot is.

Op basis van de items van tabel 9, maakten we een schaal op die de mogelijke onaangepastheid van de woning aangeeft ($\alpha = 0,81$). In onderstaande tabel zien we dat meer dan de helft van de senioren aangeeft dat hun woning zeer onaangepast is. In het algemeen kan men stellen dat bijna negen op tien senioren vindt dat hun woning niet aangepast is.

Tabel 10

Onaangepastheid woning (%)

geen	11,0
matige	36,1
ernstige	52,9

In functie van de ouderdom van de woning zijn de woningen van de senioren in Maaseik doorgaans niet aangepast.

2. HET LEVEN IN DE BUURT

Aan de hand van een aantal vragen uit de vragenlijst konden we de mate van buurtbetrokkenheid nagaan. We keken naar het contact dat men heeft in de buurt en hoe men dit contact ervaart. Verder werd er ook gekeken naar de betrokkenheid van de buurtbewoners met hetgeen zich afspeelt in hun buurt en of de senioren het wonen in de wijk aangenaam vinden.

Vervolgens werd er nagegaan welke problemen volgens de senioren van toepassing zijn op hun wijk en welke voorziening zij liever wat meer in hun buurt zouden willen.

2.1 Buurtbetrokkenheid

Men kan stellen dat het contact onder de buurtbewoners goed is. Bijna de helft van de senioren ziet elkaar wekelijks, sommigen zien elkaar zelfs elke dag. Bovendien wordt dit contact door meer dan 80 procent positief ervaren en bovendien vindt meer dan 80 procent het zeer 'prettig' wonen in de wijk (tabel 11). Deze vaststellingen bleken ook uit vraag 15 van de vragenlijst: meer dan 65 procent van de senioren gaf aan dat de wijk hen bevalt en meer dan 80 procent gaf aan hun wijk 'gezellig' te vinden (tabel 12). Verder is bijna 1/3 betrokken bij wat er zich afspeelt in de wijk (tabel 11). 's Avonds komen de senioren ook zeer vaak buiten (tabel 13).

Op basis van de items van tabel 8, maakten we een schaal op die de mate van de buurtbetrokkenheid aangeeft ($\alpha = 0,69$).

Het lijkt erop dat ouderen die de leeftijd van 80 jaar nog niet hebben bereikt, meer betrokken zijn bij hetgeen in hun buurt gebeurt. Dit verschil blijkt echter niet significant te zijn ($F(2,397) = 12,28$; $p > 0,001$). Uit onderzoek bleek wel dat ouderen die vaker 's avonds op straat komen, meer betrokken zijn bij datgene wat zich afspeelt in hun buurt ($F(2,397) = 252,39$; $p < 0,001$). Dit verschil is uiteraard eerder een logisch gevolg. Immers, hoe meer men buiten komt, hoe meer men betrokken kan geraken bij dingen die zich voordoen in de buurt.

2.2 Problemen en voorzieningen

Voor meer dan een derde van de senioren vormt de drukte van het verkeer in hun buurt een probleem en voor bijna een derde zijn er te weinig voorzieningen in hun buurt aanwezig. Meer dan een vijfde van de ouderen geeft aan dat er enkel ouderen in hun buurt wonen (tabel 12). Rustbanken en openbare toiletten zijn voor meer dan 40 procent van de ouderen te weinig aanwezig in hun buurt. Verder geeft meer dan een derde van de ouderen aan dat er niet voldoende bushaltes in hun buurt aanwezig zijn (tabel 14).

Overigens is het ook interessant om de positieve kant van de buurt, aangegeven door de senioren, te benadrukken. De senioren zijn niet van mening dat er teveel jongeren, noch allochtonen in hun buurt wonen. Dit beeld komt niet overeen met het beeld van ouderen dat door de pers wordt getoond. Ouderen die vinden dat kinderen en jongeren teveel lawaai maken is dus eerder een

uitzondering. De Maaseikenaren geven bovendien aan dat er een goede mentaliteit in hun buurt heerst (tabel 12).

Tenslotte vindt bijna 70 procent van de senioren dat er voldoende wordt georganiseerd in hun wijk voor mensen ouder dan 60 jaar (tabel 15).

3. (ON)VEILIGHEIDSGEVOELENS

In dit deel gaan we na in welke mate de ouderen kampen met onveiligheidsgevoelens.

Aan de hand van de items van vraag 29 uit de vragenlijst konden we vaststellen in welke mate dat ouderen onveiligheidsgevoelens ervaren.

Tabel 16
Onveiligheid

1 = mee oneens 2 = noch mee oneens/noch mee eens 3 = mee eens

	1	2	3
Het is vandaag de dag te onveilig om 's avonds op straat te komen.	29,9	19,6	38,6
Het is vandaag de dag te onveilig om kinderen alleen op straat te laten.	16,6	12,4	57,5
Ik kom nog weinig alleen buiten omdat ik schrik heb overvallen en bestolen te worden.	43,0	22,2	17,3
's Avonds moet je op straat extra voorzichtig zijn.	16,8	10,7	59,6
De laatste 10 jaar zijn de straten onveiliger geworden.	18,0	16,1	50,9
's Avonds en 's nachts doe ik de deur niet open als er gebeld wordt.	18,7	12,1	59,1
In deze tijd is een alarmsysteem geen overbodige luxe.	11,7	13,8	59,3
Als ik op vakantie ga, durf ik mijn huis niet onbewaakt achter te laten.	18,2	18,2	47,7

Uit bovenstaande tabel kunnen we afleiden dat het voor bijna 40 procent vandaag de dag te onveilig is om 's avonds op straat te komen. Meer dan de helft is het ermee eens dat je 's avonds op straat extra voorzichtig moet zijn en meer dan de helft doet 's avonds en 's nachts de deur niet open als er gebeld wordt. Zo vindt bijna 60% van de ouderen dat het hebben van een alarmsysteem geen overbodige luxe is en bijna de helft van de ouderen durft hun huis, als ze op vakantie gaan, niet onbewaakt achter te laten (tabel 16).

Op basis van de items van tabel 16, maakten we een schaal op die de mogelijke gevoelens van onveiligheid aangeeft ($\alpha = 0,87$). In onderstaande tabel zien we dat bijna 40 procent van de respondenten kampt met 'matige' onveiligheidsgevoelens en dat meer dan een derde ernstige onveiligheidsgevoelens heeft.

Tabel 17
Onveiligheidsgevoelens (%)

geen	29,8
matige	37,7
ernstige	32,5

Een algemene vaststelling in de verschillende behoefteonderzoeken van senioren in Vlaanderen is een hoger aantal onveiligheidsgevoelens in 'grensgemeenten'. Misschien kan het wonen aan de grens een verklaring zijn voor het toch relatief groot onveiligheidsgevoel onder de senioren in Maaseik.

Voor 40 procent van de senioren vormt onveiligheid vooral een probleem voor diefstal in de woning. Iets meer dan een derde van de senioren vindt de onveiligheid in het verkeer problematisch en voor bijna een derde van de senioren is het lastig gevallen worden op straat een probleem (tabel 18).

4. EENZAAMHEIDSGEVOELENIS

Aan de hand van de eerste tien items van vraag 31 uit de vragenlijst, zijn we nagegaan in welke mate de ouderen te kampen hebben met eenzaamheidsgevoelens.

In onderstaande tabel hebben we drie antwoordmogelijkheden voorzien. In het algemeen kan men stellen dat de meeste ouderen zich niet eenzaam voelen.

Tabel 19

Eenzaamheid

1 = oneens

2 = noch mee oneens/noch mee eens

3 = mee eens

	1	2	3
Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn dagelijkse probleempjes terecht kan.	15,8	16,6	67,5
Ik mis een echt goede vriend of vriendin.	62,0	18,2	19,8
Ik ervaar een leegte om mij heen.	69,6	15,9	14,5
Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen.	12,8	13,6	73,6
Ik mis gezelligheid om mij heen.	65,3	21,0	13,7
Ik vind mijn kennissenkring te beperkt.	61,5	19,7	18,8
Ik ken veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen.	18,9	18,6	62,4
Er zijn voldoende mensen met wie ik mij verbonden voel.	13,9	15,5	70,7
Ik mis mensen om mij heen.	69,8	19,2	11,0
Ik voel mij vaak in de steek gelaten.	76,5	12,7	10,8

Op basis van de items van tabel 19, maakten we een schaal op die de mogelijke gevoelens van eenzaamheid aangeeft ($\alpha = 0,86$). In onderstaande tabel zien we dat de meerderheid van de respondenten geen last heeft van eenzaamheidsgevoelens. Toch is dit wel zo voor bijna een vijfde van de ouderen.

Tabel 20

Eenzaamheidsgevoelens (%)

geen tot matige	82,8
ernstige	17,2

5. NEGATIEVE AFFECTEN BIJ OUDEREN

In dit deel gaan we na de negatieve affecten bij ouderen na.

Aan de hand van vraag 30 uit de vragenlijst (tabel 21) zijn we de mate van negatieve affecten bij ouderen nagegaan.

Tabel 21

Negatieve affecten bij ouderen

1 = helemaal niet

2 = niet meer dan gewoonlijk

3 = meer dan gewoonlijk

4 = opvallend meer dan gewoonlijk

	1	2	3	4
Ik slaap slecht en lig vaak wakker door kopzorgen.	47,4	40,0	9,5	3,2
Ik voel me ongelukkig of depressief.	73,4	21,3	2,4	2,9
Ik heb het gevoel dat ik m'n zelfvertrouwen verlies.	74,5	18,2	5,0	2,4
Ik heb het gevoel dat ik de problemen niet aan kan.	72,4	21,1	4,5	2,1
Ik heb het gevoel dat ik constant onder spanning sta.	66,1	26,1	5,8	2,1
Ik heb het gevoel niks meer waard te zijn.	74,7	16,6	5,5	3,2

De senioren in Maaseik voelen zich erg ongezond. Meer dan de helft van de senioren geeft aan gezondheidsproblemen te hebben (tabel 18). Uit bovenstaande tabel kunnen we afleiden dat de meerderheid van de senioren geen last heeft van negatieve affecten. Ondanks de gezondheidsproblemen die de senioren hebben, beïnvloeden deze problemen, de mate waarin zij last hebben van negatieve affecten, niet.

6. PRIMAIRE NETWERKEN

In dit deel hebben we eerst gekeken naar de sociale contacten die ouderen hebben met hun familie, vrienden en buren. Vervolgens gingen we na of ouderen tevreden zijn met de contacten die zij hebben.

Het merendeel van de ouderen ziet hun kinderen en schoonkinderen wekelijks. Bijna de helft van hen heeft dagelijks contact met hen. Ook met de kleinkinderen is er een goed contact. Bijna 80 procent ziet hen wekelijks (tabel 22). Vermeldenswaardig hier is het groot aantal kinderen en kleinkinderen bij de Maaseikerse senioren. Gemiddeld heeft men 2,8 kinderen (sd 1,8) tegenover gemiddeld 2,3 kinderen in Vlaanderen en 4,2 kleinkinderen (sd 3,5).

Meer dan de helft van de ouderen geeft aan wekelijks contact te hebben met buren of met mensen uit de wijk. Voor vrijwel één op twee ouderen geldt dat ze meermaals per week contact hebben met de buren. Andere familieleden en broers/zussen ziet men het minst (tabel 22).

In het algemeen kan men zeggen dat ouderen veel contacten hebben met hun familie, vrienden en buren. Dit op zich wijst er reeds op dat zij tevreden zijn met deze contacten. In vraag 33 uit de vragenlijst werd aan ouderen gevraagd aan te geven in welke mate zij tevreden zijn met de contacten die zij hebben. Ouderen zijn het meest tevreden over het contact met de kinderen, schoonkinderen en partner. Minder tevreden zijn zij over het contact met de ouders, andere familieleden en broers en/of zussen (tabel 23).

7. HULP

In dit deel zijn we nagegaan hoeveel ouderen hulp ontvangen en op wie zij hiervoor beroep doen. Vervolgens bespreken we om welke redenen ouderen hulp ontvangen, of zij tevreden zijn met deze hulp en of de hulp tegemoetkomt aan hun behoeften.

De senioren in Maaseik ontvangen gemiddeld 5,12 uur hulp per week. Dit is laag in vergelijking met andere gemeenten van Vlaanderen, waar ouderen gemiddeld 7,0 uren hulp per week ontvangen. Een vijfde van de senioren ontvangt tot 4 uur hulp per week (tabel 24). Een vierde van de senioren biedt zelf hulp aan zieken, gehandicapten en/of bejaarden. Bijna de helft van de senioren in Maaseik past op de kleinkinderen wat weer wijst op het omvangrijke familiale netwerk in Maaseik (tabel 25).

Indien men bepaalde activiteiten in het huishouden niet meer kan doen, geeft bijna 70 procent aan beroep te kunnen doen op de partner. Een grote groep (30,8%) kan dit niet (tabel 26). Uit onderzoek blijkt dat er een significant verschil bestaat wat betreft de burgerlijke staat tussen respondenten die beroep kunnen doen op de partner en respondenten die dit niet kunnen. Weduw(e)naars, nooit gehuwde respondenten en gescheiden respondenten kunnen minder beroep doen op een partner ($X^2(5) = 191,5$; $p < 0,001$) (tabel 27).

Bijna 70 procent kan beroep doen op zijn of haar dochter en meer dan 60 procent op de zoon. Verder kan meer dan de helft terecht bij een schoondochter. Meer dan de helft van de senioren hebben ook de mogelijkheid om terug te vallen op de hulp van een zus of broer (schoonzus of schoonbroer). Een bijna even grote groep kan beroep doen op een buur en bijna 60 procent kan de hulp inroepen van een vriend of kennis. Toch geeft 4,2% van de ouderen aan, niemand te hebben om op terug te vallen (tabel 26).

Vervolgens keken we naar de personen van wie de ouderen op dit moment effectief hulp ontvangen. Meer dan 60 procent van de ouderen wordt geholpen door de kinderen en meer dan 40 procent van de ouderen ontvangt deze van zijn of haar partner. Hieruit blijkt weer dat het familiale netwerk in Maaseik zeer belangrijk is. Een derde van de ouderen ontvangt hulp van een poetsdienst of bejaardenhulp. Hulp wordt in Maaseik dus voornamelijk opgevangen door het familiale netwerk. Een vijfde van de ouderen tenslotte ontvangt hulp van familie, van vrienden en kennissen en van de thuisverpleging (tabel 28).

Vervolgens gingen we na voor welke redenen ouderen hulp ontvangen. Men heeft voal hulp nodig bij het huishouden (28,2%). Een vijfde van de ouderen heeft hulp nodig bij persoonlijke verplaatsingen. Misschien dat dit laatste verband houdt met de problemen die ouderen aangaven wat betreft het aanbod van het openbaar vervoer. Slechts een tiende van de ouderen geeft aan hulp nodig te hebben voor persoonlijke verzorging. Waarschijnlijk is dit te wijten aan het feit dat meer dan 60 procent deze hulp ontvangt van personen binnen het familiale netwerk (tabel 29).

Op de vraag of ouderen tevreden zijn met de hulp die zij ontvangen, antwoordde men doorgaans positief. De ouderen in Maaseik zijn zeer tevreden over de hulp die zij ontvangen van zowel partner, kinderen als de poetsdienst of de bejaardenhulp. Er is echter een populatie die niet tevreden is over de hulp van de partner (2,5%) en van de kinderen (2,6%) (tabel 30). Dit kan mogelijk een signaal zijn van oudermishandeling.

Tenslotte werd aan de ouderen die hulp ontvangen, gevraagd waarom deze hulp niet beantwoordt aan hun behoeften. Een vierde van de ouderen geeft aan dat de hulp die zij ontvangen te duur is. Voor meer dan tien procent is de hulp die ze ontvangen te weinig of is de hulp niet onmiddellijk oproepbaar. Er is overigens een populatie die de houding van de hulpverlening hekelt (5,8%) (tabel 31).

8. DE VRIJETIJDSEBELEVING VAN DE SENIOREN IN MAASEIK

In dit deel zijn we nagegaan in welke mate ouderen lid zijn van verenigingen. Vervolgens keken we welke soort verenigingen de ouderen aanspreken en wat een stimulans zou kunnen zijn om meer te participeren aan het verenigingsleven. Bovendien werden ouderen ook gevraagd waarom ze niet vaker lid zijn en of ze in de toekomst lid zouden willen worden.

Daarna gingen we na hoe het gesteld is met de participatie aan het vrijwilligerswerk bij ouderen. Welk soort vrijwilligerswerk doen ouderen en wat zou hen kunnen aansporen om vrijwilligerswerk te doen, indien zij dit nog niet doen? Verder werd hen ook gevraagd of ze in de toekomst vrijwilligerswerk zouden willen doen.

Om een algemeen beeld te geven waarmee de Maaseikerse senioren zich zoal bezig houden in hun vrije tijd, keken we niet alleen naar het lidmaatschap van verenigingen, maar ook naar andere vrijetijdsactiviteiten. We gingen ook na in welke mate de ouderen participeren aan het politieke en culturele leven.

8.1 Verenigingsleven

Eerst en vooral hebben we gekeken naar de kwantiteit van het lidmaatschap van verenigingen. We stelden vast dat 65,9 procent lid is van één of meer verenigingen en dat meer dan een derde geen lid is van een vereniging (tabel 32).

Vervolgens zochten we naar die verenigingen waarvan ouderen het meest lid van zijn. Dit was het geval voor een mutualiteit of een ziekenfonds, het Rode Kruis en het Vlaamse Kruis en voor de vrijwillige brandweer. Slechts een vijfde van de ouderen in Maaseik is lid van een vereniging voor gepensioneerden (tabel 33). Dit is laag in vergelijking met een gemiddelde van 35 procent in andere Vlaamse gemeenten. Hier zal in het komend ouderenbeleidsplan meer aandacht naar moeten uitgaan. Overigens zijn iets meer vrouwen (n= 60) dan mannen (n= 41) lid van een vereniging voor gepensioneerden. Wat betreft de vrouwenbewegingen (KAV, SVV, ...) kan men zeggen dat de meerderheid van de leden vrouwen zijn (n= 52) ten opzichte van mannen (n= 6).

Ouderen zijn het minst geïnteresseerd in volgende verenigingen: een vereniging voor (amateur) kunstbeoefening (koor, toneelkring, literatuur, ...) of een socio-culturele vereniging. Meer dan 9 op 10 is nog nooit lid geweest van een gemeentelijke adviesraad/schoolraad en hetzelfde geldt voor meer dan 70 procent wat betreft een vereniging voor gepensioneerden (tabel 33).

Uit bovenstaande kunnen we afleiden dat ouderen slechts in geringe maten participeren aan het verenigingsleven. Er moet nog veel werk verricht worden om deze senioren aan te sporen lid te worden. Een verklaring voor dit laag lidmaatschap zou kunnen liggen bij een tekort aan informatieverstrekking. Nochtans geeft 88,5 procent van de senioren aan te weten dat verenigingen van ouderen bestaan en bijna 80 procent weet dat de ouderenverenigingen samenwerken met de gemeentelijke seniorenraad. De seniorenraad is dus algemeen gekend bij de senioren in Maaseik. Bovendien is bijna 30 procent lid van een vereniging voor senioren (tabel 34).

Toch zijn in het algemeen weinig senioren lid van een vereniging. Misschien is dit een verklaring waarom ouderen zo weinig beroep doen op seniorenorganisaties.

Om een antwoord te vinden op de vraag waarom ouderen zo weinig lid zijn van een vereniging, gingen we kijken waarom ouderen zich aansluiten bij een vereniging, aan welke activiteiten die georganiseerd worden door de verenigingen waarvan ze lid zijn, wordt er deelgenomen en hoe vaak, en waarom nemen ouderen niet vaker deel aan deze activiteiten.

Voor meer dan 80 procent van de senioren speelt 'gezelligheid' en het feit dat het een perfecte gelegenheid is om andere mensen te ontmoeten, mee in het lid worden van een vereniging. 40,4 procent geeft aan dat het gevraagd worden om lid te worden een belangrijke factor is in het lid worden van een vereniging (tabel 35).

Dag- of halvedaguitstappen interesseren de senioren het meest. Activiteiten waarvoor meer dan 1/3 van de senioren interesse heeft, zijn feesten, koffietafels en ontspanningsnamiddagen met animatie, vakanties in het binnenland, het bijwonen van toneel, film of concerten en geleide bezoeken in musea, bedrijven, ... (tabel 36). Meer dan tien procent van de leden van de ouderenvereniging neemt dan ook regelmatig deel aan deze activiteiten (tabel 37).

Indien ouderen niet deelnemen aan deze activiteiten spelen voornamelijk gezondheidsproblemen een rol. Andere belangrijke redenen zijn vervoersproblemen, omdat de activiteiten hen niet aanspreken en omdat ze geen interesse hebben (tabel 38).

Sociale acties, een functie in het bestuur/bestuursvergaderingen en de harmonie of de fanfare zijn activiteiten die de senioren het minst interesseren (tabel 36). Deze activiteiten worden overigens het slechtst beoordeeld (tabel 39).

Hieruit kunnen we aldus besluiten dat de voornaamste reden waarom ouderen niet vaker deelnemen aan activiteiten van de vereniging, een gebrek aan interesse is. Deze reden en eventuele gezondheidsproblemen zullen bijgevolg ook meespelen in het feit waarom ouderen zo weinig lid zijn van een vereniging.

We mogen echter een belangrijke, potentiële groep ouderen niet uit het oog verliezen. Zij zijn misschien nog geen lid, maar verwachten dit in de toekomst wel te worden. Dit geldt althans voor meer dan een derde van de senioren (tabel 40).

Onderzoek geeft aan dat er een verschil is tussen de leeftijdsgroepen in de mate dat men in de toekomst verwacht lid te worden. Respondenten die tussen 60 en 69 jaar oud zijn, zijn het meest enthousiast zich in de toekomst aan te sluiten bij een vereniging. De verschillen tussen deze leeftijdsgroepen zijn significant ($KW-X^2(2) = 28,06; p < 0,001$). De gemiddelde rangordescores voor de respondenten ouder dan 80 jaar ($n = 48$), is 126,70, voor respondenten tussen 70 en 79 jaar oud ($n = 134$) is dat 178,53. Respondenten tussen 60 en 69 jaar oud ($n = 195$) tenslotte, hebben een gemiddelde rangordescor van 211,53. Deze laatste groep is dan ook het meest geneigd lid te worden van een vereniging.

8.2 Vrijwilligerswerk

Voordat we keken naar het soort vrijwilligerswerk dat ouderen uitvoeren, gingen we eerst na hoeveel ouderen actief zijn binnen het vrijwilligerswerk. Een vierde van de senioren in Maaseik doet vrijwilligerswerk. Dit gemiddelde ligt hoog in vergelijking met andere gemeenten in Vlaanderen, waar gemiddeld 16,0 procent vrijwilligerswerk doet. Een vijfde van de senioren in Maaseik geeft overigens aan interesse te hebben in vrijwilligerswerk (tabel 41). Indien deze potentiële groep op de juiste manier gerekruteerd wordt, kan dit een grote aanwinst zijn voor het vrijwilligerswerk in de gemeente. Verder zagen we dat gezelschaps- en administratief vrijwilligerswerk het meest worden uitgevoerd (tabel 42).

18,4% gaf reeds aan in de toekomst vrijwilligerswerk te willen doen. Wat zou hen daartoe kunnen aansporen? Bijna 1/5 van de senioren geeft aan dat zij vrijwilligerswerk zouden doen indien de organisatie hen verzekert voor het werk (tabel 43). De nieuwe vrijwilligerswet, die op 1 augustus 2006 in voege gaat, verplicht vzw's en feitelijke verenigingen met personeel of een koepelorganisatie een verzekering BA af te sluiten voor al hun vrijwilligers. Kleine feitelijke verenigingen worden hiertoe niet verplicht, maar zij kunnen intekenen op een collectieve polis verzekeringen die de federale overheid gaat aanbieden. Deze verzekeringsplicht gaat echter pas in voege vanaf 1 januari 2007 (Hambach, 2006). Het is belangrijk de vrijwilligers hierover in te lichten, en te benadrukken dat, indien ze vrijwilligerswerk willen doen, ze vanaf januari 2007 verzekerd zijn, aangezien vzw's en feitelijke verenigingen hiertoe verplicht worden.

Andere belangrijke stimulansen voor senioren om vrijwilligerswerk te doen, zijn het niet meer moeten aangeven aan de Rijksdienst voor pensioenen (15,5%), wanneer zij meer erkenning krijgen vanwege de overheid (15,1%) en tenslotte wanneer zij vergoed worden voor de onkosten die zij maken (14,4%) (tabel 44). Volgens de nieuwe wet mogen vrijwilligers een vergoeding ontvangen die niet belastbaar is en niet bewezen moet worden. De enige voorwaarde is dat de maximumgrens van de forfaitaire onkostenvergoeding niet overschreden wordt. Deze grens bedraagt €27,97 per dag en €1116,71 op jaarbasis. Indien vrijwilligers een vergoeding ontvangen dat boven dit bedrag ligt, zullen alle kosten bewezen moeten worden (Hambach, 2006). Doordat deze vergoeding voorzien wordt, mits het volgen van de voorwaarden, kan het een stimulans zijn voor senioren om met vrijwilligerswerk te beginnen. Ook hier blijft het informeren van de senioren zeer belangrijk.

8.3 Vrijtijdsbeleving

Voor meer dan 70 procent van de ouderen is luisteren naar de radio of muziek de meest favoriete vrijetijdsactiviteit. Meer dan 70 procent van de ouderen wandelt en/of fietst graag en meer dan de helft van de ouderen vertoeft graag in de tuin. Het winkelen voor genoeg, het op café en uit eten gaan, is hoog in Maaseik. Mogelijk is dit verbonden met het lage lidmaatschap aan verenigingen (tabel 44).

Wat opvalt is het hoge percentage senioren dat gemiddeld 4 uur/dag naar televisie kijkt (70,6%) (tabel 45). Dit is zeer hoog wanneer we dit vergelijken met Vlaamse gemiddelden van 57,0 procent. Het televisie kijken is ook mogelijk een compensatie van het verenigingsleven.

Vrijtijdsactiviteiten die het minst in trek zijn voor het merendeel van de ouderen zijn toneel spelen, volksdansen en koor, een opleiding of cursus volgen en het beoefenen van andere sporten dan wandelen of fietsen (tabel 44).

Verder zagen we dat meer dan 80 procent regelmatig de krant leest en de gemeentelijke brochure raadpleegt. Slechts 5,8% geeft aan deze brochure niet te kennen. Een tiende van de senioren geeft aan dagelijks gebruik te maken van het internet. De senioren gebruiken het internet om te surfen en voor het opzoeken van informatie, om e-mails te versturen en een tiende heeft via het internet contact met de kinderen en kleinkinderen. De meerderheid van de senioren gebruikt het internet echter nooit (tabel 46).

Vervolgens keken we naar die domeinen die gelinkt zijn aan het politieke apparaat in de gemeente. We zagen dat meer dan de helft van de senioren in Maaseik interesse heeft in de politiek. Meer dan een derde van de ouderen geeft aan niet geïnteresseerd te zijn in de politiek (tabel 47).

Overigens doet 1,3% aan bestuurlijk vrijwilligerswerk, waarbij men bijvoorbeeld vertegenwoordigd is in de seniorenadviesraad in de gemeente (tabel 42). 7,8% is lid en/of bestuurslid van een politieke vereniging en 2,0% is van een gemeentelijke adviesraad of een andere raad (tabel 33).

In vraag 63 werd er gepeild naar de mening van de invloed die ouderen hebben op een aantal domeinen. Volgens meer dan 40 procent van de senioren is de invloed van senioren op het beleid van thuiszorginstellingen en op het beleid van organisaties die activiteiten voor ouderen organiseren, goed. Meer dan een derde van de senioren is van mening dat de invloed die zij hebben op het beleid van organisaties en instellingen in de gezondheidszorg, goed is. Politieke domeinen waar het volgens de senioren minder goed gesteld is, wat betreft hun invloed, zijn het gemeentebestuur, het beleid van sociale huisvestingsmaatschappijen en de gemeentelijke raden (tabel 48).

We kunnen hier uit besluiten dat meer dan de helft van de senioren geïnteresseerd is in politiek, maar dat slechtst een klein deel van de senioren effectief wil participeren via een politieke partij of een adviesraad. Binnen de politieke partijen en de adviesraden zijn dus maar enkele senioren actief. Ouderen zijn doorgaans wel tevreden over de invloed die zij hebben op een aantal politieke domeinen.

8.4 Culturele participatie

Aangezien slechts een klein deel van de senioren deelneemt aan culturele evenementen, was het duidelijker enkel diegenen weer te geven die effectief deelnemen. Vervolgens werd deze groep opgedeeld in zij die maandelijks culturele evenementen bezoeken en zij die dit op jaarbasis doen.

We zien dat het overgrote deel jaarlijks participeert. Aan hedendaagse dans en rock/pop of hiphop wordt uitsluitend jaarlijks deelgenomen. Maandelijks bezoekt men eerder een jazzoptreden of gaat men kijken naar een alternatieve film (tabel 49).

In vorig deel hebben we gezien dat meer dan 70 procent van de senioren gemiddeld 4 uur per dag naar televisie kijkt. We merkten reeds op dat dit een verklaring kan zijn waarom ouderen zo weinig lid zijn van een vereniging. Wat betreft de culturele participatie kunnen we ook constateren dat ouderen nooit of slechts zelden een cultureel evenement opzoeken. In tabel 50 kunnen we zien dat meer dan de helft van de senioren geen interesse heeft en meer dan een derde van de senioren vindt het financieel te duur.

9. PENSIOENLEEFTIJD EN OUDERDOMSBEELD

In dit deel zijn we nagegaan op welke leeftijd de meeste ouderen gepensioneerd zijn en wat de aanleiding hiertoe was. Vervolgens keken we naar het ouderdomsbeeld dat de ouderen hebben.

De meeste senioren zijn op 60-jarige leeftijd op pensioen gegaan (grafiek 1). De meest belangrijke reden om te stoppen met werken was de gezondheid (tabel 51). De contacten met collega's worden het meest gemist sinds men gestopt is met werken (tabel 52).

Aan de hand van vraag 44 uit de vragenlijst zijn we gaan kijken naar het ouderdomsbeeld dat de ouderen hebben.

Tabel 53

Ouderdomsbeeld

1 = mee oneens 2 = noch mee oneens/noch mee eens 3 = mee eens

	1	2	3
Als de tijden slechter worden, zijn het al gauw de ouderen die aan het kortste eind trekken.	14,3	22,4	54,2
Ouderen vormen een aparte groep in de maatschappij met eigen belangen.	9,8	18,5	58,2
De samenleving is vooral gericht op jongeren, met de belangen van ouderen wordt weinig rekening gehouden.	18,7	29,2	40,2
Sommige mensen doen alsof ik de maatschappij niets meer te bieden heb, nu ik ouder ben.	26,4	22,7	36,4
Ik heb het gevoel dat ouderen tegenwoordig niet meer meetellen.	30,1	23,1	34,6
Over wat er voor ouderen gebeurt, zouden de ouderen veel meer te vertellen moeten hebben.	7,9	20,3	57,2
Sinds ik ouder ben, merk ik regelmatig dat men me niet meer serieus neemt.	31,1	26,9	26,9
Ik heb het gevoel dat ouderen worden achtergesteld of benadeeld ten opzichte van andere groepen mensen.	26,6	31,1	28,3
Ik heb er moeite mee om tot de ouderen te behoren.	39,0	22,7	25,2
De ouderen van nu hebben het moeilijker dan de ouderen van vroeger.	51,4	21,3	15,0

Uit bovenstaande tabel kunnen we afleiden dat een derde van de senioren een negatiever ouderdomsbeeld heeft. De senioren in Maaseik hebben er doorgaans geen last van tot de groep ouderen te behoren. Ze vinden ook niet dat ouderen vandaag het moeilijker hebben dan vroeger.

10. DIENSTVERLENING EN FINANCIËLE TEGEMOETKOMINGEN

In dit deel zijn we nagegaan tot welke instantie of tot wie ouderen zich richten indien zij over bepaalde zaken meer informatie wensen. Vervolgens keken we naar de tevredenheid van de ouderen wat betreft de gemeentelijke dienstverlening en financiële tegemoetkomingen.

In het algemeen, wanneer senioren meer informatie wensen, wenden zij zich tot de gemeente of het OCMW (tabel 54).

Men kan overigens stellen dat de senioren tevreden zijn wat betreft de gemeentelijke dienstverlening (tabel 55). Bijna de helft van de senioren is echter ontevreden wat betreft het bestaansminimum. Meer dan 40 procent van de senioren is niet tevreden over de bijstand die zij ontvangen en meer dan een derde is ontevreden over de inkomensgarantie voor ouderen.

Tabel 55

Tevredenheid met de dienstverlening

	Ontevreden (%)	Tevreden (%)
Pensioen	24,6	75,4
Gewaarborgd pensioen	26,0	74,0
Inkomensgarantie voor ouderen (Tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden)	38,2	61,8
Bijstand	41,5	58,5
Bestaansminimum	47,9	52,1
Aanvullende voordelen: Huishuur, ziekenfonds, verpleging	20,0	80,0
Noodoproepstoestellen	15,5	84,5
Automatische deuropener	12,5	87,5
Sociaal telefoontarief	22,5	77,5
Sociaal tarief gas en elektriciteit	34,2	65,8
Vrijstelling tv-distributie	30,9	69,1
Vrijstelling rijtaks	26,3	73,7
Huisvesting	13,8	86,2
Subsidie aanpassing woning	16,1	83,9
Warme maaltijden	2,6	97,4
Taxibons / taxicheques	6,7	93,3
Bejaardenhulp / gezinshulp	5,5	94,5
Dienstencentra + activiteiten	7,0	93,0
Karweidienst	5,3	94,7
Poetshulp	5,3	94,7
Kortopvang	3,4	96,6
Dagopvang	3,3	96,7
Thuisopvang	3,0	97,0
Sociale woningen, Godshuizen	12,8	87,2
Thuisverpleging	6,4	93,6
Rusthuizen	17,2	82,8
Serviceflats	10,3	89,7

In tabel 56 (bijlage) zien we eveneens dat de senioren doorgaans tevreden zijn over de dienstverlening in hun gemeente. Veel voorkomende problemen, volgens de senioren, zijn de

kwaliteit van de voetpaden, de zichtbaarheid van de politie op straat, het aanbod van het openbaar vervoer, de verkeersveiligheid en de dienstverlening van de politie.

Verder heeft meer dan een derde van de senioren in Maaseik problemen met het invullen van formulieren en geven zij aan over niet voldoende informatie te beschikken (tabel 18).

Deel VI: Bespreking

1. TERUGKOPPELING RESULTATEN AAN LITERATUURSTUDIE

In dit gedeelte zullen we enkele uitspraken uit de literatuurstudie verbinden met een aantal resultaten. De bedoeling van deze terugkoppeling is nogmaals de nadruk te leggen op een aantal belangrijke zaken die terugkwamen in de onderzoeksresultaten.

Bovendien blijkt uit onderzoek dat bijna 90 procent van de 55-plussers 'als zelfredzaam of bijna zelfredzaam kan worden omschreven' en dat de groep ouderen die zorg en ondersteuning ontvangt, kleiner is dan deze die zorg en ondersteuning geeft (Vanderleyden & Schoenmaeckers, 2006, p. 6).

In de bevraging naar hulp zagen we dat slechts een klein deel van de ouderen hulp ontvangt. De meerderheid van de ouderen in Maaseik ontvangt dus nog geen hulp. Overigens staat bijna de helft van de senioren in voor de opvang van kleinkinderen. 25 Procent van de senioren biedt tenslotte zelf hulp aan anderen.

In Verté, Ponjaert-Kristoffersen & Geerts (1996) spreekt men over beleidsparticipatie van senioren en maakt men een onderscheid tussen de rechtstreekse deelname aan het politieke apparaat en de participatie buiten het politieke apparaat. Rechtstreekse deelname gaat er in eerste instantie van uit dat men interesse heeft in de politiek. Uit onderzoek is gebleken dat de groep 65-74 jarigen de hoogste interesse vertoont.

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat de meerderheid van de senioren in politiek geïnteresseerd is. Indien we de mate van politieke interesse koppelen aan de leeftijd, stellen we vast dat de ouderen, die tussen 60 en 69 jaar oud zijn, het meeste interesse vertonen voor politiek. Daarop volgen de 70 tot 79-jarigen. Ouderen ouder dan 80 jaar blijken het minst geïnteresseerd te zijn in de politiek. De verschillen tussen deze groepen zijn significant ($KW-X^2(2) = 11,36; p = 0,003$).

Ook bij de senioren in Maaseik kunnen we dus afleiden dat vooral de 'jongere' senioren interesse hebben voor de politiek, hoewel dat niet altijd overgaat tot het lidmaatschap van een politieke vereniging of een seniorenadviesraad.

Vandaag heeft men het over de politieke paradox 'large numbers but small influence' van ouderen (Geerts & Messelis, 2000, p. 105; Verté, 2002, p. 127)'. Door het feit dat pensionering een proces

van disengagement inhoudt, worden senioren zowel op sociaal als politiek vlak uitgesloten (Verté et al., 1996).

Uit de onderzoeksresultaten kunnen we afleiden dat weinig senioren lid zijn van een politieke vereniging of partij. De meerderheid is hier nog nooit lid van geweest. Iets wat bovendien dringend aandacht eist, is het feit dat in Maaseik slechts 2,0 procent (n= 8) lid is van een gemeentelijke adviesraad of een andere raad. Dit is zeer weinig als men bedenkt dat dit volgens de literatuur een van de belangrijkste wegen voor ouderen is om deel te nemen aan het lokale besluitvormingsapparaat.

Veel senioren blijven tot de leeftijd van 70 jaar zeer actief in zowel het verenigingsleven (1/3 is lid van een ouderenvereniging) als in het vervullen van verschillende informele rollen. Bovendien wil 1/3 lid worden als hij of zij daartoe aangesproken wordt. Eens men de 70 heeft bereikt, is men minder actief. [...] (Verté & De Witte, 2006).

Indien we het bovenstaande vergelijken met het lidmaatschap van ouderen aan verenigingen, zien we dat in Maaseik het percentage ouderen dat lid is van een of meer verenigingen in vergelijking met Vlaanderen, aan de lage kant ligt. Toch is meer dan 60 procent van de senioren in Maaseik lid van een vereniging. Overigens doet een vierde van de senioren vrijwilligerswerk en zoals we reeds bemerkten, is de groep die hulp ontvangt kleiner dan de groep die zelf hulp biedt.

Indien we leeftijd koppelden aan de interesse om lid te worden van een vereniging in de toekomst, zagen we dat de interesse daalt met het ouder worden. Men kan dus stellen dat hoe ouder men wordt, hoe minder interesse men zal vertonen en hoe minder actief men zal zijn. Uiteraard spelen gezondheidsredenen een grote rol in het al dan niet actief zijn van senioren op oudere leeftijd.

Volgens Hernández-Plaza, Pozo, & Alonso-Morillejo (2004) focussen de meeste behoefteonderzoeken zich op de identificatie en de voorrang van behoeften en het analyseren van formele hulpmiddelen die beschikbaar zijn in de gemeenschap als mogelijke oplossingen voor bestaande problemen. [...] Intussen hebben een groot deel van de onderzoeken in het veld van de sociale psychologie aangetoond dat de voornaamste bron van hulp, wanneer er zich een probleem voordoet, niet de formele organisaties zijn, maar de informele netwerken van de mensen zelf.

Het spreekt voor zich dat deze informele component bevestigd wordt in het onderzoek van Verté & WOAS. Niet vanzelfsprekend, maar wel opvallend, is de omvang van het interfamiliaire netwerk bij de ouderen in Maaseik. De ouderen in Maaseik vervullen meerdere informele rollen. De meerderheid van de senioren in Maaseik kan rekenen op de hulp van leden binnen het familiale netwerk en bijna de helft van de ouderen past op een kleinkind. In vergelijking met het Vlaams niveau wonen er in Maaseik meer ouderen in bij hun kinderen. Van de groep ouderen die hulp ontvangt, kan meer dan de helft rekenen op de steun van partner en kinderen. Er wordt in Maaseik ook minder beroep gedaan op andere hulpverlenende diensten, zoals een poetsdienst of bejaardenhulp. Mogelijk wordt dit opgevangen binnen het familiale netwerk.

2. DISCUSSIE

Het beeld van passieve, niet-zelfredzame ouderen, dat wordt aangenomen in de literatuur en in de media, blijkt niet helemaal te kloppen. Er zullen altijd ouderen zijn die minder actief zijn, maar deze vind je doorgaans in alle leeftijdsgroepen terug en zijn eerder een uitzondering. De meerderheid van de ouderen echter staan zelf in voor hun zorg en zijn zeer actief wat betreft het verenigingsleven en het vrijwilligerswerk. Dit stemt overeen met het activeringsprincipe van ouderen, dat de laatste jaren steeds meer aandacht krijgt in het beleid. Volgens Vervotte (2004) creëert participatie betrokkenheid. Zij pleit ervoor ouderen te betrekken in beleidsvoorbereidend en adviserend werk. De seniorenadviesraden zijn een uitstekend middel hiertoe. Nochtans zien we dat zeer weinig senioren betrokken zijn bij deze adviesraden.

Daarenboven merkten we op politiek vlak een zeer lage participatie van ouderen op. Een grote mate van interesse in de politiek wil niet zomaar zeggen dat men lid wordt van een politieke vereniging of partij. Waarschijnlijk spelen nog andere factoren een rol in het al dan niet lid worden van een politieke partij. Het zou interessant zijn om in toekomstig onderzoek te kijken naar de beweegredenen voor ouderen om lid te worden van een politieke partij en naar wat een stimulans voor ouderen zou kunnen zijn om deel te nemen aan adviesraden. Ouderen stimuleren om te participeren in lokale adviesraden, is overigens een van de belangrijkste voorwaarden van het lokaal ouderenbeleidsplan.

Een volgend aandachtspunt, zijn de hoge onveiligheidsgevoelens die aanwezig zijn bij meer dan een derde van de ouderen in Maaseik. We hebben reeds aangehaald dat dit opvallend is voor gemeenten die gelegen zijn dichtbij een grens. In tegenstelling tot de aanwezigheid van deze gevoelens van onveiligheid, staan dan weer de goede contacten met mensen uit de buurt. Bovendien geeft bijna de helft van de ouderen aan 's avonds meerdere keren op straat te komen. Het zou interessant zijn om dit gegeven te onderzoeken in volgend onderzoek, om zeker te weten of deze factor van 'grensgemeente' meespeelt in de mate dat ouderen onveiligheidsgevoelens hebben.

De omvang van het familiale netwerk tenslotte, zal nog verder onderzocht worden in andere gemeenten van de provincie Limburg. Men is zeer benieuwd of deze component ook elders in de provincie zo sterk is.

Deel V: Conclusie

Professor Dr. Dominique Verté (VUB) en Nico De Witte (Hogeschool Gent) ontwierpen op vraag van het WOAS (West-Vlaams Overleg Adviesraden van Senioren) en het provinciebestuur West-Vlaanderen, naar aanleiding van het decreet houdende de stimulering van een inclusief ouderenbeleid in Vlaanderen en de participatie van ouderen in het beleid, een behoefteonderzoek met daarbij een draaiboek voor gemeenten. In totaal werd het behoefteonderzoek voor ouderen in reeds vier provincies opgestart. Sinds dit jaar loopt het onderzoek ook in de provincie Limburg. Maaseik was de eerste Limburgse gemeente die de resultaten van het onderzoek kon bekend maken. In de nabije toekomst zullen ook de andere gemeenten in Limburg hun onderzoeksresultaten bekend maken.

Dit onderzoek wil een bijdrage leveren aan het opstellen van het lokale seniorenbeleidsplan in de gemeente.

Belangrijk in Maaseik is het 'middenklasse-verhaal'. De meerderheid van de senioren in Maaseik hebben een gemiddeld netto maandinkomen dat tussen €1000 en €1499 ligt.

Vervolgens is het interfamiliaal netwerk in Maaseik zeer belangrijk. Er heerst in Maaseik een heel sterke familiale oriëntatie. Men kan overigens in het ouder worden verschillende vormen onderscheiden. Er is een meer zakelijkere manier van ouder worden waarbij het familiaal kader volledig wegvalt en er is de 'latin-way'. Bij deze laatste vorm zijn de familiale contacten heel belangrijk. Deze laatste vorm stemt overeen met het patroon dat werd teruggevonden in Maaseik. In 2007 zullen de meeste behoefteonderzoeken van senioren in Limburg op zijn einde lopen. Mogelijk blijkt deze 'latijnse' trend ook uit de onderzoeksresultaten van de andere gemeenten in Limburg.

Een ander aandachtspunt is de huisvestings situatie in Maaseik. We zagen dat de woningen van de ouderenpopulatie in Maaseik relatief jong zijn, maar stelden tegelijkertijd vast dat deze 'jonge' woningen volgens de meerderheid van de senioren erg onaangepast zijn.

Verder, aandacht voor het feit dat nog geen derde van de senioren in Maaseik lid zijn van een vereniging voor ouderen. De meerderheid van de senioren weet nochtans dat verenigingen voor ouderen bestaan en dat zij samenwerken met de lokale seniorenadviesraad in de gemeente. Er moet dringend een manier gezocht worden om vanuit het beleid senioren te stimuleren lid te worden van een vereniging voor ouderen en van de seniorenadviesraad.

Vervolgens moet er ook in de toekomst dringend werk gemaakt worden van het aanwerven van senioren die lid willen worden van een vereniging en van senioren die aangeven dat zij aan vrijwilligerswerk zouden willen doen. Een belangrijke stap in dit proces is de senioren vanuit het beleid, maar ook vanuit de bestaande verenigingen en het vrijwilligerswerk, op de juiste manier aan te spreken.

De sfeer in de buurt van de Maaseikerse senioren is zeer goed. De senioren wonen er graag, komen geregeld op straat en hebben een positieve relatie met hun buurtgenoten. Ze vinden ook niet dat er teveel jongeren en allochtonen wonen. Wat de senioren tenslotte graag meer zouden

willen, zijn rustbanken, openbare toiletten en bushaltes. Een te druk en te onveilig verkeer, zijn ook enkele problemen die de senioren in Maaseik via de enquête aanhalen. Zij hopen dan ook dat deze en andere problemen via deze weg een oplossing kunnen vinden.

Bibliografie

Baarda, D.B. & De Goede, M.P.M. (2001). *Basisboek Methoden en Technieken. Praktische handleiding voor het opzetten en uitvoeren van onderzoek*. Groningen: Stenfert-Kroese.

Baarda, D.B., De Goede, M.P.M. & Van Dijkum, Dr.C.J. (2003). *Basisboek Statistiek met SPSS. Handleiding voor het verwerken en analyseren van en rapporteren over (onderzoeks)gegevens*. Groningen: Stenfert-Kroese.

Baert, H. (1998). Het spel van 'vormingsbehoeften' en 'vormingsnoodzaak' in het levenslang leren. In J. Katus (red.), *Andragologie in transformatie* (pp. 107-118). Amsterdam: Boom.

Bouverne-De Bie, M. & Verschelden, G. (2003). Vrijwilligerswerk: een verscheidenheid van realiteiten. In I. Hatse, E. Tijskens, E. Hambach & G. Redig (red.), *Niet zomaar. Over vrijwilligerswerk in Vlaanderen* (pp. 173-183). Brussel: Koning Boudewijnstichting.

Carter, C.C. (1996). Using and communicating findings. In R. Reviere, S. Berkowitz, C.C. Carter & C.G. Ferguson (Ed.), *Needs assessment: A creative and practical guide for social scientists* (pp. 185-202). Washington: Taylor & Francis.

Geerts, C. & Messelis, E. (2000). De maatschappelijke participatie van ouderen: you ain't seen nothin' yet !!! In Referatenboek van de Slotconferentie Internationaal Jaar van de Ouderen, *Een samenleving voor alle leef-tijden: eenentwintig aandachtspunten voor de eenentwintigste eeuw* (pp. 91-108). Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Hambach, E. (2006). Verzekeringen. *tActief. Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk Vzw*, 18 (23), 4-7.

Hambach, E. (2006). Verzekeringsplicht. *tActief. Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk Vzw*, 18 (23), 8-9.

Hernández-Plaza, S., Pozo, C. & Alonso-Morillejo, E. (2004). The role of Informal Social Support in Needs Assessment: Proposal and Application of Model to Assess Immigrants' Needs in the South of Spain. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 14, 284-298.

Houben, M., Audenaerts, V., & Mortelmans, D. (2004). Vrije tijd en tijdsbesteding. In T. Jacobs, L. Vanderleyden, & L. Vanden Boer (Eds.), *Op latere leeftijd. De leefsituatie van 55-plussers in Vlaanderen* (pp. 225-252). Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Knipscheer, C.P.M. (1996). Maatschappelijke participatie van ouderen: een probleem? Voor wie? In K. Penninx (Ed.), *Ongekend talent. Mobiliseren van het human capital van ouderen* (pp. 21-33). Utrecht: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn.

Marcoen, A. (1996). Beeldvorming over ouder worden, een toekomstverkenning. In K. Penninx (Ed.), *Ongekend talent. Mobiliseren van het human capital van ouderen* (pp. 63-76). Utrecht: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn.

Neuber, K.A. (1980). *Needs assessment. A Model for Community Planning*. California: Sage.

Pacolet, J. & Hedeboom, G. (2000). In Referatenboek van de Slotconferentie Internationaal Jaar van de Ouderen, *Een samenleving voor alle leef-tijden: eenentwintig aandachtspunten voor de eenentwintigste eeuw* (pp. 151-157). Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Ponjaert-Kristoffersen, I. (2005). *Agogiek van de derde leeftijd*. Brussel: Vrije universiteit Brussel.

Ponjaert-Kristoffersen, I. (2006). Oud worden: binnenin en van buitenuit. Een wereld van verschil? *Wijs en grijs*, 23 (2), 7-11.

Reviere, R. & Berkowitz, S. (1996). Building for future needs assessments. In R. Reviere, S. Berkowitz, C.C. Carter & C.G. Ferguson (Ed.), *Needs assessment: A creative and practical guide for social scientists* (pp. 203-216). Washington: Taylor & Francis.

Reviere, R., Berkowitz, S., Carter, C.C. & Ferguson, C.G. (1996). *Needs assessment: A creative and practical guide for social scientists*. Washington: Taylor & Francis.

Stroobants, V., Celis, R., Snick, A. & Wildemeersch, D. (2001). Actief burgerschap: een leerproces. *Sociale interventie*, 4, 13-22.

Vanden Boer, L., Jacobs, T., Vanderleyden, L., Audenaert, V. & Pauwels, K. (2001). *Het leefsituatieonderzoek Vlaamse ouderen (LOVO) (Deel 1: Thuiswonende 55-plussers)*. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie Vlaamse Wetenschappelijke Instelling.

Vanderleyden, L. & Schoenmaeckers, R. (2006). Ontgroening en vergrijzing in Vlaanderen. *Wijs en grijs*, 23 (2), 4-6.

Van Der Veen, R. (2001). Naar een leefwereldbenadering van burgerschap. *Sociale interventie*, 4, 5-11.

Verté, D. (2002). Maatschappelijke participatie van ouderen: een agogische uitdaging? In W. Elias & T. Vanwing (Red.), *Vizier op agogiek* (pp.126-143). Leuven: Garant.

Verté, D., & De Witte, N. (2005). *Draaiboek dataverzameling behoefteonderzoek 2005*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel ism. West-Vlaams Overleg Adviesraden van Senioren.

Verté, D. & De Witte, N. (2006). Ouderen en hun participatie aan het maatschappelijke leven. *Wijs en grijs*, 23 (2), 28-31.

Verté, D., Ponjaert-Kristoffersen, I. & Geerts, C. (1996). *Politieke participatie en belangenverdediging van ouderen*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel.

Vervotte, I. (2004). *Beleidsnota welzijn, volksgezondheid en gezin, 2004-2009*. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Vlaamse Regering. (2004). *Decreet houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen*. Geraadpleegd op 14 maart, 2006, op <http://www.vvsg.be/nl/welzijn/welzijn/senioren.shtml>

Vlaamse Regering. (2004). *Decreet lokaal sociaal beleid*. Geraadpleegd op 14 maart, 2006, op http://www.vvsg.be/nl/welzijn/welzijn/lokaal_sociaal_beleid/decreet.shtml

Vlaamse Regering (2004). *Decreet van 30 april 2004 houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen*. Geraadpleegd op 20 maart, 2006, op <http://www.wvc.vlaanderen.be/juriwel/ouderenzorg/rg/basis/decr300404.htm>

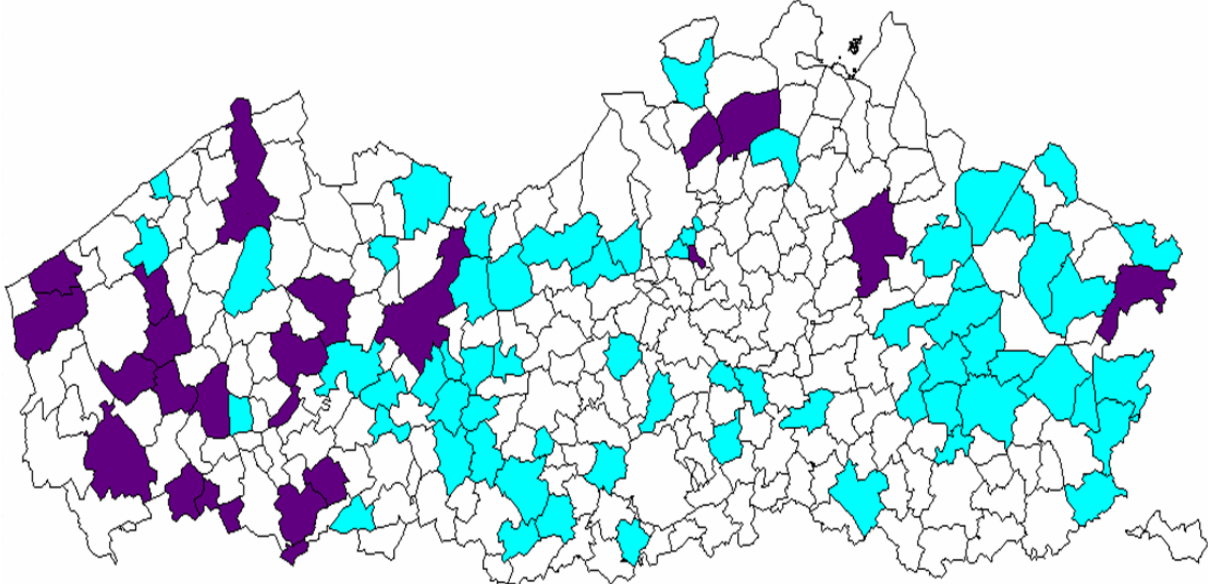
Vlaamse Regering. (2004). *Lokaal Sociaal Beleid*. Geraadpleegd op 26 april, 2006, op <http://www.wvc.vlaanderen.be/lokaalsociaalbeleid/>

Vogels, M. (2000). Het Vlaams Ouderenbeleid 1999-2004. In Referatenboek van de Slotconferentie Internationaal Jaar van de Ouderen, *Een samenleving voor alle leef-tijden: eenentwintig aandachtspunten voor de eenentwintigste eeuw* (pp. 171-180). Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Bijlagen

1. OVERZICHT BEHOEFTEONDERZOEKEN VAN SENIOREN IN VLAANDEREN	2
2. VERLOOP ONDERZOEK	3
3. OPLEIDING	4
4. VRAGENLIJST	10
5. PROPORTIONEEL GESTRATIFICEERDE STEEKPROEF	29
6. TABELLEN	30
7. OUTPUTS SCHALEN.....	46

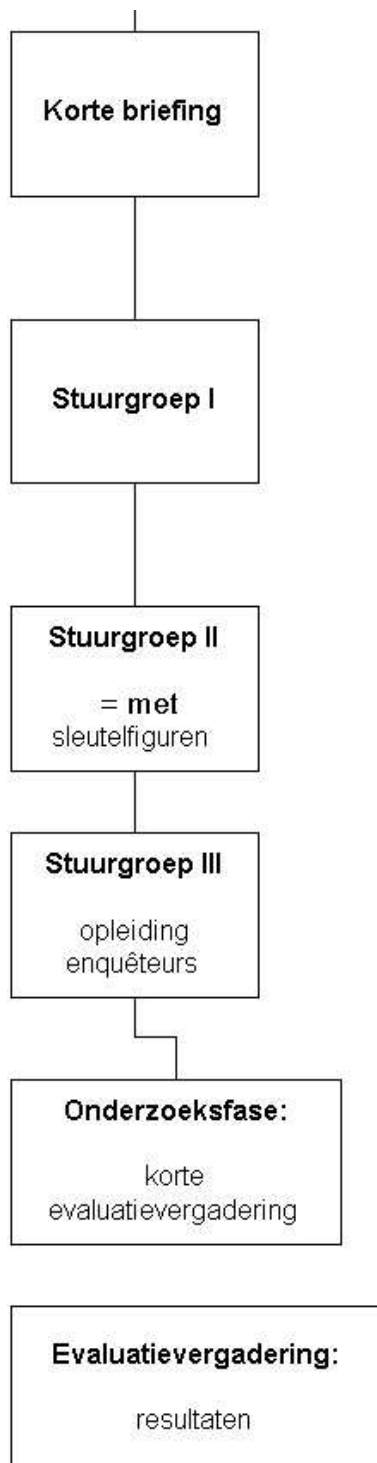
BIJLAGE 1: OVERZICHT BEHOEFTEONDERZOEKEN VAN SENIOREN IN VLAANDEREN

- operationele onderzoeksfase
- afgevoerd onderzoek

Behoeftesonderzoeken in Vlaanderen 2006
Vrije Universiteit Brussel

BIJLAGE 2: VERLOOP ONDERZOEK

BIJLAGE 3: OPLEIDING

I. Doelstelling van het onderzoek

In de toekomst zullen gemeenten die een seniorenbeleidsplan hebben hiervoor subsidies kunnen ontvangen. Gemeenten die werk willen maken van een dergelijk seniorenbeleidsplan, zullen eerst en vooral een uitvoerig behoefteonderzoek moeten voeren onder de seniorenbevolking. De Vrije Universiteit Brussel wil de gemeenten hierbij helpen door een totaalpakket aan te bieden om dit behoefteonderzoek uit te voeren. De doelstelling van dit onderzoek is de behoeften van de senioren uit een bepaalde gemeente duidelijk in kaart te brengen. Na verwerking kunnen deze gegevens de basis vormen voor het seniorenbeleidsplan.

1. Totaalpakket

Het totaalpakket dat aan de gemeente aangeboden wordt bestaat uit volgende zaken:

- Wetenschappelijk verantwoorde vragenlijsten
- Begeleiding en opleiding: De Vrije Universiteit Brussel zorgt voor opleiding van de lokale onderzoekbegeleiders. Zij staat op hun beurt in voor de opleiding van de enquêteurs, voor het begeleiden van de steekproeftrekking en het opvangen van eventuele problemen. Ook het team van de V.U.B. is stand-by voor begeleiding
- Draaiboek: Hierin staat het volledige onderzoek en de verschillende fasen gedetailleerd beschreven
- Verwerkingssoftware: Dit is een computerprogramma dat het personeelslid van de gemeente belast met het invoeren van de gegevens van de vragenlijsten of een vrijwilliger toelaat om de data in te voeren.

2. Steekproeftrekking

2.1. Algemeen

Wanneer men onderzoek wil doen, zoals hier in dit geval naar de behoeften van de senioren, dan is het onmogelijk om alle senioren woonachtig in de gemeente te bevragen. Daarom opteren wij voor het ondervragen van een beperkte groep personen, geselecteerd volgens bepaalde regels, die de totale populatie senioren vertegenwoordigen. De steekproef moet representatief zijn voor de volledige bevolking, hier in dit geval dus voor de volledige groep senioren. Als dit niet het geval is, riskeert men dat het onderzoek foutieve informatie oplevert, die leidt tot het nemen van verkeerde beslissingen.

2.2. Specifiek

De steekproef moet representatief zijn voor de seniorenpopulatie in de gemeente. Dit wil zeggen dat iedere senior woonachtig in de gemeente evenveel kans moet hebben om te kunnen worden opgenomen in de steekproef.

Concreet gaat het als volgt in zijn werk. Er wordt een toevallige steekproef genomen uit het Rijksregister. Dit betekent dat enkel mensen die op voorhand in de steekproef werden opgenomen ondervraagd worden. Alleen vragenlijsten van personen waarvan de namen op de opdrachtbladen en respondentenbladen voorkomen, zijn geldig. U mag dus niet op eigen initiatief iemand bevragen. Indien deze regel niet strikt nageleefd wordt verliest de steekproef haar aselekt karakter en haar representativiteit. Om dezelfde reden is het ook noodzakelijk een zeer ernstige inspanning te leveren om van alle geselecteerde personen een volledig ingevulde vragenlijst te bekomen. Indien nodig moet u de respondent die een beetje weigerachtig staat tegenover het invullen van de vragenlijst op een redelijke manier overhalen toch mee te werken. De ernst en de bekwaamheid waarmee de enquêteur deze taak vervult is van doorslaggevend belang voor de kwaliteit van de ganse studie. Een voorbeeld maakt een en ander duidelijk. Stel dat er in een onderzoek 1000 senioren worden ondervraagd, waarbij zij geacht worden de 50 000 senioren te vertegenwoordigen die in een grote stad leven, dan vertegenwoordigt elke respondent 50 senioren die woonachtig zijn in dezelfde gemeente. Met andere woorden, als de instructies niet exact gevolgd worden, maakt men dus niet één fout maar 50 fouten.

Om voldoende respondenten te hebben en eventuele weigeringen op te vangen voorzien we voor ieder startadres normaliter 3 vervangadressen.

De onderzoeksbegeleider en de gemeente zorgen voor een steekproef.

3. Selectie en aantal enquêteurs

Bij het onderzoek zullen dus een aantal respondenten betrokken worden. De onderzoeksbegeleider zal vooraf bepalen hoeveel dat er moeten zijn. Het betreft senioren die verspreid over de gemeente wonen. Het is echter niet eenvoudig om correcte en uniforme informatie in te winnen van een dergelijke groep respondenten. Een eerste probleem dat zich daarbij stelt zijn de vereisten waaraan de enquêteurs moeten voldoen.

3.1 Selectie van de enquêteurs

De onderzoeksgroep gaat er van uit dat het opportuun is om het leeftijdsverschil tussen de enquêteurs en de respondenten zo klein mogelijk te houden en dit om twee redenen. Het feit dat de enquêteurs zelf geen jongvolwassenen meer zijn, heeft als voordeel dat zij door de respondenten als gelijken beschouwd worden, waardoor zij sneller geneigd zijn om de vragenlijst in te vullen. Een tweede voordeel is dat de enquêteurs zich kunnen inleven in de situatie van de

groep die bevestigd wordt en zij kunnen zich met de nodige discretie aan hun taak wijten en dit is, gezien de aard van de gestelde vragen, van groot belang.

Een tweede belangrijke vereiste is de toewijding van de enquêteurs. Elk onderzoek staat of valt met de inzet van de betrokken enquêteurs. We zochten bijgevolg naar mensen die naast hun bekwaamheid ook over de nodige ernst beschikken om heel nauwgezet mee te werken aan het onderzoek. Hiermee bedoelen we vooral dat de enquêteurs zeer strikt de opgegeven richtlijnen moeten volgen teneinde de objectiviteit van het onderzoek te waarborgen.

Een derde vereiste waaraan de enquêteurs moeten voldoen is bereid zijn om een korte opleiding te volgen. Op deze wijze wordt de uniformiteit van de afname gegarandeerd. Dit betekent dat elke enquêteur op dezelfde manier te werk gaat en op die wijze komt men tot vergelijkbare resultaten.

Het kan soms gebeuren dat een enquêteur een onderzoeksopdracht heeft aanvaard en deze niet kan beëindigen. Dit is natuurlijk heel vervelend voor ons: een enquêteur is volledig vrij een opdracht te aanvaarden of te weigeren (een weigering wordt hem ook nooit kwalijk genomen) maar aanvaarding impliceert een engagement om het werk binnen de voorziene tijd tot een goed einde te brengen.

3.2 Aantal enquêteurs

Per gemeente mikken we op 20 à 35 enquêteurs om het onderzoek uit te voeren. Dit wil zeggen dat elke enquêteur een twintigtal vragenlijsten zal verdelen en terug ophalen.

4. Praktisch verloop van de bevestiging

4.1. De procedure

Na ondertekening van de engagementsverklaring ontvangen de enquêteurs een legitimatiebewijs. Dit is een pasje dat u officieel bevestigd in uw opdracht als enquêteur. Het legitimatiebewijs wordt gemachtigd door de Schepen voor Ouderenbeleid en de Voorzitter van de Seniorenadviesraad van uw gemeente.

De enquêteurs worden allen verzekerd door hun gemeente voor de periode dat het onderzoek loopt.

- **Stap 1:** De enquêteur steekt een brief in de brievenbus van de mensen die in de steekproef opgenomen zijn en onder zijn/haar verantwoordelijkheid vallen betreffende de bevestiging, om zijn aankomst aan te kondigen.
- **Stap 2:** In deze stap wordt fysiek contact opgenomen met de respondent. Onvermijdelijk zullen een aantal respondenten hun medewerking weigeren. Het is echter van belang het

aantal weigeringen tot een minimum te beperken. De belangrijkste factor is het initiële persoonlijke contact van de enquêteur met de respondent.

Een kort overzicht van hoe zo'n introductie kan verlopen:

- De enquêteur meldt zich op een bepaald adres waar hij voorheen de brief deponeerde (zie stap 1) ten vroegste twee en ten laatste zeven dagen na het deponeren van de brief.
- De enquêteur vraagt of hij aan het juiste adres is en of de respondent daar woont
- De enquêteur maakt zich bekend d.m.v. het legitimatiebewijs.
- De enquêteur legt nu de reden van zijn komst uit:

“Mevrouw, Mijnheer, een paar dagen geleden ontving u een brief waarbij u gevraagd werd om deel te nemen aan een onderzoek dat uitgevoerd wordt in opdracht van de gemeente.”

“Het is de bedoeling om via dit onderzoek een beter inzicht te verwerven betreffende de behoeften van de senioren in de gemeente.”

“De resultaten van dit onderzoek zullen de basis vormen voor een seniorenbeleidsplan dat binnenkort door de gemeente wordt opgesteld.”

- De enquêteur geeft vervolgens het enquêteformulier af, samen met het tweede exemplaar van de brief, gericht aan de respondent. Tevens vermeldt de enquêteur dat de enquête zodanig opgesteld is, dat ze in principe volledig autonoom kan ingevuld worden door de geselecteerde persoon.
- De enquêteur legt uit dat indien de respondent hulp wenst bij één of meerdere vragen hij/zij hulp kan vragen aan de enquêteur. Dit kan gebeuren wanneer de vragenlijst terug opgehaald wordt. Hierbij moeten wij erop wijzen dat indien hulp geboden wordt, de enquêteur zich strikt moet houden aan de vragen zoals ze in de vragenlijst geformuleerd worden. Andere vragen geven immers vaak andere antwoorden waardoor de resultaten van het onderzoek minder betrouwbaar zijn. Ook dient de enquêteur er nauwlettend op toe te zien dat hij of zij geen antwoorden suggereert aan de respondent.
- De enquêteur legt de nadruk op de volgende punten:
 - ❖ **ALLE VRAGEN** die voor de betrokken respondent bedoeld zijn, dienen ingevuld te worden. Het is echt belangrijk dat er in de betrokken vragenlijst geen vragen oningevuld blijven.
 - ❖ De vragen moeten **EERLIJK** ingevuld worden.
 - ❖ De gestelde vragen peilen naar de persoonlijke mening van de betrokken persoon. Om die reden is het belangrijk dat de mensen ook hun **EIGEN MENING** geven. De respondenten mogen zich niet laten beïnvloeden door de mening van andere huisgenoten.
 - ❖ De gegevens van de enquête worden in alle **ANONIMITEIT** en met de hoogste discretie behandeld.
- De enquêteur maakt een afspraak met de respondent om het enquêteformulier terug op te halen. De datum en het uur worden op het enquêteformulier vermeld. Daarbij benadrukt

hij of zij nogmaals dat, indien de respondent hulp wenst bij één of meerdere vragen, hij of zij dit kan vragen op het moment dat de enquêteur de vragenlijsten komt ophalen. Het is best om de respondenten een weekend de gelegenheid te laten om de enquête in te vullen.

- Tot slot legt de enquêteur uit dat hij of zij een aan de gemeente geadresseerde blanco omslag zal meebrengen waarin de respondent zelf de ingevulde vragenlijst kan stoppen en dichtkleven. Deze procedure moet de respondent de zekerheid geven omtrent de strikt anonieme behandeling van zijn of haar vragenlijst.

Mogelijke problemen bij stap 2:

- De respondent kan zich de brief die u deponeerde niet meer herinneren: U hebt steeds een kopie van deze brief op zak zodat deze desgevallend kan tonen.
 - De respondent is niet thuis: U doet een nieuwe poging op een ander moment.
 - De respondent heeft op dit ogenblik geen tijd: Maak een afspraak met de respondent wanneer het hem/haar best past. U schikt zich dus naar de wensen van de respondent en leeft de gemaakte afspraak strikt na.
 - Na verschillende pogingen lukt het niet om de vragenlijst af te geven: Neem contact op met de coördinatoren van het onderzoek.
- **Stap 3:** In deze stap meldt de enquêteur zich op de afgesproken datum bij de respondent om de ingevulde vragenlijst op te halen. Deze stap kan als volgt verlopen:

- Op de afgesproken datum haalt de enquêteur de vragenlijst af bij de respondent. In het belang van het onderzoek vragen wij nogmaals u zeer stipt aan deze afspraak te houden .
- De enquêteur vraagt aan de respondent of hij/zij hulp wenst bij één of meerdere vragen. Indien dat het geval is, kan de enquêteur op zijn/haar persoonlijk exemplaar van de vragenlijst (in deze handleiding) volgen om de nodige uitleg te verstrekken. Vergeet daarbij niet rekening te houden met de richtlijnen die in stap 2 gegeven werden.
- Daarna vraagt u of de respondent nog eens wil nazien of hij/zij alle vragen heeft ingevuld. Als dit gebeurd is, overhandigt u de aan de gemeente geadresseerde enveloppe en vraagt aan de respondent om zijn/haar formulier erin te stoppen en de omslag dicht te kleven.
- Tenslotte bedankt u de respondent voor zijn/haar bijzonder gewaardeerde medewerking

Mogelijke problemen bij stap 3:

- Weigering van de respondent om de gehele enquête of een gedeelte ervan in te vullen: U meldt dit expliciet op het voorblad van de enquête
- De respondent is niet bij machte de enquête in te vullen: Indien de respondent niet bij machte is om zelf de enquête in te vullen, mag de enquêteur de vragenlijst mondeling afnemen en zelf de antwoorden invullen, indien de respondent daarmee akkoord gaat. Daarbij vragen wij uitdrukkelijk aan de enquêteur dat hij/zij op de eerste bladzijde de vermelding 'mondeling afgenomen' plaatst. Bovendien leest u de vragen zoals ze gesteld zijn en mag u geen vragen suggereren.

Opmerking: Indien er problemen zijn omtrent de enquêtering kan u altijd contact opnemen met de coördinatoren van het onderzoek.

- **Stap 4:** Evaluatievergadering/terugkom-moment: Tijdens deze vergadering wordt het verloop van het onderzoek overlopen. Er worden ervaringen meegedeeld en gedetecteerde problemen en oplossingen worden besproken. Tijdens dit moment worden er ook vervangadressen meegedeeld.

De vervangprocedure: U kan op de tussentijdse vergadering, wanneer we ongeveer één maand bezig zijn, vervangadressen vragen in volgende gevallen:

- Adres onjuist: Indien het adres onjuist blijkt (adres bestaat niet, OF de betrokkene woont niet (meer) op het aangeduide adres) dan zijn er twee mogelijkheden:
 - De enquêteur kent het nieuwe adres van de respondent en het is in de buurt, dan mag hij de respondent contacteren op het nieuwe adres. Wanneer het nieuwe adres niet in de buurt is, mag overgegaan worden naar het volgende reserveadres.
 - De enquêteur kent het nieuwe adres niet. Er wordt overgegaan naar het volgende adres en er wordt een vervangadres gevraagd op de vergadering
- Na een weigering
- Taalbarrière: Indien de respondent de Nederlandse taal onvoldoende kent om een vragenlijst in te vullen.
- Ziekte, handicap, dementie,... : Indien dit de afname van het vragenlijst onmogelijk maakt
- Bij onmogelijkheid om de vragenlijst af te nemen na drie correcte contactpogingen

Opmerkingen:

- Nooit mag de enquêteur naar een nieuw adres overgaan zonder geldige reden.
 - U mag de vragenlijst niet door iemand anders laten invullen (BV. partner, zoon, dochter, ...).
 - U kan wel wanneer u het nieuwe adres van de respondent kent en het is in de buurt, de vragenlijst daar afgeven. U dient dit dan wel te melden aan de onderzoeksbegeleider.
 - U geeft uw ingevulde vragenlijsten af aan de onderzoeksbegeleider.
- **Stap 5:** Evaluatievergadering: Nadat de data ingetikt zijn, zal u worden uitgenodigd voor een evaluatievergadering waarbij ook de resultaten zullen bekend gemaakt worden.

BIJLAGE 4: VRAGENLIJST

1. Gemeente (vul postnummer in a.u.b.):
2. Deelgemeente (vul in a.u.b.):
3. Wijk (vul in a.u.b.):

4. Hoe oud bent u (vul in a.u.b.)?

.....jaar

5. Geslacht (vul in a.u.b.)?

1. Man	
2. Vrouw	

6. Wat is de hoogste opleiding die u hebt afgerond? (kruis aan a.u.b.)

1. Geen afgeronde opleiding		6. Hoger beroepsonderwijs	
2. Lager onderwijs		7. Hoger technisch onderwijs	
3. Lager beroepsonderwijs		8. Hogere humaniora	
4. Lager technisch onderwijs		9. Hoger niet-universitair onderwijs	
5. Lagere humaniora		10. Universitair onderwijs	

7. Burgerlijke staat: (kruis aan a.u.b.)

1. Gehuwd		4. Samenwonend	
2. Nooit gehuwd		5. Weduw(e)naar	
3. Gescheiden		6. Kloosterling(e)	

8. Hoeveel eigen en/of geadopteerde kinderen, in leven, hebt u? (vul in a.u.b.)

.....kinderen

9. Hoeveel kleinkinderen, in leven, hebt u? (vul in a.u.b.)

.....kleinkinderen

10. Wat is of was uw hoofdberoep? (kruis aan a.u.b.)

1. Ongeschoolde arbeider		7. Landbouwer	
2. Geschoolde arbeider		8. Vrij beroep	
3. Hulp van zelfstandige		9. Ondernemingsleider	
4. Lager bediende		10. Groothandelaar	
5. Hoger bediende		11. Andere zelfstandige	
6. Andere loontrekkende		12. Huisvrouw/man	

11. Hoe lang woont u al in uw gemeente? (vul in a.u.b.)

.....Jaar

12. Hoe oud is uw woning? (vul in a.u.b.)

.....Jaar

	1	2	3	4	5
1. Uw woning laten zoals ze is					
2. Uw woning aanpassen aan uw behoeften					
3. Verhuizen naar een aangepaste woonvorm					
4. Verhuizen naar een rusthuis/ rust- en verzorgingstehuis					
5. Verhuizen naar een aangepaste bejaardenwoning in de buurt					
6. Inwonen bij kinderen					
7. Samenwonen met een aantal senioren, met gescheiden woonvertrekken					
8. Zelfstandig thuiswonend (alleen of met partner in huis of appartement)					
9. Verhuizen naar serviceflat					

18. Bent u in de afgelopen 10 jaar verhuisd? (kruis aan a.u.b.)

1. Ja	
2. Neen	

Zo 'ja', hoeveel jaar is dat geleden?

Zo 'neen', ga verder naar vraag 20

19. Kunt u aangeven wat de belangrijkste motieven/ redenen waren om te verhuizen? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)(kruis aan a.u.b.)

	1. Ja	2. Neen
1. Eenzaamheid		
2. Behoefte aan sociale contacten		
3. Niet afhankelijk willen worden van kinderen		
4. Huisvestingsproblemen		
5. Gezondheidsproblemen		
6. Financiële situatie		
7. Aanwezigheid van verschillende voorzieningen in de wijk (bank, winkel,...)		
8. Aantrekkelijke omgeving		
9. Gevoelens van onveiligheid		

20. Hoe vaak hebt u contact met mensen die in uw wijk wonen?(kruis aan a.u.b.)

1. Nooit	
2. Eén keer per maand of minder	
3. Enkele keren per maand	
4. Eén keer per week	
5. Enkele keren per week of meer	

21. Hoe ervaart u dit contact? (kruis aan a.u.b.)

1. Uiterst negatief	
2. Eerder negatief	
3. Noch negatief/Noch positief	
4. Eerder positief	
5. Uiterst positief	

22. Hoe vaak komt u s'avonds op straat? (kruis aan a.u.b.)

1. Nooit	
2. Eén keer per maand of minder	
3. Enkele keren per maand	
4. Eén keer per week	
5. Enkele keren per week of meer	

23. Hoe prettig vindt u het over het algemeen om in uw wijk te wonen? (kruis aan a.u.b.)

1. Helemaal niet prettig	
2. Eerder onprettig	
3. Noch onprettig/noch prettig	
4. Eerder prettig	
5. Erg prettig	

24. Hoe betrokken voelt u zich bij hetgeen in uw wijk gebeurt? (kruis aan a.u.b.)

1. Helemaal niet betrokken	2. Niet zo betrokken	3. Gaat wel	4. Betrokken	5. Zeer betrokken

25. Welke van de onderstaande uitspraken zijn op uw wijk van toepassing? (kruis aan a.u.b.)
(meerdere antwoorden mogelijk)

	1. Ja	2. Neen
1. Te weinig voorzieningen		
2. Verkeer is te druk		
3. Weinig kennissen/vrienden/familie in de wijk		
4. Geen gezellige wijk		
5. Enkel ouderen wonen in de wijk		
6. Er wonen teveel jongeren in de wijk		
7. Verloedering/vervuiling		
8. Onveiligheid/criminaliteit		
9. Slechte mentaliteit		
10. Obstakels in woonomgeving		
11. Teveel allochtonen in de wijk		
12. Lawaaihinder		

26. Welke van de onderstaande voorzieningen zijn onvoldoende aanwezig in uw wijk? (kruis aan a.u.b.) (Meerder antwoorden mogelijk)

	1. Ja	2. Neen		1. Ja	2. Neen
1. Kruidenierszaak			14. Zwembad		
2. Bank			15. Bibliotheek		
3. Kapper			16. Buurt- of wijkcentrum		
4. Apotheek			17. Verlichting		
5. Huisarts			18. Mobiele winkel		
6. Slager			19. Cinema		
7. Bakker			20. Theater		
8. Rustbanken			21. Postkantoor		
9. Openbare toiletten			22. Kerk		
10. Openbaar vervoer			23. Café		
11. Bushalte			24. Groen/park		
12. Dienstencentrum			25. Oversteekplaatsen		
13. Sporthal					

27. Vindt u dat er in uw wijk voldoende wordt georganiseerd voor mensen, ouder dan 60 jaar?
(kruis aan a.u.b.)

1. Ruim onvoldoende	2. Onvoldoende	3. Gaat wel	4. Voldoende	5. Ruim voldoende

28. Hoe verplaatst u zich? (kruis elk item aan a.u.b.)

	1.	2.	3.	4.	5.
	Nooit	Minder dan 1x / maand	Maandelijks	1à2 maal/ week	Bijna dagelijks
1. Te voet					
2. Wagen					
3. Fiets					
4. Bus/Tram					
5. Trein					
6. Taxi					
7. Belbus					
8. Mindermobielencentrale					

29. In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraken?(kruis aan a.u.b.)

- 1 = helemaal mee oneens 2 = mee oneens
 3 = noch mee oneens/noch mee eens 4 = mee eens
 5 = helemaal mee eens

	1	2	3	4	5
1. Het is vandaag de dag te onveilig om 's avonds op straat te komen.					
2. Het is vandaag de dag te onveilig om kinderen alleen op straat te laten.					
3. Ik kom nog weinig alleen buiten omdat ik schrik heb overvallen en bestolen te worden.					
4. 's Avonds moet je op straat extra voorzichtig zijn.					
5. De laatste 10 jaar zijn de straten onveiliger geworden.					
6. 's Avonds en 's nachts doe ik de deur niet open als er gebeld wordt.					
7. In deze tijd is een alarmsysteem geen overbodige luxe.					
8. Als ik op vakantie ga, durf ik mijn huis niet onbewaakt achter te laten.					

30. Wanneer u de afgelopen weken in beschouwing neemt, in welke mate bent u het dan eens met volgende uitspraken? (kruis aan a.u.b.)

- 1 = helemaal niet 2 = niet meer dan gewoonlijk
 3 = meer dan gewoonlijk 4 = opvallend meer dan gewoonlijk

	1	2	3	4
1. Ik slaap slecht en lig vaak wakker door kopzorgen				
2. Ik voel me ongelukkig of depressief				
3. Ik heb het gevoel dat ik m'n zelfvertrouwen verlies				
4. Ik heb het gevoel dat ik de problemen niet aan kan				
5. Ik heb het gevoel dat ik constant onder spanning sta				
6. Ik heb het gevoel niks meer waard te zijn				

31. In hoeverre bent U het eens met de volgende uitspraken? (kruis elk item aan a.u.b.)

- 1 = helemaal oneens 2 = mee oneens
 3 = noch mee oneens / noch mee eens 4 = mee eens
 5 = helemaal mee eens

	1	2	3	4	5
1. Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn dagelijkse probleempjes terecht kan.					
2. Ik mis een echt goede vriend of vriendin.					
3. Ik ervaar een leegte om mij heen.					
4. Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen.					
5. Ik mis gezelligheid om mij heen.					
6. Ik vind mijn kennissenkring te beperkt.					
7. Ik ken veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen.					
8. Er zijn voldoende mensen met wie ik mij verbonden voel.					
9. Ik mis mensen om mij heen.					

10. Ik voel mij vaak in de steek gelaten.					
11. Mijn gezondheid beperkt mij vaak in mijn sociale activiteiten (vb. op bezoek gaan)					
12. Ik voelde mij de laatste tijd vaak nerveus.					
13. Ik voelde mij de laatste tijd kalm en rustig.					
14. Ik voelde mij de laatste tijd neerslachtig en somber.					
15. Ik voelde mij de laatste tijd zo somber dat niets mij kon opvrolijken					
16. Ik voelde mij onlangs helemaal van slag omdat ik kritiek kreeg					
17. De laatste tijd verveel ik me vaak					

32. Hoe vaak gaat u op bezoek bij / ontvangt u bezoek van / hebt u telefonisch contact met:
(kruis elk item aan a.u.b.)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	nooit	minder dan 1 maal per maand	maandelijks	1 à 2 maal per week	(bijna) dagelijks	niet van toepassing
1. Kinderen/schoonkinderen						
2. Kleinkinderen						
3. Broers /zussen						
4. Ouders						
5. Andere familieleden						
6. Vrienden / kennissen						
7. Buren/ mensen uit de wijk						

33. Hoe tevreden bent u over de contacten met de volgende personen: (kruis elk item aan a.u.b.)

1= helemaal niet tevreden 2= eerder ontevreden
3= noch ontevreden, noch tevreden 4= eerder tevreden
5= zeer tevreden 6= niet van toepassing

	1	2	3	4	5	6
1. Partner						
2. Kinderen						
3. Schoonkinderen						
4. Kleinkinderen						
5. Broers /zussen						
6. Ouders						
7. Andere familieleden						
8. Vrienden / kennissen						
9. Buren/ mensen uit de wijk						

34. Heeft uw gezondheidstoestand u beperkt in de volgende activiteiten en zo ja, hoe lang al?
(kruis elk item aan a.u.b.)

	1.	2.	3.
	Langer dan 3 maand	3 maand of korter	Helemaal niet beperkt
1. Zeer inspannende activiteiten zoals optillen van zware voorwerpen,...			
2. Minder inspannende activiteiten (vb. boodschappen dragen)			
3. Een heuvel oplopen of enkele trappen lopen			
4. Buigen, tillen of bukken			
5. Een blokje stappen			
6. Eten, aankleden, douchen, een bad nemen of naar het toilet gaan			
7. Huishoudelijke karweitjes			

35. Bent u de afgelopen 12 maanden gevallen? (kruis aan a.u.b.)

1. Neen		4. Ja, drie keer	
2. Ja, één keer		5. Ja, vier keer	
3. Ja, twee keer		6. Ja, meer dan vier keer	

36. Stel dat u voor een bepaalde tijd de activiteiten die u gewoonlijk doet in het huishouden niet zou kunnen uitvoeren, op wie kan u dan een beroep doen?(kruis aan a.u.b.) (meerdere antwoorden mogelijk)

	1 Ja	2 Neen
1. Echtgeno(o)t(e)/ partner		
2. Dochter		
3. Zoon		
4. Schoondochter		
5. Schoonzoon		
6. Kleinkind of achterkleinkind		
7. Zus of broer (schoonzus/schoonbroer)		
8. Ander familielid		
9. Buur		
10. Vriend/kennis		
11. Op niemand		

37. Hebt u hulp nodig bij: (kruis elk item aan a.u.b.)

	1. Ja	2. Neen
1. Uw persoonlijke verzorging		
2. Uw huishouden		
3. Uw persoonlijke verplaatsingen		

38. Hoeveel uren hulp ontvangt u per week?(vul in a.u.b.)

.....uren/week

Indien u hulp ontvangt, van welke personen of organisaties ontvangt u hulp?
(kruis aan a.u.b.)

	1 Ja	2 Neen		1 Ja	2 Neen
1. Niemand			12. Dienst gezinshulp		
2. Partner			13. Poetsdienst/Bejaardenhulp		
3. Kinderen			14. Boodschappendienst		
4. Kleinkinderen			15. Klusjesdienst		
5. Familie			16. Warme maaltijden		
6. Vrienden en kennissen			17. Dienstencentrum		
7. Buren			18. Vrijwilligers		
8. Huisarts			19. Gemeentelijke overheid		
9. Seniorenorganisatie			20. Mindermobielencentrale		
10. Oppashulp (thuisoppas)			21. Dagopvang/ Kortopvang		
11. Thuisverpleging					

39. In welke mate bent u tevreden over de ontvangen hulp van volgende personen of organisaties? (kruis aan a.u.b.)

1= helemaal niet tevreden 2= eerder ontevreden
3= noch ontevreden, noch tevreden 4= eerder tevreden
5= zeer tevreden 6= niet van toepassing

	1	2	3	4	5	6
1. Partner						
2. Kinderen						
3. Kleinkinderen						

4. Familie							
5. Vrienden en kennissen							
6. Buren							
7. Huisarts							
8. Seniorenorganisatie							
9. Oppashulp (thuisoppas)							
10. Thuisverpleging							
11. Dienst gezinshulp							
12. Poetsdienst/Bejaardenhulp							
13. Boodschappendienst							
14. Klusjesdienst							
15. Warme maaltijden							
16. Dienstencentrum							
17. Vrijwilligers							
18. Gemeentelijke overheid							
19. Mindermobielen centrale							
20. Dagopvang/Kortopvang							

40. Indien deze hulp niet voldoet, wat is daar de reden voor? (kruis aan a.u.b.) (meerdere antwoorden mogelijk)

	1 Ja	2 Neen
1. Te weinig hulp		
2. Negatieve houding van de hulpverleners		
3. Geen of te weinig hulp tijdens de verlofperiodes		
4. Geen of te weinig hulp tijdens het weekend		
5. De hulp is niet onmiddellijk oproepbaar		
6. Te duur		
7. Te zware belasting voor mijn omgeving		
8. Falende apparatuur		
9. De hulp komt op de verkeerde uren		

41. Helpt of verzorgt u soms zieke, gehandicapte of bejaarde familieleden, kennissen, burenen? (kruis aan a.u.b.)

1. Ja	
2. Neen	

42. Zorgt u wel eens voor de opvang van kleine kinderen uit uw wijk, kennissenkring of familie? (kruis aan a.u.b.)

1. Ja	
2. Neen	

43. Hieronder vindt u een aantal uitspraken die mogelijke bronnen van zingeving in het leven van de mens weergeven. Geef aan in welke mate de aangegeven items of activiteiten op dit moment zin geven aan uw leven? (Geef een cijfer van 1 tot 7) (Kruis elk item aan a.u.b.)

1 2 3 4 5 6 7
 Helemaal middelmatig heel erg zinvol
 niet zinvol zinvol

	1	2	3	4	5	6	7
1. Vrijtjdsactiviteiten zoals lezen, sport, reizen,...							
2. Tegemoetkomingen aan basisbehoeften zoals zorgen voor voedsel, een onderdak, eigen veiligheid,..							
3. Creatieve activiteiten zoals musiceren, schilderen, schrijven,...							
4. Persoonlijke relaties zoals familie, vrienden, burenen,...							
5. Persoonlijke verwezenlijkingen zoals prestaties op school of cursussen, op het werk, in zaken,...							
6. Persoonlijke groei of ontwikkeling zoals wijsheid, rijpheid, inzicht,...							

13. Hobby- ateliers			
14. Toneel- en zangactiviteiten			
15. Harmonie/ fanfare			
16. Dag of halvedag- uitstappen			
17. Gemeenschappelijke activiteiten met andere bonden			
18. Bedevaarten			
19. Vakanties in het binnenland			
20. Vakanties in het buitenland			
21. Het ledenblad/ bestuursblad			

54. Hoe zou U zelf de activiteiten, die uw vereniging van senioren organiseert, beoordelen?

Geef een cijfer van 0 (= zeer slecht) tot 10 (= uitstekend)

	Beoordeling
1. Ledenvergadering	
2. Functie in het bestuur/ bestuursvergaderingen	
3. Feesten, koffietafels, ontspanningsnamiddagen met animatie	
4. Gespreksnamiddagen (debatten, voordrachten)	
5. Bezinningsnamiddagen/ religieuze vieringen	
6. Praktische cursussen (bv. secretariaatswerk, computer,...)	
7. Lessenreeksen	
8. Vrijwilligerswerk (bv. ziekenbezoek, rusthuiswerking,...)	
9. Sociale acties (bv. Levenslijn,...)	
10. Geleide bezoeken (musea, bedrijven,...)	
11. Bijwonen van toneel, film, concerten	
12. Sportactiviteiten	
13. Hobby- ateliers/ hobbyclubs	
14. Toneel- en zangactiviteiten	
15. Harmonie/ fanfare	
16. Dag- of halvedaguitstappen	
17. Gemeenschappelijke activiteiten met andere verenigingen	
18. Bedevaarten	
19. Vakanties in het binnenland	
20. Vakanties in het buitenland	
21. Het ledenblad/ bestuursblad	

55. Kunt U, op een schaal van 1 t.e.m. 5, aangeven hoe belangrijk onderstaande redenen voor u zijn om de activiteiten, bijeenkomsten en/of vergaderingen van de vereniging voor ouderen niet vaker te bezoeken? (kruis elk item aan a.u.b.)

1= helemaal niet belangrijk

2= eerder onbelangrijk

3= noch onbelangrijk/noch belangrijk

4= eerder belangrijk

5= heel belangrijk

	1	2	3	4	5
1. Gezondheidsproblemen					
2. Vervoersproblemen					
3. Geen tijd					
4. Zorg voor iemand					
5. Activiteiten spreken niet aan					
6. Sfeer spreekt niet aan/niet gezellig					
7. Niemand om mee samen te gaan					
8. Niet op de hoogte					
9. Geen interesse					
10. Te duur					
11. Activiteiten zijn vaak 's avonds					
12. Angst om op straat te komen					
13. Heb ik nooit gedaan					

56. Welke van de hieronder opgesomde activiteiten die georganiseerd worden door de bonden voor senioren, zouden U interesseren? (kruis aan a.u.b.) (meerdere antwoorden mogelijk)

	1 Ja	2 Neen
1. Ledenvergadering		
2. Functie in het bestuur/ bestuursvergaderingen		
3. Feesten, koffietafels, ontspanningsnamiddagen met animatie		
4. Gespreksnamiddagen (debatten, voordrachten)		
5. Bezinningsnamiddagen/ religieuze vieringen		
6. Praktische cursussen (bv. secretariaatswerk, computer,...)		
7. Lessenreeksen		
8. Vrijwilligerswerk (bv. ziekenbezoek, rusthuiswerking,...)		
9. Sociale acties (bv. Levenslijn,...)		
10. Geleide bezoeken (musea, bedrijven,...)		
11. Bijwonen van toneel, film, concerten		
12. Sportactiviteiten		
13. Hobby- ateliers		
14. Toneel- en zangactiviteiten		
15. Harmonie/ fanfare		
16. Dag- of halvedaguitstappen		
17. Gemeenschappelijke activiteiten met andere bonden		
18. Bedevaarten		
19. Vakanties in het binnenland		
20. Vakanties in het buitenland		
21. Het ledenblad/ bestuursblad		

57. Verwacht u in de komende jaren lid te worden van een vereniging van ouderen? (kruis aan a.u.b.)

1.Nee	2.Ik denk het niet	3.Ja, misschien	4.Ja

58. Doet u aan vrijwilligerswerk? (kruis aan a.u.b.)

1.Ja	2.Neen

59. Indien u geen vrijwilligerswerk verricht, verwacht u dat in de komende jaren te verrichten? (kruis aan a.u.b.)

1.Nee	2.Ik denk het niet	3.Ja, misschien	4.Ja

60. Welke van volgende voorwaarden zou u kunnen overtuigen toch of nog meer vrijwilligerswerk te doen? (kruis aan a.u.b.)

	1 Ja	2 Neen
1. Wanneer ik meer erkenning ervaar vanwege overheid		
2. Als ik dat niet meer telkens moet aangeven aan de Rijksdienst voor pensioenen(voor bruggepensioneerden: RVA)		
3. Wanneer ik vergoed word voor onkosten (bv verplaatsingen,...)		
4. Wanneer er een vergoeding voorzien wordt		
5. Wanneer de organisatie mij verzekert voor mijn werk		

61. In onderstaande tabel staan verschillende soorten vrijwilligerswerk bij elkaar in groepen met enkele voorbeelden. Welk soort vrijwilligerswerk doet u?(kruis aan a.u.b.)(meerdere antwoorden mogelijk)

	1 Ja	2 Neen
1. Recreatief: vb. organiseren of begeleiden van reizen / vakantie		
2. Handenarbeid: vb organiseren van handwerk/ knutselen		
3. Gezelschap: vb huisbezoeken/ ziekenbezoek/ rusthuiswerking		

67. Raadpleegt u de gemeentelijke infobrochure? (kruis aan a.u.b.)

1. Ja	
2. Neen	
3. Ken ik niet	

68. In welke mate maakt u gebruik van het internet? (kruis aan a.u.b.)

1. nooit		4. dagelijks	
2. minder dan wekelijks		5. twee maal per dag	
3. wekelijks		6. meer dan twee maal per dag	

69. Waartoe gebruikt u het internet? (kruis aan a.u.b.) (meerdere antwoorden mogelijk)

1. Surfen en opzoeken van informatie	
2. E-mail	
3. Contact met de overheid	
4. Contact met kinderen en kleinkinderen	

70. Wanneer u informatie wil over volgende dienstverleningen/financiële tegemoetkomingen, bij wie zou u dan te rade gaan? (kruis aan a.u.b.)

	1.	2.	3.	4.	5.
	Kinderen/ kleinkinderen	Buren/ familie	Gemeente/ OCMW	Ouderen- beweging	Anderen
1. Pensioen					
2. Gewaarborgd pensioen					
3. Inkomensgarantie voor ouderen (Tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden)					
4. Bijstand					
5. Bestaansminimum					
6. Aanvullende voordelen: huursubsidie, ziekenfonds, verpleging					
7. Noodoproepstoestellen					
8. Automatische deuropener					
9. Sociaal telefoontarief					
10. Sociaal tarief gas en elektriciteit					
11. Vrijstelling tv-distributie					
12. Vrijstelling rijtaks					
13. Huisvesting					
14. Subsidie aanpassing woning					
15. Warme maaltijden					
16. Taxibons / taxicheques					
17. Bejaardenhulp / gezinshulp					
18. Dienstencentra + activiteiten					
19. Karweidienst					
20. Poetshulp					
21. Kortopvang					
22. Dagverzorgingscentrum (dagopvang)					
23. Oppashulp					
24. Thuisverpleging					
25. Sociale woningen, Godshuizen					
26. Rusthuizen					
27. Serviceflats					

71. In welke mate bent u tevreden over volgende dienstverleningen/ financiële tegemoetkomingen? (kruis aan a.u.b.)

- 1= helemaal niet tevreden
 2= eerder ontevreden
 3= noch ontevreden, noch tevreden
 4= eerder tevreden
 5= zeer tevreden
 6= geen beroep op gedaan

	1	2	3	4	5	6
1. Pensioen						
2. Gewaarborgd pensioen						
3. Inkomensgarantie voor ouderen(Tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden)						
4. Bijstand						
5. Bestaansminimum						
6. Aanvullende voordelen: Huishuur, ziekenfonds, verpleging						
7. Noodoproepstoestellen						
8. Automatische deuropener						
9. Sociaal telefoontarief						
10. Sociaal tarief gas en elektriciteit						
11. Vrijstelling tv-distributie						
12. Vrijstelling rijtaks						
13. Huisvesting						
14. Subsidie aanpassing woning						
15. Warme maaltijden						
16. Taxibons / taxicheques						
17. Bejaardenhulp / gezinshulp						
18. Dienstencentra + activiteiten						
19. Karweidienst						
20. Poetshulp						
21. Kortopvang						
22. Dagopvang						
23. Thuisopvang						
24. Sociale woningen, Godshuizen						
25. Thuisverpleging						
26. Rusthuizen						
27. Serviceflats						

72. In welke mate bent u tevreden over volgende dienstverleningen? (kruis aan a.u.b.)

- 1= helemaal niet tevreden
 2= eerder ontevreden
 3= noch ontevreden, noch tevreden
 4= eerder tevreden
 5= zeer tevreden
 6= geen beroep op gedaan

	1	2	3	4	5	6
1. De openingsuren van de gemeentelijke diensten						
2. De toegankelijkheid van de gemeentelijke diensten						
3. De dienstverlening van de gemeentelijke diensten						
4. De houding van de ambtenaar van de gemeente						
5. De openingsuren van het OCMW diensten						
6. De toegankelijkheid van de OCMW diensten						
7. De dienstverlening van het OCMW diensten						
8. De houding van de ambtenaar van het OCMW						
9. De dienstverlening bij de politie						
10. De zichtbaarheid van de politie op straat						
11. De dienstverlening in het dienstencentrum						
12. Het cultuurbeleid in de gemeente						
13. De toegankelijkheid van de bibliotheek						
14. Het aanbod in de bibliotheek						
15. De dienstverlening in de bibliotheek						
16. De groeninfrastructuur in de gemeente						

17. De staat van de voetpaden						
18. Het verkeersveiligheidsbeleid in de gemeente						
19. Het aanbod van openbaar vervoer in de gemeente						
20. De sport en recreatiemogelijkheden voor senioren						
21. De huisvuilophaling						
22. De frequentie van huisvuilophaling						
23. De kwaliteit van de huisvuilzakken						
24. De openingsuren van het containerpark						
25. De toegankelijkheid van het containerpark						
26. De dienstverlening in het containerpark						
27. Het ter beschikking stellen van lokalen door de gemeente						
28. De prijs van de door de gemeente ter beschikking gestelde lokalen						

73. Hoe vaak woont u onderstaande culturele evenementen bij? (kruis aan a.u.b.) (meerdere antwoorden mogelijk)

- 1= nooit
 2= één keer per jaar
 3= meerder keren per jaar
 4= één keer per maand
 5= meerdere keren per maand

		1.	2.	3.	4.	5.
Theater	1. Klassiek theater					
	2. Hedendaags theater					
	3. Comedy					
	4. Cabaret					
Dans	5. Klassiek ballet					
	6. Hedendaagse dans					
	7. Performances					
Muziek	8. Klassieke muziek					
	9. Folk/wereldmuziek					
	10. Kleinkunst					
	11. Vlaamse muziek					
	12. Jazz					
	13. Rock/pop/hiphop					
	14. Opera					
	15. Operette					
Film	16. Commerciële film					
	17. Niet-commerciële film (alternatieve film)					
Kunst	18. Kunst met educatieve functie					
	19. Klassieke kunsten (schone kunsten)					
	20. Hedendaagse kunst					

74. Welke aspecten vormen voor u een belangrijke belemmering om vaker naar culturele evenementen te gaan? (kruis aan a.u.b.)(meerdere antwoorden mogelijk)

	1 Ja	2 Neen
1. Geen interesse		
2. Gebrek aan tijd		
3. Tijdstip voorstelling ('s avonds)		
4. De afstand		
5. Gebrek aan eigen vervoer		
6. Gebrek aan openbaar vervoer		
7. De reservatie		
8. Financieel te duur		

4. Het gevoel nuttig te zijn					
5. De contacten met collega's					
6. De contacten met klanten en zakenpartners					

Hartelijk dank voor uw medewerking!

BIJLAGE 5: PROPORCIONEEL GESTRATIFICEERDE STEEKPROEF

Tabel 1

Totaal aantal mannen/vrouwen per leeftijdsklasse

	60-69 jaar	70-79 jaar	80+	Totaal
Mannen	1205	847	251	2303
Vrouwen	1285	1000	457	2742
Totaal	2490	1847	708	5045

Tabel 2

Verdeling volgens leeftijd en geslacht

	Totaal	% totale pop	Man (% in klasse)	Vrouw (% in klasse)
60-69 jaar	2490	49%	1205 (48%)	1285 (52%)
70-79 jaar	1847	37%	847 (46%)	1000 (54%)
80+	708	14%	251 (35%)	457 (65%)
	5045	100%	2303	2742

Tabel 3

Per 100 respondenten

	Aantal respondenten	Aantal mannen	Aantal vrouwen
60-69 jaar	49	24 (=49x0,48)	25 (=49x0,52)
70-79 jaar	37	17 (=37x0,46)	20 (=37x0,54)
80+	14	5 (=14x0,35)	9 (=14x0,65)
	100		

BIJLAGE 6: TABELLEN

Tabel 4

Gemiddelde leeftijd

N	Valid	427
	Missing	1
Mean		70,73
Median		70,00
Mode		65(a)
Std. Deviation		7,091
Variance		50,278

Tabel 7

Kruistabel burgerlijke staat en rondkomen

Kruistabel Burgerlijke staat en rondkomen

			Rondkomen					Total	
			zeer moeilijk	moeilijk	eerder moeilijk	eerder gemakkelijk	gemakkelijk		zeer gemakkelijk
Burgerlijke staat	gehuwd	% within v7 burgerlijke staat	6,0%	6,7%	20,6%	35,3%	23,4%	7,9%	100,0%
	nooit gehuwd	% within v7 burgerlijke staat	4,7%	,0%	50,0%	25,0%	12,5%	,0%	100,0%
	gescheiden	% within v7 burgerlijke staat	25,0%	8,3%	25,0%	25,0%	16,7%	,0%	100,0%
	samenwonend	% within v7 burgerlijke staat	,0%	20,0%	40,0%	20,0%	20,0%	,0%	100,0%
	weduw(e) naar	% within v7 burgerlijke staat	7,5%	6,3%	23,8%	35,0%	17,5%	10,0%	100,0%
	kloosterling(e)	% within v7 burgerlijke staat	,0%	,0%	40,0%	,0%	40,0%	20,0%	100,0%
Total		% within v7 burgerlijke staat	6,9%	6,6%	22,7%	34,0%	21,8%	8,0%	100,0%

Tabel 9

Uitspraken van toepassing op de woning

1= Helemaal niet van toepassing
toepassing/noch van toepassing
toepassing

2 = Eerder niet van toepassing
4= Eerder van toepassing

3 = Noch niet van
5 = Helemaal van

	1	2	3	4	5
Woning is te groot	49,7	20,7	11,5	11,5	6,5
Woning is te klein	62,6	27,2	7,6	0,8	1,8
Woning verkeert in slechte staat/is slecht onderhouden	64,9	24,3	5,8	1,8	3,1
Ik moet trappen doen om de woning te betreden	54,5	19,6	4,7	9,9	11,3
De drempels zijn te hoog (binnen of buiten de woning)	64,1	23,3	7,6	1,6	3,4
Er zijn trappen in de woning	34,8	15,7	3,4	12,3	33,8
Ik moet trappen doen om naar het toilet te gaan	73,3	19,6	2,9	0,8	3,4
Woning is te duur	55,2	28,5	7,3	6,0	2,9
Woning is inbraakgevoelig	39,0	33,5	9,9	11,8	5,8
Woning is weinig geriefelijk	60,2	29,6	4,2	2,9	3,1

Woning is te gehorig (slechte geluidsisolatie)	52,9	31,4	5,5	5,5	4,7
Woning is moeilijk warm te stoken	55,2	29,1	6,0	5,2	4,5
Er is onvoldoende comfort in de woning	62,0	25,1	5,5	2,6	4,7
De wijk bevalt niet	65,2	24,3	5,5	2,1	2,9
Afstand tot voorzieningen (vb winkel, bank, ...) is te groot	45,8	24,9	9,7	10,5	9,2
Afstand tot de kinderen is te groot	47,1	24,3	9,9	9,9	8,6

Tabel 11
Overzichtstabel buurtbetrokkenheid

Contacten in de wijk	%
Nooit	4,9
Eén keer per maand of minder	8,7
Enkele keren per maand	20,4
Eén keer per week	18,3
Enkele keren per week of meer	47,7
Ervaring contacten	%
Uiterst negatief	1,2
Eerder negatief	1,0
Noch negatief/Noch positief	17,4
Eerder positief	46,7
Uiterst positief	33,7
Wonen in de wijk	%
Helemaal niet prettig	0,7
Eerder onprettig	1,9
Noch onprettig/noch prettig	15,3
Eerder prettig	46,6
Erg prettig	35,4
Betrokkenheid wijkgebeuren	%
Helemaal niet betrokken	14,9
Niet zo betrokken	17,0
Gaat wel	35,3
Betrokken	26,6
Zeer betrokken	6,2

Tabel 12
Problemen in de wijk

	%
Te weinig voorzieningen	28,1
Verkeer is te druk	36,2
Weinig kennissen/vrienden/familie in de wijk	22,4
Geen gezellige wijk	16,4
Enkel ouderen wonen in de wijk	22,7
Er wonen teveel jongeren in de wijk	3,4
Verloedering/vervuiling	4,9
Onveiligheid/criminaliteit	6,3
Slechte mentaliteit	3,4
Obstakels in woonomgeving	6,5
Teveel allochtonen in de wijk	3,4
Lawaaihinder	17,2

Tabel 13
's Avonds op straat komen

	%
Nooit	30,4
Maandelijks	23,6
Wekelijks	45,1

Tabel 14
Wijkvoorzieningen (%)

Kruidenierszaak	30,6	Zwembad	28,2
Bank	29,5	Bibliotheek	23,9
Kapper	21,4	Buurt- of wijkcentrum	26,0
Apotheek	25,2	Verlichting	23,6
Huisarts	22,5	Mobiele winkel	26,0
Slager	27,1	Cinema	31,4
Bakker	27,3	Theater	27,3
Rustbanken	42,6	Postkantoor	26,8
Openbare toiletten	40,2	Kerk	21,4
Openbaar vervoer	32,2	Café	21,4
Bushalte	33,2	Groen/park	23,1
Dienstencentrum	28,7	Oversteekplaatsen	28,2
Sporthal	23,3		

Tabel 15
Activiteiten voor mensen ouder dan 60 jaar

	%
Ruim onvoldoende	9,2
Onvoldoende	23,0
Gaat wel	38,3
Voldoende	24,3
Ruim voldoende	5,3

Tabel 18

1 = nooit 2 = zelden 3 = soms 4 = vaak

	1	2	3	4
Eenzaamheid/ vereenzaming	68,2	14,6	12,9	4,3
Huisvestingsproblemen	68,9	7,6	2,5	1,0
Gezondheidsproblemen	20,7	26,0	33,8	19,4
Hulpbehoevendheid / afhankelijkheid van derden	56,6	20,7	13,4	9,3
Onveiligheid in het verkeer	43,9	25,0	20,7	10,4
Financiële problemen	65,7	20,5	10,9	3,0
Gebrek aan zorg	78,8	14,9	4,5	1,8
Vervoersproblemen	71,5	15,7	8,3	4,5
Onvoldoende gezelligheids- en ontspanningsmogelijkheden in de wijk	51,0	22,2	16,4	10,4
Onvoldoende inspraakmogelijkheden	49,0	24,5	17,9	8,6
Gebrek aan informatie en voorlichting	44,4	26,0	21,5	8,1
Problemen met het invullen van formulieren	43,2	20,7	21,5	14,6
Angst voor roof, diefstal of inbraak in de woning	36,1	24,5	24,0	15,4
Angst te worden lastig gevallen op straat	46,0	26,5	17,2	10,4

Tabel 22

Contacten met familie, vrienden en buren

	minder dan 1 maal per maand	maandelijks	1 à 2 maal per week	(bijna) dagelijks
Kinderen/schoonkinderen	4,1	7,3	43,5	45,1
Kleinkinderen	7,8	13,4	41,3	37,6
Broers /zussen	21,2	37,0	32,1	9,7
Ouders	5,7	22,9	37,1	34,3
Andere familieleden	40,4	34,1	22,0	3,5
Vrienden / kennissen	15,1	26,3	44,3	14,3
Buren/ mensen uit de wijk	17,3	19,0	43,5	20,3

Tabel 23

Tevredenheid van de contacten

1= helemaal niet tevreden
4= eerder tevreden2= eerder ontevreden
5= zeer tevreden

3= noch ontevreden, noch tevreden

	1	2	3	4	5
Partner	2,2	0,7	1,8	14,8	80,4
Kinderen	1,6	1,1	3,0	19,0	75,3
Schoonkinderen	2,8	1,2	7,1	21,8	67,2
Kleinkinderen	1,8	1,2	4,6	16,1	76,3
Broers /zussen	3,2	1,5	11,1	34,8	49,4
Ouders	10,6	2,1	2,1	10,6	74,5
Andere familieleden	2,5	3,4	17,6	39,0	37,5
Vrienden / kennissen	1,9	1,1	13,0	42,4	41,6
Buren/ mensen uit de wijk	2,3	2,0	20,8	37,2	37,7

Tabel 24

Aantal uren hulp (klassen)	%
0 -4	20,6
5 - 10	6,8
meer dan 10	2,1
Uren	%
0	23,8
1	2,4
2	6,3
3	12,7
4	24,6
5	3,2
6	4,0
7	3,2
8	9,5
9	,8
10	2,4
12	,8
14	,8
20	1,6
28	,8
29	,8

35	,8
45	,8
50	,8

Tabel 25

Helpt zieken/gehandicapten/bejaarden	%
Ja	25,8
Neen	74,2
Vangt kleinkinderen op	%
Ja	45,8
Neen	54,2

Tabel 26

Hulp van wie indien nodig?	%
Echtgeno(o)t(e)/ partner	69,2
Dochter	68,5
Zoon	62,3
Schoondochter	50,2
Schoonzoon	48,6
Kleinkind of achterkleinkind	36,7
Zus of broer (schoonzus/schoonbroer)	52,4
Ander familielid	39,5
Buur	52,8
Vriend/kennis	57,3
Op niemand	4,2

Tabel 27

Burgerlijke staat t.o.v. beroep doen op partner/echtgeno(o)t(e)

		Beroep doen op echtgeno(o)t(e)/partner	
		ja	neen
Burgerlijke staat	gehuwd	88,0%	12,0%
	nooit gehuwd	11,1%	88,9%
	gescheiden	22,2%	77,8%
	samenwonend	60,0%	40,0%
	weduw(e) naar	10,8%	89,2%
	kloosterling(e)		100,0%

Tabel 28

Van wie hulp op dit moment	%	Van wie hulp op dit moment	%
Niemand	15,7	Dienst gezinshulp	13,0
Partner	41,7	Poetsdienst/Bejaardenhulp	31,2
Kinderen	60,4	Boodschappendienst	0,7
Kleinkinderen	23,9	Klusjesdienst	2,9
Familie	23,2	Warme maaltijden	2,9
Vrienden en kennissen	21,7	Dienstencentrum	1,4
Buren	15,2	Vrijwilligers	2,9
Huisarts	29,0	Gemeentelijke overheid	0,0
Seniorenorganisatie	2,9	Mindermobielencentrale	0,0
Oppashulp (thuisoppas)	2,9	Dagopvang/ Kortopvang	1,4
Thuisverpleging	20,3		

Tabel 29

Hulp waarvoor?	%
Uw persoonlijke verzorging	10,4
Uw huishouden	28,2
Uw persoonlijke verplaatsingen	20,8

Tabel 30

Tevredenheid hulp

1 = helemaal niet tevreden 2 = eerder ontevreden 3 = noch ontevreden, noch tevreden
 4 = eerder tevreden 5 = zeer tevreden 6 = niet van toepassing

	1	2	3	4	5
Partner	2,0	0,5	1,0	11,5	85,0
Kinderen	1,3	1,3	3,1	17,5	76,8
Kleinkinderen	0,8	3,3	5,0	19,2	71,7
Familie	3,0	1,5	12,8	29,3	53,4
Vrienden en kennissen	2,3	0,8	9,2	40,0	47,7
Buren	2,5	0,0	11,5	42,6	43,4
Huisarts	3,1	0,0	5,0	26,3	65,6
Seniorenorganisatie	7,1	3,6	17,9	35,7	35,7
Oppashulp (thuisoppas)	13,3	0,0	20,0	20,0	46,7
Thuisverpleging	4,4	2,2	11,1	24,4	57,8
Dienst gezinshulp	9,1	0,0	18,2	22,7	50,0
Poetsdienst/Bejaardenhulp	3,8	0,0	9,4	32,1	54,7
Boodschappendienst	25,0	0,0	37,5	25,0	12,5
Klusjesdienst	16,7	0,0	25,0	41,7	16,7
Warme maaltijden	14,3	7,1	21,4	35,7	21,4
Dienstencentrum	18,2	0,0	27,3	27,3	27,3
Vrijwilligers	13,3	0,0	26,7	40,0	20,0
Gemeentelijke overheid	9,7	6,5	22,6	35,5	25,8
Mindermobielencentrale	25,0	0,0	37,5	25,0	12,5
Dagopvang/Kortopvang	25,0	0,0	37,5	25,0	12,5

Tabel 31

Waarom voldoet de hulp niet?	%
Te weinig hulp	16,0
Negatieve houding van de hulpverleners	5,8
Geen of te weinig hulp tijdens de verlofperiodes	7,3
Geen of te weinig hulp tijdens het weekend	8,2
De hulp is niet onmiddellijk oproepbaar	12,4
Te duur	24,0
Te zware belasting voor mijn omgeving	5,0
Falende apparatuur	1,7
De hulp komt op de verkeerde uren	12,4

Tabel 32

Lid van ... verenigingen		%
0		27,6
1		22,4
2		17,5
3		10,5
4		8,6
5		2,1
6		3,3
7		1,2
13		,2
Total		93,5
Missing	99	6,5
Total		100,0

Tabel 33

Men is lid van

1 = nooit lid geweest

2 = vroeger lid geweest

3 = lid

4 = bestuurslid

	1	2	3	4
Een milieu- of natuurvereniging	87,3	7,3	5,0	0,5
Een fanclub	98,5	0,8	0,8	0,0
Een vereniging die gehandicapten, bejaarden, kansarmen,... helpt	82,3	4,8	9,8	3,3
Mutualiteit of ziekenfonds	22,0	1,8	75,5	0,8
Een vereniging voor (amateur-) kunstbeoefening (koor, toneel, literatuur, dans,)	88,8	6,8	3,3	1,3
Een hobbyclub (koken, naaien, postzegels verzamelen, wijnproeven,...)	78,8	10,8	8,5	2,0
Een vrouwenbeweging (KAV, SVV, ...)	72,8	12,8	12,3	2,3
Een socio-culturele vereniging (KWB, Davidsfonds, Vermeylenfonds, Masereelfonds,...)	79,3	8,3	11,0	1,5
Een sportvereniging of -club (ook wandelen, schaken,...)	71,3	10,5	14,3	4,0
Een politieke vereniging of partij	86,0	6,3	6,8	1,0
Een religieuze of kerkelijke vereniging (parochiaal werk,...)	79,5	8,5	10,3	1,8
Een wijk- of buurtcomité , carnaval- of feestverenigingen,	84,3	10,5	3,8	1,5
Een vereniging die ijvert voor internationale vrede/ ontwikkeling Derde Wereldlanden	94,8	2,8	2,5	0,0
Een vakbond, een middenstandsorganisatie, een beroepsvereniging of een organisatie van werkgevers of zelfstandigen	73,0	16,5	10,0	0,5
Een gemeentelijke adviesraad/schoolraad/...	91,8	6,3	1,0	1,0
Een gezinsverenigingen (Gezinsbond,...)	86,0	8,5	5,3	0,3
Een groepering in een plaatselijk café (sjoelbak, vogelpik, spaarkas, duiven,...)	93,0	3,8	2,5	0,8
Het Rode Kruis, Vlaamse Kruis, vrijwillige brandweer,...	73,5	5,8	20,5	0,3
Een vereniging voor gepensioneerden	70,8	4,0	22,3	3,0
De witte comités	99,3	0,3	0,5	0,0
Een zelfhulpgroep	98,3	1,0	0,8	0,0
Een jeugdbeweging of jeugdvereniging	77,3	21,8	0,5	0,5

Tabel 34
Overzichtstabel

Weet van het bestaan van ouderenverenigingen af		%
	ja	88,5
	neen	11,5
	Total	100,0
Weet dat ouderenverenigingen samenwerken binnen de gemeentelijke seniorenraad		%
	ja	78,0
	neen	22,0
	Total	100,0
Lid van vereniging voor senioren		%
	ja	26,6
	neen	73,4
	Total	100,0

Tabel 35
Waarom is men lid?

	Niet belangrijk (%)	Belangrijk (%)
Vanwege de gezelligheid	18,2	81,8
Omdat je er andere mensen ontmoet	19,2	80,8
Steunen van het idee/doelen van de bond	47,5	52,5
Gevraagd lid te worden	59,6	40,4
Voor hulp en ondersteuning van de bond	63,6	36,4
Zelf iets voor ouderen willen doen	63,6	36,4
Belangenbehartiging	75,8	24,2
Vanwege partner	73,7	26,3
Bereiken van geschikte leeftijd	58,6	41,4

Tabel 36
Interesse activiteiten seniorenbonden

	%
Ledenvergadering	20,4
Functie in het bestuur/ bestuursvergaderingen	7,7
Feesten, koffietafels, ontspanningsnamiddagen met animatie	36,5
Gespreksnamiddagen (debatten, voordrachten)	26,3
Bezinningsnamiddagen/ religieuze vieringen	15,8
Praktische cursussen (bv. secretariaatswerk, computer,...)	20,9
Lessenreeksen	16,1
Vrijwilligerswerk (bv. ziekenbezoek, rusthuiswerking,...)	14,0
Sociale acties (bv. Levenslijn,...)	6,9
Geleide bezoeken (musea, bedrijven,...)	32,4
Bijwonen van toneel, film, concerten	35,2
Sportactiviteiten	25,0
Hobby- ateliers	22,7
Toneel- en zangactiviteiten	12,5
Harmonie/ fanfare	7,9
Dag- of halvedaguitstappen	46,4
Gemeenschappelijke activiteiten met andere bonden	16,1
Bedevoarten	19,1
Vakanties in het binnenland	36,2
Vakanties in het buitenland	27,6
Het ledenblad/ bestuursblad	25,0

Tabel 37
Deelname aan onderstaande activiteiten

	nooit	af en toe	regelmatig
Ledenvergadering	12,4	3,8	10,4
Functie in het bestuur/ bestuursvergaderingen	19,4	1,3	5,8
Feesten, koffietafels, ontspanning met animatie	5,6	7,3	13,6
Gespreksnamiddagen (debatten, voordrachten)	13,4	5,6	7,6
Bezinningsnamiddagen/ religieuze vieringen	16,7	4,5	5,3
Praktische cursussen (bv. secretariaatswerk, computer,...)	22,2	3,5	0,8
Lessenreeksen	20,7	4,8	1,0
Vrijwilligerswerk (bv. ziekenbezoek, Rusthuiswerking,...)	21,2	2,8	2,5
Sociale acties (bv. Levenslijn,...)	23,5	2,3	0,8
Geleide bezoeken (musea, bedrijven,...)	14,1	10,4	2,0
Bijwonen van toneel, film, concerten	14,4	10,6	1,5
Sportactiviteiten	17,9	3,5	5,1
Hobby- ateliers	21,2	3,3	2,0
Toneel- en zangactiviteiten	21,7	3,0	1,8
Harmonie/ fanfare	23,7	2,0	0,8
Dag of halvedag- uitstappen	10,6	10,4	5,6
Gemeenschappelijke activiteiten met andere bonden	16,7	7,3	2,5
Bedevoarten	17,2	7,6	1,8
Vakanties in het binnenland	14,4	8,3	3,8
Vakanties in het buitenland	16,2	8,1	2,3
Het ledenblad/ bestuursblad	15,9	3,0	7,6

Tabel 38
Waarom bezoekt men de activiteiten niet vaker?

1 = helemaal niet belangrijk
belangrijk

2 = eerder onbelangrijk
4 = eerder belangrijk

3 = noch onbelangrijk/noch
5 = heel belangrijk

	1	2	3	4	5
Gezondheidsproblemen	37,0	10,1	16,0	20,7	16,2
Vervoersproblemen	47,6	12,6	13,2	16,0	10,6
Geen tijd	50,1	14,0	20,2	10,9	4,8
Zorg voor iemand	49,0	9,8	18,2	14,8	8,1
Activiteiten spreken niet aan	37,5	10,6	27,2	16,2	8,4
Sfeer spreekt niet aan/niet gezellig	38,9	10,9	31,4	12,9	5,9
Niemand om mee samen te gaan	43,7	10,6	23,8	16,0	5,9
Niet op de hoogte	44,0	11,8	26,3	10,9	7,0
Geen interesse	37,3	10,9	27,2	14,3	10,4
Te duur	48,7	11,8	23,8	11,5	4,2
Activiteiten zijn vaak 's avonds	44,5	11,8	22,7	14,8	6,2
Angst om op straat te komen	49,6	14,3	19,0	10,6	6,4
Heb ik nooit gedaan	48,2	9,8	26,3	6,2	9,5

Tabel 39
Beoordeling activiteiten van uw vereniging van senioren

	Beoordeling (%)
Ledenvergadering	7,1
Functie in het bestuur/ bestuursvergaderingen	7,1
Feesten, koffietafels, ontspanningsnamiddagen met animatie	8,2
Gespreksnamiddagen (debatten, voordrachten)	6,8
Bezinningsnamiddagen/ religieuze vieringen	6,3
Praktische cursussen (bv. secretariaatswerk, computer,...)	5,2
Lessenreeksen	5,2
Vrijwilligerswerk (bv. ziekenbezoek, rusthuiswerking,...)	6,0
Sociale acties (bv. Levenslijn,...)	5,5

Geleide bezoeken (musea, bedrijven,...)	6,7
Bijwonen van toneel, film, concerten	6,4
Sportactiviteiten	6,6
Hobby- ateliers/ hobbyclubs	6,3
Toneel- en zangactiviteiten	6,2
Harmonie/ fanfare	5,6
Dag- of halvedaguitstappen	7,6
Gemeenschappelijke activiteiten met andere verenigingen	6,2
Bedevoarten	6,0
Vakanties in het binnenland	7,1
Vakanties in het buitenland	7,1
Het ledenblad/ bestuursblad	7,4

Tabel 40

Lid vereniging in de toekomst?

	%
Nee	39,0
Ik denk het niet	29,4
Ja, misschien	24,4
Ja	7,2

Tabel 41

Overzichtstabel

Doet u aan vrijwilligerswerk?	%
Ja	19,1
Neen	80,9
Vrijwilligerswerk in de toekomst?	%
Nee	49,0
Ik denk het niet	32,6
Ja, misschien	18,1
Ja	0,3

Tabel 42

Soort vrijwilligerswerk

	%
Recreatief: vb. organiseren of begeleiden van reizen / vakantie	3,8
Handenarbeid: vb organiseren van handwerk/ knutselen	3,0
Gezelschap: vb huisbezoeken/ ziekenbezoek/ rusthuiswerking	6,3
Huishoudelijk: vb aanbieden van keukenhulp/ maaltijdhulp, het opknappen van klussen, hulp bieden bij tuinieren	4,3
Vormend: vb organiseren/ondersteunen van wetenschappelijk werk, onderwijs, vorming, workshops, opvoeden studiebegeleiding, boeken voorlezen, voorlichting	2,8
Zorgend: vb organiseren/ondersteunen van oppas, verzorging, begeleid wonen, toezicht, babyzorg,	3,8
Socio- cultureel: vb organiseren/ondersteunen van toneel-/ muziekevenementen	1,5
Administratief: functie in bestuur van vereniging, ondersteuning bij boekhouding, administratie, redactie	6,1
Maatschappelijk: vb ondersteunen van gemeentelijke (bv 11-11-11 actie, ..) en andere acties (Kom op tegen kanker, Levenslijn, ...)	3,3
Bestuurlijk: vb vertegenwoordiging in seniorenadviesraad in gemeente	1,3

Tabel 43

Onder welke voorwaarden wil men vrijwilligerswerk doen?

	%
Wanneer ik meer erkenning ervaar vanwege overheid	15,1
Als ik dat niet meer telkens moet aangeven aan de Rijksdienst voor pensioenen (voor bruggepensioneerden: RVA)	15,5
Wanneer ik vergoed word voor onkosten (bv verplaatsingen,...)	14,4

Wanneer er een vergoeding voorzien wordt	8,7
Wanneer de organisatie mij verzekert voor mijn werk	19,9

Tabel 44
Kwantiteit van de vrijetijdsactiviteiten

1 = nooit 2 = zelden 3 = ongeveer maandelijks
4 = ongeveer wekelijks 5 = meer dan 1 maal per week

	1	2	3	4	5
Wandelen of fietsen	12,9	12,7	7,8	24,6	42,0
Andere sporten	63,2	16,6	3,2	9,5	7,6
Kaarten of gezelschapsspelen	47,3	17,3	9,0	18,3	8,0
Toneel spelen, volksdansen, koor	87,3	7,6	0,7	3,9	0,5
Knutselen of handwerk	53,2	14,1	11,5	10,7	10,5
Op café of uit eten gaan (ook brasserie en tearoom)	27,1	22,0	23,7	19,3	8,0
Reizen en uitstapjes maken	26,6	39,3	25,9	5,6	2,7
Tuinieren	34,1	10,2	10,5	24,4	20,7
Luisteren naar radio of muziek	14,4	9,5	2,2	13,2	60,7
Boeken lezen	36,1	24,6	7,3	11,0	21,0
Een opleiding of cursus volgen	73,7	17,3	2,7	4,6	1,7
Een computer of het internet gebruiken	74,9	3,9	0,7	4,6	15,9
Herstellingen in huis	39,5	27,6	19,0	8,8	5,1
Winkelen voor genoeg	27,6	17,1	15,9	26,6	12,9
Naar toneel, film, sport en cultuurevenementen gaan	48,0	31,7	13,9	4,1	2,2

Tabel 45
Televisie

Uren televisie weekdag		%
0		1,0
1		4,8
2		20,6
3		22,6
4		25,1
5		15,2
6		5,1
7		2,0
8		,5
10		1,8
11		,3
12		,3
15		,3
20		,3
24		,3
Total		100,0
Uren televisie weekend		%
0		2,3
1		1,8
2		13,3
3		23,5
4		25,0
5		12,5
6		11,3
7		3,0
8		3,3

9	,5
10	2,0
11	,3
12	1,3
13	,3
Total	100,0

Tabel 46
Overzichtstabel (media)

Hoe vaak leest men de krant?	%
nooit	10,5
minder dan wekelijks	5,6
wekelijks	12,2
dagelijks	71,7
Geentelijke brochure	%
Ja	84,2
Neen	10,1
Ken ik niet	5,8
Gebruik internet	%
nooit	77,0
minder dan wekelijks	3,6
wekelijks	3,8
dagelijks	11,3
twee maal per dag	0,5
meer dan twee maal per dag	3,8
Internet: Waarvoor?	%
Surfen en opzoeken van informatie	23,1
E-mail	18,6
Contact met de overheid	4,6
Contact met kinderen en kleinkinderen	10,0

Tabel 47
Politieke interesse

	%
Helemaal niet geïnteresseerd	30,7
Eerder niet geïnteresseerd	7,1
Noch niet geïnteresseerd/noch geïnteresseerd	6,0
Matig geïnteresseerd	39,0
Erg geïnteresseerd	17,1

Tabel 48
Invloed van ouderen

1 = heel slecht
4 = eerder goed

2 = eerder slecht
5 = heel goed

3 = noch slecht/noch goed

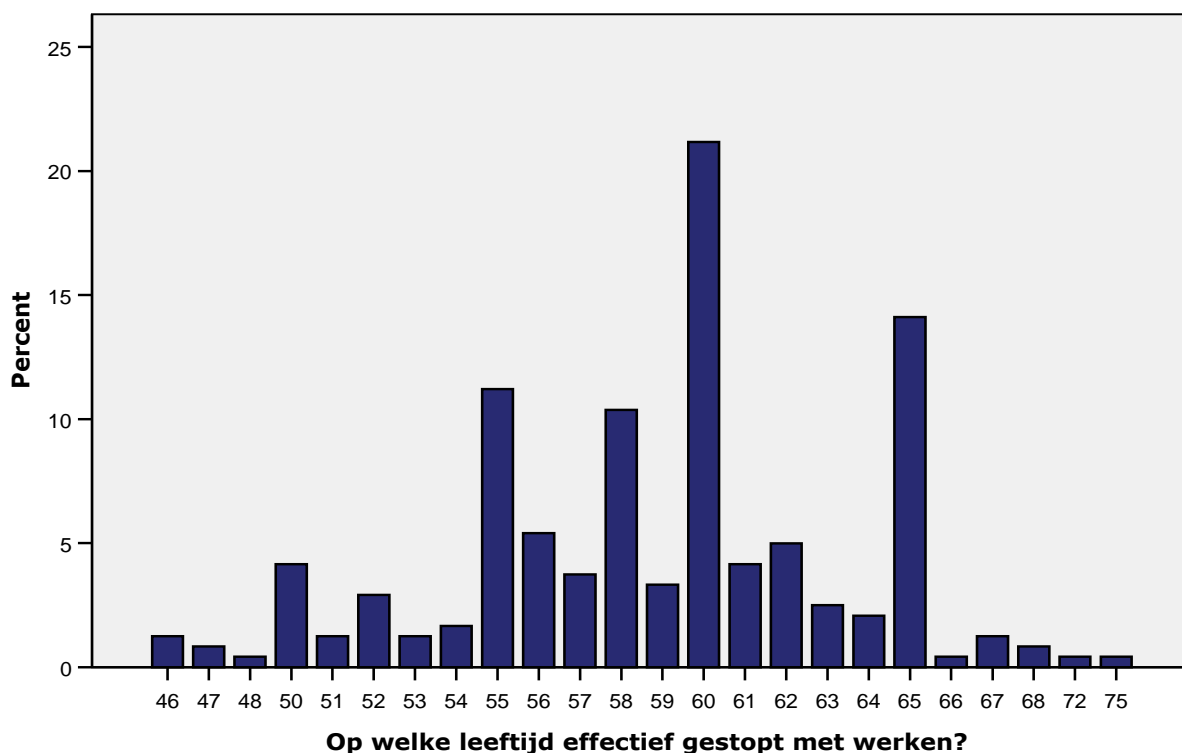
	1	2	3	4	5
Het beleid van sociale huisvestingsmaatschappijen	10,4	15,3	47,2	24,8	2,1
Het gemeentebestuur	9,1	19,0	47,7	20,8	3,3
Gemeentelijke raden	9,0	15,9	52,0	20,9	2,2
Het beleid van organisaties en instellingen in de gezondheidszorg	5,5	10,2	45,5	32,3	6,5
Het beleid van thuiszorginstellingen	5,8	8,2	41,2	36,0	8,8
Het beleid van organisaties die activiteiten voor ouderen organiseren	5,1	7,0	47,2	31,6	9,2
De inrichting van hun wijk (vb leefbaarheid van de wijk)	7,9	10,1	53,3	24,3	4,4
OCMW beleid	5,0	9,0	43,6	35,2	7,2

Tabel 49
Culturele evenementen

		Jaarlijks (%)	Maandelijks (%)
Theater	Klassiek theater	94,9	5,1
	Hedendaags theater	98,0	2,0
	Comedy	98,3	1,7
	Cabaret	95,9	4,1
Dans	Klassiek ballet	92,9	7,1
	Hedendaagse dans	100,0	0,0
	Performances	95,2	4,8
Muziek	Klassieke muziek	97,5	2,5
	Folk/wereldmuziek	92,9	7,1
	Kleinkunst	94,4	5,6
	Vlaamse muziek	90,4	9,6
	Jazz	75,0	25,0
	Rock/pop/hiphop	100,0	0,0
	Opera	95,2	4,8
	Operette	95,0	5,0
	Film	Commerciële film	91,3
	Niet-commerciële film (alternatieve film)	82,2	17,8
Kunst	Kunst met educatieve functie	97,7	2,3
	Klassieke kunsten (schone kunsten)	93,2	6,8
	Hedendaagse kunst	93,2	6,8

Tabel 50
Culturele evenementen: waarom niet?

	%
Geen interesse	54,6
Gebrek aan tijd	15,5
Tijdstip voorstelling ('s avonds)	17,2
De afstand	22,8
Gebrek aan eigen vervoer	13,8
Gebrek aan openbaar vervoer	18,7
De reservatie	16,1
Financieel te duur	35,3

Figuur 1. Pensioenleeftijd

Tabel 51
Waarom op pensioen?

1 = helemaal niet belangrijk
onbelangrijk 2 = eerder onbelangrijk 3 = noch belangrijk/noch
4 = eerder belangrijk 5 = zeer belangrijk

	1	2	3	4	5
Ik werd verplicht (bedrijfssluiting, herstructureringen,...)	43,6	1,7	7,2	5,3	9,2
Om plaats te maken voor jongeren	45,6	1,7	5,6	9,4	4,7
Ik had genoeg financiële middelen om te stoppen met werken	41,4	4,2	11,4	6,1	3,9
Het financieel verschil tussen verder werken en het stopzetten van het werk was te klein	45,3	3,3	10,0	5,6	2,8
Gezondheidsredenen (lichamelijk en/of psychisch)	36,4	2,2	4,7	7,8	15,8
Ontevredenheid met jobinhoud (te weinig promotiemogelijkheden, te weinig afwisseling,...)	53,6	3,9	5,8	1,9	1,7
Ontevredenheid met werkomstandigheden (vb. te lange pendelafstand, te veel uren, slechte relatie met directe overste,...)	53,6	3,1	5,3	2,8	2,2
Gebrek aan vrije tijd (vb. om te reizen/hobby te beoefenen,...)	52,5	4,2	5,6	3,3	1,4
Omdat partner met pensioen ging	56,1	2,5	3,6	2,8	1,9
Omdat vele mensen uit mijn omgeving op een bepaalde leeftijd op brugpensioen of op vervroegd pensioen gaan	54,2	3,1	5,8	2,8	1,1
Opnemen van zorgtaken (vb. zorgen voor bejaarde ouder, zieke partner, kind, kleinkind,...)	55,0	3,3	3,3	3,1	2,2
Ik was al een tijd werkloos	60,0	1,4	3,3	1,1	1,1

Tabel 52

Wat wordt er het meest gemist?

1 = helemaal niet
4 = veel2 = weinig
5 = zeer veel

3 = niet veel/niet weinig

	1	2	3	4	5
De beroepsbezigheden	40,9	7,1	10,6	6,6	3,4
De dagelijkse routine	38,8	11,3	9,5	6,1	2,9
Het verschil tussen het nettoloon (wedde) en het pensioenbedrag	20,6	8,7	16,1	14,2	9,0
Het gevoel nuttig te zijn	29,3	10,0	13,2	10,8	5,3
De contacten met collega's	22,4	11,6	14,5	15,8	4,2
De contacten met klanten en zakenpartners	40,9	5,3	10,0	7,9	4,5

Tabel 54

Bij wie gaat men te rade indien men hierover informatie wenst?

	Kinderen/ kleinkinderen	Buren/ familie	Gemeente/ OCMW	Ouderen- beweging	Anderen
Pensioen	14,4	0,6	56,9	2,5	25,6
Gewaarborgd pensioen	10,5	0,7	63,5	1,6	23,7
Inkomensgarantie voor ouderen (Tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden)	9,5	0,7	64,1	3,9	21,7
Bijstand	9,7	0,7	69,9	2,4	17,3
Bestaansminimum	9,0	0,7	68,2	2,5	19,5
Aanvullende voordelen: huursubsidie, ziekenfonds, verpleging	11,7	2,1	54,1	3,2	28,8
Noodoproepoestellen	21,1	3,5	37,0	3,9	34,5
Automatische deuropener	25,2	3,6	28,8	2,2	40,3
Sociaal telefoontarief	16,0	3,5	49,0	2,1	29,5
Sociaal tarief gas en elektriciteit	14,2	2,4	51,2	2,4	29,8
Vrijstelling tv-distributie	14,4	1,8	50,7	2,2	30,9
Vrijstelling rijtaks	12,8	1,8	52,2	1,8	31,4
Huisvesting	12,5	2,9	58,8	1,1	24,7
Subsidie aanpassing woning	11,1	1,8	60,2	0,7	26,2
Warme maaltijden	12,3	3,2	61,8	2,8	20,0
Taxibons / taxicheques	12,5	2,7	53,0	1,5	30,3
Bejaardenhulp / gezinshulp	12,9	3,7	56,5	4,4	22,4
Dienstencentra + activiteiten	11,1	2,6	55,2	5,6	25,6
Karweidienst	14,4	3,2	52,3	4,7	25,3
Poetshulp	16,5	4,0	50,5	3,4	25,6
Kortopvang	19,8	4,0	48,0	1,5	26,7
Dagverzorgingscentrum (dagopvang)	13,7	2,6	57,9	2,6	23,2
Oppashulp	15,6	3,3	54,3	2,6	24,2
Thuisverpleging	13,6	2,4	45,5	3,5	35,0
Sociale woningen, Godshuizen	11,4	2,3	57,0	2,3	27,0
Rusthuizen	11,3	3,2	62,3	2,8	20,4
Serviceflats	11,4	3,2	60,5	2,1	22,8

Tabel 56

Tevredenheid met onderstaande dienstverlening

1 = helemaal niet tevreden
4 = eerder tevreden2 = eerder ontevreden
5 = zeer tevreden

3 = noch ontevreden, noch tevreden

	1	2	3	4	5
De openingsuren van de gemeentelijke diensten	4,4	5,5	20,1	55,2	14,8
De toegankelijkheid van de gemeentelijke diensten	3,6	3,6	20,0	55,8	17,0
De dienstverlening van de gemeentelijke diensten	1,8	4,3	20,7	57,6	15,5

De houding van de ambtenaar van de gemeente	1,9	4,1	16,7	58,5	18,9
De openingsuren van het OCMW diensten	3,2	5,0	21,1	56,0	14,7
De toegankelijkheid van de OCMW diensten	3,7	2,8	20,9	56,7	15,8
De dienstverlening van het OCMW diensten	1,5	2,5	19,8	56,9	19,3
De houding van de ambtenaar van het OCMW	1,5	1,9	19,4	54,9	22,3
De dienstverlening bij de politie	5,4	6,2	21,8	49,8	16,7
De zichtbaarheid van de politie op straat	9,6	16,7	25,0	37,5	11,2
De dienstverlening in het dienstencentrum	0,6	1,8	30,5	50,6	16,5
Het cultuurbeleid in de gemeente	0,9	1,4	29,5	53,5	14,7
De toegankelijkheid van de bibliotheek	0,5	1,9	18,7	50,2	28,7
Het aanbod in de bibliotheek	0,0	1,0	17,6	51,0	30,5
De dienstverlening in de bibliotheek	1,0	0,5	17,9	51,2	29,5
De groeninfrastructuur in de gemeente	4,6	6,1	27,5	46,1	15,7
De staat van de voetpaden	12,3	21,5	22,7	34,7	8,9
Het verkeersveiligheidsbeleid in de gemeente	7,9	15,2	31,7	35,7	9,5
Het aanbod van openbaar vervoer in de gemeente	9,4	16,8	27,3	36,0	10,5
De sport en recreatiemogelijkheden voor senioren	3,7	7,8	34,9	39,9	13,8
De huisvuilophaling	0,9	1,7	9,2	54,9	33,3
De frequentie van huisvuilophaling	0,6	3,9	11,4	52,4	31,6
De kwaliteit van de huisvuilzakken	2,1	4,1	12,9	53,2	27,6
De openingsuren van het containerpark	0,7	2,8	16,2	55,5	24,8
De toegankelijkheid van het containerpark	0,7	3,1	17,3	53,6	25,3
De dienstverlening in het containerpark	1,8	1,4	17,8	53,4	25,6
Het ter beschikking stellen van lokalen door de gemeente	1,7	7,6	36,0	39,5	15,1
De prijs van de door de gemeente ter beschikking gestelde lokalen	9,1	9,1	37,7	32,5	11,7

BIJLAGE 7: OUTPUTS SCHALEN

Vraag 15: onaangepastheid van de woning

Item-Total Statistics

	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Woning is te groot	0,271	0,808
Woning is te klein	0,326	0,802
Woning is in slechte staat/ slecht onderhouden	0,504	0,792
Ik moet trappen doen om de woning te betreden	0,444	0,795
De drempels zijn te hoog (binnen of buiten)	0,512	0,792
Er zijn trappen in de woning	0,249	0,817
Ik moet trappen doen om naar het toilet te gaan	0,423	0,797
Woning is te duur	0,395	0,798
Woning is inbraakgevoelig	0,42	0,796
Woning is weinig geriefelijk	0,559	0,789
Woning is te gehorig (slechte geluidsisolatie)	0,521	0,79
Woning is moeilijk warm te stoken	0,597	0,785
Er is voldoende comfort in de woning	0,525	0,79
De wijk bevat me niet	0,438	0,796
Afstand tot voorzieningen (winkel, bank,...) is te groot	0,321	0,804
Afstand tot kinderen is te groot	0,354	0,802

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
0,807	16

Vraag 20, 21, 23 en 24: buurtbetrokkenheid

Item-Total Statistics

	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Contact met mensen in uw wijk	0,451	0,65
Hoe wordt contact ervaren	0,57	0,581
Prettig wonen in uw wijk	0,455	0,641
Betrokken bij wat in uw wijk gebeurt	0,471	0,63

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
0,689	4

Vraag 29: onveiligheid

Item-Total Statistics

	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Het is vandaag de dag te onveilig om op straat te komen	0,692	0,842
Het is vandaag de dag te onveilig om kinderen alleen op straat te laten	0,561	0,857
Ik kom nog weinig alleen buiten omdat ik schrik heb overvallen/bestolen te worden	0,616	0,851
's Avonds moet je op straat extra voorzichtig zijn	0,695	0,843
De laatste 10 jaar zijn de straten onveiliger geworden	0,703	0,842
's Avonds en 's nachts doe ik de deur niet open als er gebeld wordt	0,635	0,849
In deze tijd is een alarmsysteem geen overbodige luxe	0,516	0,861
Als ik op vakantie ga, durft ik mijn huis niet onbewaakt achter te laten	0,536	0,86

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
0,867	8

Vraag 31: eenzaamheid

Item-Total Statistics

	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn dagelijkse probleempjes terecht kan	0,433	0,857
Ik mis een echt goede vriend of vriendin	0,642	0,839
Ik ervaar een leegte om mij heen	0,604	0,843
Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen	0,438	0,856
Ik mis gezelligheid om mij heen	0,664	0,838
Ik vind mijn kennissenkring te beperkt	0,61	0,842
Ik ken veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen	0,448	0,856
Er zijn voldoende mensen met wie ik mij verbonden voel	0,472	0,854
Ik mis mensen om mij heen	0,744	0,832
Ik voel mij vaak in de steek gelaten	0,625	0,842

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
0,859	10